

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT

Nr. 7-8
1976

Teoretisk tidsskrift for
Kommunistisk Forbund Marxister-Leninister

NYREFORMISMEN

KLASSEANALYSE

**KLASSEKAMPEN
I VERDENSMÅLESTOK**

KRISEN

**KLASSEKAMPEN
I SOVJET I 20'ERNE**

FORLAGET OKTOBER

Dette nummers indhold:

Dette nummer af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT indeholder følgende artikler:

Lederen: »Det nye Venstre«, revisionismen og KFML behandler udviklingen af »Det nye venstre«, startende som en antiautoritær bevægelse repræsenterende et begyndende oprør imod imperialismen og kapitalismen og er i dag havnet som en nyreformistisk strømning. Herover for vises KFML's konsekvente partiforberejdede arbejde i kamp mod revisionismen og »det nye venstre's« knæfald for revisionismen.

Artiklen: *»Den historiske materialisme og klasseskilleforholdet«* behandler spørgsmålet om, hvilke kriterier der indgår i bestemmelsen af klasseskilleforholdet. Teorier, der inddrager ideologisk-politiske kriterier i klassebestemmelsen afvises og vises at indebære en forkastelse af hele den historiske materialisme og af læren om klassekampen.

Artiklen: *»Klassekampen i verdensmålestok og kampen mod imperialismen«* omhandler de grundlæggende modsigelser i vor epoke og hovedmodsigelsen i dag forklarers. Begrebet den tredje verden og den tredje verdens rolle diskuteres, og her ud fra tages modsætningerne mellem supermagterne og faren for verdenskrig op.

Artiklen: *»Den økonomiske krise«* behandler årsagerne til den nuværende krise og viser i denne sammenhæng grundene til — og konsekvenserne af augustforliget. Artiklen diskuterer indkomstpolitikken som et led i den økonomiske krigsførelse på verdensplan. De øvrige 3 korte økonomiske artikler diskuterer forskellige fejlagtige kriseopfattelser, bl.a. sociallistiske økonomers, samt de politiske »kriseløsninger« der drages som konsekvens heraf.

Artiklen *»Klassekampen i Sovjetunionen i 1920'erne«* behandler på baggrund af Sovjetunionens økonomiske situation og udmøntningen af den nye økonomiske politik (NEP) i praksis, striden mellem Trotski og Stalin om teorien om socialismens gennemførelse i ét land. Desuden gør artiklen rede for kampene mellem partiets ledelse og »venstre«oppositionen og højreoppositionen.

Pris: 18 kr.

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT's redaktion beklager, at der i dette nummer har indsneget sig mange satsfejl, som er forbigået vores opmærksomhed under korrekturlæsningen. Da nogle af disse satsfejl kan være meningsforstyrrende, bringer vi her rettelser af de fejl, der kan være meningsforstyrrende.

117,2,29 betyder side 17, spalte 2, linie 29.

6,1,14: "pukkende" i stedet for "pukkede"
6,1, imellem linie 23 og 24 er følgende faldet ud: "men ikke fra DKP's politik. I hovedsagen tog man afstand fra DKP"

6,2,25: "bevægelse" i stedet for "bevægelsen"

7,1,8: "mod" i stedet for "med"

9,2,1: "materialisme" i stedet for "meterealisme"

110,1,13: "genopdagelsen" i stedet for "genopdragelsen"

113,2,13-14: "styreformere" i stedet for "syreformere"

114,1,37: "kamp har jo været og er radikalisme" "været" mangle

116,1,40: "dens, som slog ind i"det nye venstre" "venstre"
mangler

220,2,12: "lænker" i stedet for "lænket"

222,1,42: "se ovenfor side 19" i stedet for "side 15"

447,1,15-16: "analyseret" i stedet for "mobiliseret"

448,2,5: efter "siden 1964" er følgende faldet ud: "sammenlignes med de andre analyserede lande"

449,2,42: "førte" i stedet for "første"

53,1,39: "svækket" i stedet for "brudt"

63,2,26: her indsættes notetegn 14

71,1,1: her indsættes notetegn 13

73,1,note 1: "eksportorgan" i stedet for "eksportorgan"

74,1,18: "forrentning" i stedet for "forretning"

74,1, imellem linie 18 og 19 er følgende linie faldet ud: "af industrikapitalen (alt andet lige). Vi bruger bevidst ordet forrentning"

86,1,31: "økonomiske" i stedet for "økolnomiske"

92,1,37: "krigskommunismen" i stedet for "krigskommuniksmen"

96,1,3: "lederskifte" i stedet for "ledesskifte"

97,1,21: "stryge" i stedet for "styrge"

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT

Nr. 7-8
1976

Teoretisk tidsskrift for
Kommunistisk Forbund Marxister-Leninister

FORLAGET OKTOBER

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT

Nr. 7-8
1976

Teoretisk tidsskrift for
Kommunistisk Forbund Marxist-Leninister

Redigeres af et udalg. Ansv. redaktør: Frederik Dehlholm

Redaktionen afsluttet 15. oktober 1976

Abonnement: kr. 40,- for 4 numre. Pengene indsættes på
giro 9 21 41 27, Forlaget OKTOBER, Ravnsborg

Tværgade 7, st. tv., 22200 København N

Leder:	
»Det nye venstre«, Revisionismen og KFML... side	5
 Den historiske materialisme og klassetilhørsforholdet. side	19
 Klassekampen i verdensmålestok og kampen mod imperialismen..... side	26
 Den økonomiske krise og krisepolitikken:..... side	41
 Krise, indkomstpolitik og augustforlig, KFML's grundlæggende forklaring..... side	43
Dagbladet Information og krisen..... side	57
Revisionismens fejlagtige kriseteori.....side	65
En progressiv økonomisk politik: ?..... side	76
 Hovedtræk i udviklingen af den politiske kamp i SUKP i 1920'erne..... side	84

Til vores læsere:

Vi har denne gang valgt at lave et dobbelt nummer, da vi mener, at det er vigtigt at få alle disse artikler frem op til partistiftelsen., Samtidig betyder det også en vis lettelse af det store arbejdspress op til partistiftelsen, at udsende disse artikler i ét nummer i stedet for som sædvanligt i to numre.

Vi opfordrer stadig kraftigt læserne af Kommunistisk Tidsskrift til at indsende diskussionsindlæg. Vi mener ikke at et diskussionsindlæg nødvendigvis skal være langt, teoretisk fuldendt og velargumenteret, lad være med at lade dig holde tilbage af sådanne forestillinger.

Debatindlæg er vigtige da det er igennem diskussioner, gennem afprøvning af synspunkterne, gennem kritik af artiklerne og uddybning af dem, at den marxist-leninistiske politik udvikles.

Vi gør opmærksom på, at tidsskriftet ikke er et organ for vedtagne og gennemtyggede resolutioner eller programmer. Redaktionen bringer artikler, som ud fra KFML's grundlag analyserer klassekampen internationalt og i Danmark, og i artiklerne rejses også spørgsmål, som ikke i detaljer er blevet gennemdrøftet i forbundet. Således er vi også fra og med dette nummer begyndt at sætte signaturer under artiklerne.

Kom med indlæg — også gerne med indlæg, som tager et andet udgangspunkt end KFML's.

Redaktionen står over for at skulle tage en diskussion af formen for dette tidsskrift: Skal det beholde den nuværende form, skal der være flere kortere artikler i også, skal der være anmeldelser og evt. klip fra andre tidsskrifter, osv. Har du nogle meninger og ideer om dette, så skriv til os. Vi håber således med første nummer af KAP's teoretiske tidsskrift, at have fået en bedre form for teoretisk tidsskrift. Da dette således er sidste nummer af KFML's teoretiske tidsskrift bringer vi en indholdsfortegnelse over de 8 numres indhold. (Alle numre bortset fra nr. 2 findes nu igen i et nogenlunde oplag).

KFML har opprioriteret det ideologisk-politiske arbejde i sammenhæng med kampen mod »venstre«-opportunisten og for at møde de nye og større krav som forbundets arbejde stiller til vores ideologisk-politiske niveau. I denne sammenhæng spiller Kommunistisk Tidsskrift en væsentlig rolle og indgår i den samlede ideologisk-politiske planlægning med partiskolen såvel som med Forlaget Oktober og Kommunist. (Læs om dette i Kommunist nr. 15 s. 18).

Sælg Kommunistisk Tidsskrift og læg speciel vægt på at skaffe flere abonnenter.

Red.

LEDER:

»Det nye Venstre«, revisionismen og KFML

»Det nye venstre« en antiautoritær bevægelse

Da KFML blev stiftet i september 1968, var der bevægelse og opbrud ikke alene i Danmark, men i hele Europa. Den antiimperialistiske kamp var inde i et betydeligt op-sving. Det var en kamp, der udviklede sig fra solidaritet med de indokinesiske folks kamp til at blive en kamp, der rettede sig mod selve imperialismen. Sammenhængen mellem kampen i Indokina og kampen mod den amerikanske imperialisme i de lande, hvor solidaritetsarbejdet udvikledes, blev stadigt tydeligere.

Men kampen mod imperialismen stillede ikke alene spørgsmålstegn ved den amerikanske imperislismes nærværelse overalt i verden. For stadigt flere forvandlede den antiimperialistiske kamp til en kamp mod ondets egentlige rod, mod kapitalismen.

Men disse 'stadigt flere' var alligevel et uhyre fåtal. Det var først og fremmest i den studerende ung-

dom, at erkendelsen af forbindelsen mellem imperialismen og kapitalismen fik et vist fodfæste. Og erkendelsen førte til universitetsoprørene i Vesteuropa og USA.

Imidlertid var den antikapitalistiske erkendelse begrænset. Og bevægelsen havde ingen gennemslagskraft uden for en vis kreds af uddannelsessøgende.

I Danmark var dannelsen af Venstresocialisterne et markant udtryk for den nye strømning. Og Venstresocialisternes historie skulle samtidig blive et spejl, der viste bevægelsens svaghed og senere forfald.

Et væsentligt element i »det nye venstre« fra slutningen af tresserne var den antiautoritære, individualistiske tendens. Opgøret rettede sig imod den herskende orden; det var naturligvis positivt, men det var et snævert sigtet opgør, der først og fremmest tog form af forskellige ideologiske eksperimenter, der genspejlede utopiske forestillinger om den enkeltes eller gruppens nærdemokratiske selvudfoldelse.

De forvirrede antiautoritære strømninger var modstandere af enhver autoritet, fremmed over for arbejderklassens disciplin og dermed også overfor arbejderklassens mest fremskredne organisering, det revolutionære parti. Ganske vist organiserede man sig eksempelvis i Danmark i et parti, i VS, men reelt var navnet »parti« en falsk varebetegnelse. VS var fra starten en *bevægelse*, der rummede utallige strømninger i sig, hver for sig pukkede på deres autonomi i forhold til partiet som helhed. VS var de antiautoritæres svar på det revolutionære parti.

Det var den antiautoritære tendens, der var årsagen til, at opbruddet i slutningen af tresserne gik DKP's næse forbi. Dannelsen af det nye parti Venstresocialisterne repræsenterede en afstandtagen fra DKP, fordi partiet repræsenterede et bureaukratisk-autoritært syn på organisering. Og i forholdet til Sovjetunionen slog den samme tendens igennem. Man tog ikke afstand fra Sovjetunionen, fordi Sovjetunionen var blevet en kapitalistisk og imperialistisk magt, nej, man forholdt sig skeptisk over for Sovjetunionen, fordi dets struktur var bureaukratisk-autoritær.

Når vi karakteriserer hovedtendensen inden for det europæiske og danske opbrud blandt dele af den studerende ungdom som værende *antiautoritær*, så har vi ikke dermed givet nogen klassebestemt karakteristisk af strømningen. Hvilke klasseinteresser tjente den? Og *hvorfor* var den begrænset i sit sigte?

Det vil være fejlagtigt at karakterisere strømningen som reaktionær

ud fra en skematisk opfattelse af, at strømningen ikke formåede at etablere sig på et klart marxistisk grundlag. Faktisk repræsenterede opbruddet et begyndende oprør imod imperialismen og kapitalismen; det rettede sig imod bestemte autoriteter. Hovedangrebets retgning var det imperialistiske borgerskab i USA og de lokale borgerskaber i de forskellige lande. Det var et spontant oprør, som for første gang i lange tider stillede spørgsmålet ved selve den etablerede ordens betimelighed. Studenterdemonstrationerne og universitetsbesættelserne rettede sig imod politisk, social og ideologisk undertrykkelse.

Når bevægelsen imidlertid standse ved en uklar antiautoritær politik, er grundene flere. For det første var bevægelsen isoleret fra de store arbejdermasser, som kun i stærkt begrænset omfang var i bevægelsen i slutningen af tresserne. Kun i Frankrig og delvis i Italien bredte opbruddet sig til arbejdermasserne, hvor det imidlertid blev fanget ind af de stærke reformistiske og revisionistiske partier og faglige organisationer. Isolationen gav anledning til umiddelbar tvivl på de store arbejdermassers betydning for et opgør med den herskende orden. Man sammenholdt den svigtende mobilisering især blandt industriarbejderne med årtiers »ro på arbejdspladserne« og med arbejdermassernes tilsyneladende aksept, bl.a. parlamentarisk, af klasse-samarbejdet. Man mente, at den overvejende del af arbejderklassen var opsuget af det etablerede system, var blevet en del af det og ikke længere var objektivt interesseret i

revolutionen. Et årtis højkonjunktur, som ingen dengang drømte om ville ophøre med det første, havde stabiliseret arbejdermassernes inkorporering i systemet. Var der andet at gøre for de revolterende dele af den studerende ungdom end at rette kampen med selve strukturen? Var det ikke netop den studerende ungdoms opgave at bryde strukturen ned og åbne op for selvudfoldelse og initiativ? Kunne den ikke, med sin nyvundne erkendelse af magtapparatets tyngende funktion, gå i spidsen og bryde i hvert fald den blotte tiltro til systemet ned? Derfor angreb man 'autoriteterne' som sådan. Derfor gik tyske studenter til angreb på Springer-blad-komcernen; det herskende meningsmonopol skulle styrtes; de ideologiske autoriteter skulle nedbrydes.

Men isolationen fra arbejderklassens store masser var kun den ene side af forklaringen på opbruddets begrænsning. Den anden side af forklaringen ligger i den revolterende studerende ungdoms egen placering *netop* som studerende. Det var ikke fattige og forsultne studerende, som kæmpede for det daglige brød. Tresserne havde udvidet antallet af studerende betydeligt. Det var en følge af højkonjunktoren. Kapitalen havde behov for en stadigt større skare af kvalificeret arbejdskraft på alle niveau'er. Og kapitalen havde råd til at betale for det. Fra Danmark ved vi, at netop i slutningen af tresserne flød pengene fra staten til de studerende rigeligere end nogensinde før og siden.

De studerendes oprør var først og fremmest et politisk og ideologisk oprør. Det var på den ene side med til at give det perspektiv - det rakte ud

over femøren -, men på den anden side fremmede det også kampens indsnævring. Det etablerede systems overgreb blev først og fremmest registreret som et overgreb på studieformer, som et overgreb af ideologisk karakter. *Det var ikke udbytningen, man fornemmede som genstanden for kampen, men udelykende undertrykkelsen.* Derfor kunne der opstå forestillinger om, at man trods alt inden for det eksisterende samfunds rammer kunne »realisere sig«, fik man blot løsnet den autoritære skruestik. Fik man trængt *magten* tilbage, kunne man skabe sig et frit miniunivers (eller universitet) inden for det bestående samfunds rammer. Alle former for frigørelse kunne udfolde sig i dette miniunivers: Kvindefrigørelsen inden for kvinde minigrupper, den ideologiske frigørelse inden for studiegrupper, frigørelsen fra kernefamilien inden for kollektivets minisamfund og visse forestillede sig endog frigørelsen fra »industriamfundet« i form af minisamfund med egen produktion. *Det var de nærdemokratiske utopiers blomstringstid.* Og udadtil kunne man manifestere sit tilhørsforhold til den nye 'kultur' gennem et opgør med borgerlighedens hår- og tøjmode. Og i sin yderste konsekvens kunne flugten fra virkeligheden suppleres med narkotika. Findes der noget menneske, der er mere urørligt, end det, der i narkorosen totalt skærer båndene over til omverden?

Oprøret var et oprør mod underkastelsen under borgerskabet. Men det var ikke et opgør med udbytningen, med klassesamfundet. Det var ikke et oprør mod borgerskabets diktatur, men et oprør mod magten

som sådan. Og magten blev forstået som indarbejdede normer. Derfor var det et opgør med borgerligheden og ikke med borgerskabet.

»Det nye venstre's« økonomistiske spontanisme

Hvorfor har vi brugt så megen plads på denne redegørelse for opbruddet i slutningen af tresserne? Er det ikke en epoke, som er forsvundet? Eller trækker den stadig sine spor frem til slutningen af 70'erne?

Vi trækker det op, fordi KFML blev dannet i forbindelse med opbruddet i slutningen af tresserne. Og KFMLs historie til dags dato kan ikke forstås, medmindre den ses i forhold til dette opbrud.

KFML blev dannet i modsætning til den dominerende antiautoritære strømning inden for opbruddet i slutningen af tresserne. Det blev dannet på et grundlag, der klart markerede arbejderklassen som den klasse, der var den objektive kraft i kampen mod og i omstyrtelsen af det bestående kapitalistiske system. KFML slog fast, at kerneproletariatet, industriarbejderne først og fremmest på de store virksomheder, var spydspidsen, objektivt, i det historiske opgør med kapitalismen. KFML fastholdt, at udbytningen var kernen i kapitalismen, og at magtapparatets opgave var at værne den udbytende klasse. KFMLs dannelse var i sig selv udtryk for en forståelse af, at det ikke drejede sig om et gruppeopgør med en hvilken som helst magt, men om et organiseret og disciplineret revolutionært oprør imod én klasses magt og udbytning, og at denne klasses magt og udbytning skulle sønderknuses og er-

stattes af arbejderklassens magt, af proletarietets diktatur. KFML gjorde det videre klart, at kampen mod udbytningen og mod borgerskabets magtapparat kræver en organiseret ledelse i form af et revolutionært parti, og at dette parti må bygge på den videnskabelige socialismes indsigt i klassesamfundets og klassekampens lovmæssigheder.

Det er klart, at for det store flertal af dem, der var engageret i det anti-autoritære opbrud, var KFMLs politiske grundlag det rene volapyk. For mange var KFML blot en ny variant af DKP, en ny variant af den autoritet, man gjorde op med. KFML hang ideologisk fast i den dogmatiske marxisme, vedkendte sig bestemte traditioner i arbejderbevægelsen, fastholdt disciplineret organisering og pukkede på magtens nødvendighed.

Men rusen fra tressernes slutning blev afløst af den barske virkelighed. Man kan følge denne udvikling ved at følge VS' udvikling. Efterhånden blev arbejderklassens kerne taget til nåde igen, ja, man slog endog totalt om, faldt i den modsatte grøft, og gav sig til at søge efter den 'rene' arbejder, efter de 'militante' arbejdere, som spontant udfoldede deres kamp mod borgerskabet gennem dannelsen af spontane organiseringer på arbejdspladserne; den antiautoritære strømning projicerede sin egen ideologi ud i forventningen om, at arbejderklassen vill selvorganisere sig. Man spejdede efter den vilde strejke, efter antikapitalistiske grupper, efter den spontane gruppedannelse.

Med den voksende interesse for arbejderklassen kom også en voksende interesse for marxismen. Men

det antiautoritære fulgte med. Marxismen var ikke en sammenhængende teori, udviklet gennem generationerne i lyset af arbejderklassens erfaringer. Nej, marxismen var blevet forurennet. Marxismen skulle rekonstrueres, og de autoriteter, som havde forvredet den, skulle ryddes væk. Man ville tilbage til det oprindelige, det ufordærvede. Og hvad var da det uforfalskede, det ufordærvede?

Det var Marx' centrale skrift KAPITALEN. Ligesom reformatorerne i opgøret med den katolske kirke for 450 år siden søgte tilbage til den rene, uforfalskede Åbenbaring, givet af Herren selv, på samme måde søgte vore dages traditionsfjendtlige, antiautoritære teoretikere tilbage til KAPITALEN. De formåede ikke at behandle teorien ud fra et klasse-standpunkt og ajourføre den via en videreudvikling af de revolutionære synspunkter, som var blevet udviklet siden Marx' dage. Nej, de forkastede den mellemliggende historie og genfandt den rene teori. Og deres mageløse opdagelse bestod i en banal konstatering af, at varens dobbelt-karakter var kernen i Marx' kritik af den politiske økonomi. Varen havde både brugs- og bytteværdi! Det var, hvad de fandt frem til, og de udfoldede denne viden med en indviklethed, der var omvendt proportional med de banaliteter, de konstaterede.

Det væsentlige i denne 'kapital-logik' var imidlertid ikke dens banalitet eller for den sags skyld det ejendommelige, at kapitallogikernes antiautoritære sindelag førte dem til en skolastisk dyrkelse af den rene KAPITALtekst. *Det væsentlige var, at de i deres iver efter at rense marxismen ved hjælp af Marx for-*

kastede den dialektiske meterealisme og forvandlede teorien til logisk begrebsgymnastik. Og ved at forkaste den dialiktiske materialisme skilte de menneskene fra den natur, menneskene er en del af og samtidig står i modsætning til, og de reducerede teorien til at blive en logisk-mekanisk beskrivelse af kapitalens angivelige selvbevægelse. I sine mest ekstreme former er kapitallogikken en fornægtelse af klassekampen som historiens drivkraft. Tilbage er en abstrakt logisk formel om kapitalforholdet, hvor de levende lønarbejdere og de levende kapitalister er forsvundet til fordel for en økonomisk mekanisme.

Det er klart, at denne 'teori', når den blev konfronteret med virkeligheden, med den arbejderklasse, man havde taget til nåde igen, måtte komme til kort.

Men dens fallit viste sig ikke ved at den forsvandt, men ved at den slog igennem i form af økonomisme. Koncentrerer man sin teoretiske interesse om det økonomiske grundforhold og afleder alt mekanisk deraf, så er det kun logisk, at forholdet mellem lønarbejderne og kapitalisterne bliver opfattet som et økonomisk forhold. Og det kom bl.a. til udtryk i videreudformningen af kapitallogikken, der — efterhånden som den bbevægede sig ned gennem KAPITALENs tre bøger — logisk udviklede den tankegang, at staten, den politiske magt, ikke var et overbyggningsfænomen, der rejste sig over produktionsforholdene, over klasserelationerne, men tværtimod var en mekanisme, der juridisk regulerede konkurrencen mellem efter-spørgerne af varen arbejdskraft (kapitalisterne) og udbyderne af varen arbejdskraft (lønarbejderne).

Længere skal kapitallogikken og dens selvopløsningsproces ikke følges. Det centrale er at påvise forbindelsen mellem tre faktorer, der alle udsprang af 'studenteroprøret': Dels oprørets ideologiske indelukthed og vægt på det antiautoritære — også i forhold til teorien, dels videreførelsen af den antiautoritære tankegange i forestillingerne om arbejdernes selvorganisering, og endelig kombinationen af den antiautoritære tendens med genopdragelsen af arbejderklassen, der fører til dyrkelse af spontaneismen. Og hvad er netop det karakteristiske ved spontaneismen, når den ikke længere er åndsarbejders ideologiske konfrontation med magt og borgerlighed, men i stedet flyttes ud på arbejdspladserne, hvor det daglige kontraktforhold mellem arbejder og arbejdskøber findes i ren form? Det er økonomismen! *Den økonomistiske spontaneisme eller den spontaneistiske økonomisme — om man vil — er det antiautoritære opbruds fremtrædelsesform i forhold til den centrale kamp mellem arbejder og kapitalist. Kapitallogikken er dens ideologiske begrundelse.*

»Det nye venstre's« dagdrømme lider nederlag

Denne udvikling fra antiautoritært universitetsoprør til spontaneistisk økonomisme har fundet sted i halvfjerdserne. Under forskellige former findes denne tendens udbredt, først og fremmest i og omkring partiet VS, der således fortsat er et ægte barn af opbruddet sidst i tresserne.

Men dermed er kun én side af udviklingen trukket op. »Det nye venstre«, som denne tendens er

blevet kaldt, har naturligvis ikke udviklet sig i et tomrum. Den har bestandigt været konfronteret med klassekampens udvikling. Det er jo netop denne konfrontation, der førte til, at interessen blev flyttet fra universiteter til arbejdspladser. Studenterrevolterne ophørte.

Imidlertid kan man ikke éntydigt sige, at det var et opsving i arbejdspladskampene, som førte til, at interessen skiftede. Det er rigtigt, at arbejderne rørte på sig. Som nævnt var det arbejdermasserne, der lammede Frankrig i maj 68, og året efter fulgte de store strejkekampe og fabriksbesættelser i Italien. I Norden fik vi grubearbejderstrejken i Kiruna, som for alvor tiltrak sig »det nye venstre's« opmærksomhed.

Men det vil være absurd at påstå, at klassekampen i Vesteuropa gennemgik en udvikling af en sådan art, at man kan tale om en radikal skærpelse. »Det nye venstre« medbragte imidlertid sine radikale drømme om den spontane rejsning fra studenterrevolterne og overførte disse drømme på arbejderne. Derfor spekulerede man ikke bare i arbejdernes spontane selvorganisering, men man så sandelig også denne selvorganisering som en mulighed, der lå lige for. Man forestillede sig en radikalitet i arbejderkampen, som simpelt hen lå hinsides alle realiteter. Især en organisation som KF udarbejdede det ene projekt efter det andet, som tog sit udgangspunkt i en radikalitet i arbejderkampen, som simpelt hen ikke fandtes. Tilsvarende visioner fandtes i VS, hvor kampen for rådsorganiseringen i hvert fald i en periode blev gjort til en aktuel kamp.

Disse dagdrømme skulle i en pe-

riode blive forstærket. Det var skærpselsen af den almene kapitalistiske krise, som kastede benzin på bålet. Var krisen ikke skriften på væggen? Ville krisen ikke nødvendigvis få den spontane kamp til at blusse op? Ville den økonomiske kamp på arbejdspladserne kombineret med kampen mod arbejdsløshed og kriseløsninger ikke nødvendigvis føre til, at arbejderklassen nu vitterligt rejste sig og kastede kapitalismen over bord? Og stemte det ikke ganske med de resultater, kapitallogikken nåede til, at det var kapitalens egne bevægelseslove, som førte kapitalen til dens egen undergang? Netop krisen var jo et levende udtryk for, at kapitalen var ved at sprænge sig selv!

Men også disse forestillinger slog totalt fejl! Og 'det nye venstre' måtte endnu engang skifte interessefelt, om dagdrømmen skulle holde. Det var baggrunden for, at Sydeuropa sugede opmærksomheden til sig. Først i Portugal. Dérnede syntes det endeligt at ske. Dérnede havde det 'nye venstre' alle komponenterne klar: Der var en militant arbejderklasse, der var arbejdernes selvorganisering, der var en lammet kapitalistklasse. Slog krisen ikke hul på den spontane kamp i Danmark, så gjorde den det i Portugal. For fuld udblæsning kunne »det nye venstre's« journalister boltre sig i den portugisiske revolution.

Men atter engang gik det galt. Magten lå ikke i gaderne, som »Portugal-solidaritet« skrev det, og ventede på at blive grebet. Man havde gjort regning uden vært. Atter engang var den radikale, militante, revolutionære arbejder smuttet mellem fingrene på »det nye venstre's« utopister.

Italien blev det næste håb. — I

dag er det Spanien.

Virkeligheden har effektivt knust »det nye venstre's« teori og praksis. Uanset hvad man gennem halvfjerdserne har forvandlet den antiautoritære studenteroprører til, uanset om han er blevet en militant arbejder i en vild strejke, en portugisisk arbejder på tærsklen til magten eller en spansk arbejder, der organiserer sig i arbejderkommissionerne — han er gået til grunde over for virkeligheden, over for en forvreden opfattelse af klassekampsudviklingen og klassekampsvilkårene.

»Det nye venstre« formåede aldrig at gennembryde sine egne begrænsninger. Og hvad er der da ved at at ske med »det nye venstre« — efter de svære nederlag igennem årene?

Forholdet til den moderne revisionisme

Før vi ser på »det nye venstre« i dag, må vi se på en anden politisk udvikling, som har karakteriseret halvfjerdserne.

Vi nævnte, at KFML i 1968 blev dannet i en situation, hvor »det nye venstre« havde sit gennembrud. Det åbnede op for brydninger, og det åbnede op for, at i hvert fald et lille antal marxister-leninister samlede sig om et marxistisk-leninistisk grundlag.

Men selve situationen på stiftelsestidspunktet var ikke i sidste instans afgørende for KFMLs stiftelse. Det kunne have været stiftet tidligere. For KFMLs stiftelse var i første række et udtryk for et helt andet opgør, nemlig opgøret inden for den kommunistiske verdensbevægelse, der for alvor satte sig

igennem i begyndelsen af tresserne.

Som en rød tråd igennem KFMLs hele partiforberedende arbejde har gået kampen mod den moderne revisionisme. KFML er udtryk for den anden store spaltning af arbejderbevægelsen i dette århundrede. Den første var de kommunistiske partiers opgør med socialdemokratismen, med reformismen, i begyndelsen af århundredet. Den anden er de nye kommunistiske organisationers og partiers opgør med den nye reformisme, som er repræsenteret af det sovjetiske borgerskab og de revisionistiske partier over hele verden i vore dage.

Vi skal ikke her gentage vor opfattelse af revisionismen. Vi kan blot henvise til den danske organiserede udgave af revisionismen, til DKP. DKP har for længe siden opgivet marxismen-leninismen og erstattet den med socialdemokratiske forestillinger om en reformernes vej. Borgerskabets statsmagt skal bruges af arbejderklassen mod borgerskabet selv. Målet er angiveligt socialismen, men resultatet vil blive en endnu mere kras form for statsmonopolisme. Forbilleddet, det sovjetiske statsmonopolistiske samfund, viser med skræmmende tydelighed, hvad DKPs strategi fører til.

Da KFML blev dannet i 1968, erklærede forbundet, at det ikke ville give den mindste koncession til revisionismen. *Forbundet betragtede dengang, som det gør det i dag, kampen mod revisionismen i alle dens afskygninger som den centrale liniekamp inden for arbejderbevægelsen i dag. I og uden for den kommunistiske organisation selv er det kampen mellem revisionismen og den revolutionære linie, der er afgø-*

rende for, om det revolutionære mål nås.

I 1968 og i årene frem over blev KFML gang på gang kritiseret for sin uforsonlige holdning til revisionismen. I 1968 havde »det nye venstre« kun hånsord til overs for forbundets stædige antirevisionisme. Dengang regnede man ikke engang de danske revisionister for at være en faktor, der var grund til at tage alvorligt. Man interesserede sig begrænset for revisionistpartiet, bl.a. fordi det på det tidspunkt var nede på et lavpunkt i indflydelse. Det var isoleret, og mange regnede med, at det ville forsvinde. Og det, man først og fremmest fra 'det nye venstre's side havde imod DKP, var dets bureaukrati, dets stivnede partiapparat, dets floskelprægede agitation.

Igen tog man fejl. DKP fik som bekendt sit come back. DKP blev et parti, man igen måtte tage stilling til.

Og dermed er vi tilbage til den politiske udvikling af »venstresiden« i Danmark. For hvilken stilling tog »det nye venstre«, f.eks. VS og KF og andre, til DKPs stærke tilbagevenden til den danske politiske arena?

Der fandtes og findes inden for det 'nye venstre' en kritik af reformistiske tendenser i DKP. Men det er så langt fra den overvejende, endsige den fremtrædende kritik. Nej, atter engang skulle det vise sig, at den antiautoritære arv fra tressernes opbrud blev bestemmende for holdningen til det styrkede DKP. Det er DKPs bureaukratiske partimodel, det er, hvad man uklart kalder 'stalinismen' ved DKP, 'som er hovedanken imod det. DKP kritiseres for ikke at ville gå langt nok, for at have

en utilstrækkelig strategi, men det opfattes som et progressivt parti, som en potentiel eller aktuel allieret.

I dansk sammenhæng viser det sig ved en leflen for såkaldte 'militante' DKP-fagforeninger, det viser sig i VSs stadigt nærmere parlamentariske samarbejde med DKP, og det viser sig i forbindelse med VS's og KF's forestillinger om, at det i arbejderklassen 'forankrede' formandsinitiativ bør presses til at lede arbejderklassens kamp mod indkomstpolitikken og overenskomstovergrebene.

I europæisk sammenhæng er det trådt endnu tydeligere frem. Da »det nye venstre« flyttede sine dagdrømme til Portugal, var det i *alliance* med de portugisiske revisionister. Og kritikken af de portugisiske revisionister rettede sig først og fremmest mod deres »stalinisme«, mod deres autoritære linie i forhold til arbejderernes selvorganisering. Men på intet tidspunkt var man i tvivl om, at de portugisiske revisionister kunne »presses« til at føre en mere »konsekvent« kamp.

Og nissen er flyttet med til Italien, hvor tilsvarende spekulationer dukkede op i forbindelse med parlamentsvalget i sommer. Og i dag er nissen i Spanien, hvor man hylder Arbejderkommissionerne, der i betydeligt omfang er domineret af de spanske revisionister.

Endelig er der forholdet til revisionismens moderland, Sovjetunionen. Der findes kredse inden for »det nye venstre«, som mener, at Sovjetunionen er statskapitalistisk, men dermed skal man ikke tro, at man derved opfatter Sovjetunionen på linie med et vestkapitalistisk samfund. Sovjetunionen opfattes som »et

mindre onde« eller en »mulig allieret«. Imidlertid mener den dominerende del af »det nye venstre«, at Sovjetunionen hverken er socialistisk eller kapitalistisk, men et overgangssamfund, der beherskes af en bureaukratisk elite. Også denne opfattelse opererer med mulige alliancer med Sovjetunionen.

Igen er vi ved sagens kerne. Er der ikke en lige linie fra tressernes antiautoritære opfattelser til den stadige kredsen om »stalinisme«, bureaukratisk elite og autoritære sy-reformer?

»Det nye venstre's« knæfald for reformismen

Men hvor er »det nye venstre's« egenidentitet blevet af i forbindelse med gennemgangen af dets forhold til revisionisterne?

Den er på afgørende punkter forsvundet! Hvordan? Og hvorfor?

Som det netop er ridset op i gennemgangen af »det nye venstre's« forhold til revisionismen, er den demarkationslinje, der mere eller mindre tydeligt findes mellem »det nye venstre« og revisionismen, trukket op ud fra modsætningen *autoritært kontra antiautoritært*.

»Det nye venstre's« kritik af revisionisterne går i hovedsagen på, at revisionisterne er bureaukratiske, at de vil 'sætte sig' på arbejderklassen, at de ikke vil lade arbejderklassens selvorganisering slå igennem, og at de teoretisk er »stalinister«, som hænger i gamle traditioner og dogmer. Selv markerer »det nye venstre« sig som udogmatiske, *uafhængige af traditionen*, søgende og analyserende.

Det er denne overfladiske modsætning mellem revisionisterne og »det nye venstre«, som i den senere tid har fået dele af 'venstrefløj'en' til at hylde de italienske, spanske og franske revisionisters åbne socialdemokratisering. Når de sydeuropæiske revisionister 'selvstændiggør' sig i forhold til Sovjetunionen og kaster gamle 'dogmer' som 'proletariatets diktatur' ikke alene reelt, men også formelt på møddingen, så aner dele af 'det nye venstre' morgenluft. De sydeuropæiske revisionistpartier bliver mere stuerene i det antiautoritære, udogmatiske, principløse selskab.

Imidlertid er både begejstringen for de sydeuropæiske revisionistpartiers nye 'åbenhed' og den stadige koncentration omkring modsætningen autoritært/ikke-autoritært et udtryk for, at 'det nye venstre' i realiteten kun adskiller sig fra de revisionistiske partier på overfladen.

Går man imidlertid ned under den overfladiske modsætning mellem 'det nye venstre' og revisionisterne, vil man finde, at 'det nye venstre' har udviklet eller er ved at udvikle synspunkter, der på alle afgørende områder mere og mere ligner revisionisternes.

Den radikalisme, som »det nye venstre« har udvist i forbindelse med dets drømme om den spontane, militante, selvorganiserende arbejderkamp, har jo og er en radikalisme, der er knust af virkeligheden selv. Og efterhånden som virkeligheden har presset sig på, har »det nye venstre« måttet afskrive sine radikale utopier. Men hvilket grundlag har det haft for at gøre det? Det har erklæret brudt med 'traditionen', det nægter at tage ved lære af kampen mellem marxismen-leninismen og revisionismen i

den internationale bevægelses udvikling, det stiller sig jomfrueligt over for virkeligheden, idet det opfatter velprøvede teorier som 'dogmer'. Og samtidig har det engageret sig i forestillingen om den spontane arbejderkamp som udgangspunktet for sin orientering.

Hvad gør man så, når man ude på arbejdspladserne finder et særdeles beskedent opsving i arbejderklassens 'militante' kampe? Hvad gør man, når man har forkastet det teoretiske redskab til forståelsen af klassekampsbetingelserne og klassekampens udvikling? Hvad gør man, når man har været vredet igennem kapitallogikkens indskrænkede økonomisme? Hvad gør man, når krisen ikke ryster kapitalismen i dens grundvold, men foreløbigt fører til nogenlunde ustraffede overgreb på arbejderklassen?

Spontanisten fornægter sig heller ikke i denne situation. Han tvinges til at revidere sin opfattelse af virkeligheden. Dagslyset er blevet for skarpt for dagdrømmene. Men han fastholder sin antiautoritære tillid til den spontane kamp, blot med den forskel, at den, der skal føre den spontane kamp, den militante danske, portugisiske, italienske arbejder, blot har vist sig at være en ganske almindelig arbejder, der så aldeles ikke står på nippet til via arbejderklassens selvorganisering at styrte kapitalen.

Tilbage er en arbejderklasse, domineret af reformismen og revisionismen, en arbejderklasse, hvis flertal ved folketingsvalg stemmer ganske anderledes end dagdrømmerne har villet acceptere. og »det nye venstre« kaster sin radikalisme ud sammen med forestillingen om den revolution

nære arbejder; i stedet bliver 'det nye venstre' »realistisk«.

VS's forretningsudvalg har belærende skrevet i et angreb på KFML: »... reformismen er det politiske udtryk for en reel og fungerende politisk bevidsthed i hovedparten af den danske arbejderklasse.« (Minavisen, 25.8.76). Det er vi naturligvis enige i; problemet er blot, hvad denne erkendelse bruges til.

Den »realisme« som »det nye venstre« afleder af denne erkendelse, er et knæfald for reformismen. Under forskellige former udarbejder »det nye venstre« realistiske kriseløsningsplaner, der ord til andet minder om DKPs antimonopolistiske strategi. Man tager sit udgangspunkt i den bevidsthed, der nu engang er, og selv om man besværger, at man skal arbejde for at påvise reformismens »umulighed« (ligeledes VS i Minavis-artiklen), så går man velvilligt til demonstration under paroler som »Flæns børshajerne« sammen med SF, man etablerer nærmere samvirke med DKP og SF, og man kaster sig ud i spekulationer omkring, hvorledes det i arbejderklassen 'forankrede' formandsinitiativ, der er domineret af DKP og SF, kan bringes til at lede arbejderklassens kampe. I Folketinget taler men (VS) om »venstrefløjspartierne«, hvorved man nedbryder den forskel, der burde være på et parti, der kalder sig revolutionært, og reformistiske og revisionistiske partier. *Og hele denne linie åbner op for det brede »venstre« for venstreenhedspartiet, der kan spille samme rolle som SV i Norge og VPK i Sverige.* Det ville svare fortrinligt til den udvikling, VS' søsterparti i Italien, PDUP, og dets valgfront Democrazia Proletaria har

gennemløbet: At tilstræbe positionen som den parlamentariske tunge på vægtskålen, som støtteparti for en revisionistisk regering— i Danmark (som i Sverige og Norge) som støtteparti til en socialdemokratisk regering.

'Det nye venstre' har løbet linen ud. Det spontaneistiske, de syndikalistiske tendenser, alle med rod i studenteroprørets antiautoritære position, er i dag intet andet end en sprukken skal omkring en mere og mere 'jordnær' nyreformistisk politik, garneret med en ideologisk forvirring, der bekræfter sig selv gennem den stadige snak om, at man er 'udogmatisk' og ubundne af traditionerne.

'Det nye venstre' er blevet et vedhæng til den organiserede revisionisme, men samtidig en hæmsko for udviklingen af revolutionære kadrer i arbejderklassen.

Igennem årene har KFML taget livtag med »det nye venstre«. Og dette livtag har haft en anden karakter end kampen mod revisionismen. Revisionismen er sammenhængende. Der går en lige linie igennem DKPs politiske udvikling. Men »det nye venstre's udvikling har været en zigzag-kurs med spontaneismen som kompas. Oprindeligt, i årene efter KFMLs stiftelse i 68, blev vi angrebet for at være reformister, fordi vi ikke delte 'det nye venstre's spontaneistiske radikalisme. I dag angribes vi af det samme »nye venstre« for at være sekteriske, fordi vi ikke deler vor tids »nyvenstre's realistiske reformisme.

Partiforberedende tendenser i »det nye venstre«?

KFML er opstået i samme miljø og samme situation som »det nye venstre«. Opbruddet i slutningen af tresserne gav os skubbet; det skabte betingelserne for, at en marxistisk-leninistisk bevægelse kunne komme igang. Men i de første år var det antiautoritære oprør så aldeles dominerende, og den blotte forståelse for nødvendigheden af et revolutionært parti var dårligt nok til stede.

Men den voksede frem. KFML smittede trods alt af på »det nye venstre«. Forståelsen for det revolutionære partis nødvendighed voksede frem. Men den voksede i fattig jord. Den skulle overvinde den indarbejdede antiautoritære strømning. Og det lykkedes ikke. Nærmest kom VS under Leninist-fraktionen i 1971-72. Leninistfraktionen gik endda fra VS, fordi den ønskede at opbygge et revolutionært parti. I hvert fald tilsyneladende. For det var ingen tilfældighed, at hovedstridspunktet i forbindelse med leninistfraktionens brud med VS var, om man skulle organisere arbejdspladsceller eller ikke. I sidste ende var denne diskussion et udtryk for, at leninisterne var nået længere end resten af VS i forståelsen af, at det var arbejderklassen på arbejdspladserne og ikke univesiteterne, man skulle satse på. Men det var en forståelse, som i sig havde den nye arbejderistiske tendens, som slog ind i »det nye da studenteroprøret var læjet af og de radikale dagdrømme omformet til forestillinger om den spontant-militante arbejder på arbejdspladserne. Cellerne skulle oprettes, ikke først og

fremmest for at føre organiseret politik ud på arbejdspladserne, men omvendt, for at kanalisere den spontane kamp ind i et opsving. Næppe havde Leninistfraktionen konstitueret sig som KF, før end 'cellerne' blev erstattet med forestillingerne om antikapitalistiske grupper, som skulle danne kimen til arbejdderråd. Partitanken blev trængt i baggrunden, blot efterladt som en besværgelse. Så kortvarig blev leninisternes leninisme.

Men i VS dukkede diskussionerne om det revolutionære parti op igen. Dele af VS opfattede ikke partiet som værende et revolutionært parti, men som et parti, der forberedte udviklingen af et revolutionært parti.

Strider eksistensen af denne diskussion i VS ikke imod den sejlivede antiautoritære indstilling, som har kendetegnet dette 'det nye venstre's mest markante organiserede udtryk i Danmark?

VS rummer i sig mange tendenser, lige fra de erklærede rådssocialister omkring Steen Folke m.fl. (Det såkaldte VS(r), der er en organiseret fraktion i VS) til andre tendenser, der mere eller mindre markerer sig i modsætning til spontaneismen i partiet. Men som generel strømning findes der en modvilje mod det fasttømrede, organiserede politisk ledende parti. Det er grundlæggende accepteret i VS, at partiet kan rumme selvstændigt organiserede fraktioner. Og det er almindeligt accepteret, at partiet ikke opstår som følge af kommunisternes partiforberedende aktivitet, men som følge af et spontant formuleret udbredt ønske i de mest fremskredne dele af arbejderklassen.

Partiets dannelse i kamp mod revisionismen

Netop i forbindelse med stiftelsen af Kommunistisk Arbejderparti er KFML blevet skarpt angrebet for selve det, at det stifter partiet. VS' forretningsudvalg har kaldt det »et simpelt selvbekræftende hamskifte i en organisation isoleret fra klassen.«

Det nystiftede parti skal isoleres. Det skal kanøfles, alene fordi det stiftes, og det skal kanøfles, fordi det ikke agter at deltage i den 'realistiske' kriseløsningspolitik, som tegner sig i samarbejdet mellem DKP, SF og VS, ledsaget af de visionære nyreformister i KF og KAm-1, der drømmer om »arbejderregering«.

Men tilbage står, at trods stadige angreb på KFML, først for reformisme, og nu for selvisolerende sektarisme, har KFML formået at fremlægge en politik, der står i skarp modsætning til nye som gamle reformister: Vi har — netop uden at drømme om det store klassekampssving — nøgternt påvist, at dagskampen må underordnes det revolutionære perspektiv, at der ikke findes reformistiske smutveje, at den spontane kamp ikke af sig selv fører til sejren, at den revolutionære linie fra arbejderbevægelsens historie må videreføres, at forudsætningen for blot den mindste bevægelse i den rigtige retning er et opgør med reformistisk og revisionistisk lederskab i arbejder- og fagbevægelse, startende i basis, og at forudsætningen for, at reformistisk og revisionistisk lederskab kan erstattes af revolutionært lederskab er tilstedeværelsen af et revolutionært parti. Og dette revolutionære parti er ikke et sammensu-

rium af fraktioner og modsatrettede tendenser, men en demokratisk organisme, der når frem til beslutninger, der i enighed føres ud i livet. Dette revolutionære parti er ikke en tumleplads for 'udogmatisk' jomfruelighed, der fralægger sig ansvaret for marxismens videreudvikling igennem hele arbejderbevægelsens historie, men tvært imod må dette parti bygge på den teori, der er skabt i den kontinuerlige kamp imod reformismen og revisionismen. Den teoretiske enhed er forudsætningen for, at partiet kan orientere sig, udstikke strategien og udforme taktikken.

Dette parti skabes ikke som følge af en topkonjunktur i arbejderklassens spontane kamp. Det skabes gennem kommunisternes bevidste arbejde med at skabe et politisk grundlag og en politisk afprøvning af dette grundlag i praksis.

Igennem de otte år, KFML eksisterede, var det netop dette bevidste arbejde, der bar fremad og fik organisationen til at fastholde sit principielle grundlag trods ydre som indre forsøg på at knuse den. 'Det nye venstre' vandrede imens den bugtede vej fra antiautoritær radikalisme til realistisk reformisme. Men dets vandring afkastede negative erfaringer. Det var afgørende med til at vise KFML vejen, til at sikre, at forbundet i det partiforberejede arbejde fastholdt den videnskabelige socialismes principper, den demokratiske centralisme i organisationen og en virkelighedsnær vurdering af klassekampens betingelser og udvikling. *I kamp mod »det nye venstre« skærpede vi samtidig kampen mod revisionismen, og omvendt var vor uforsonlige kamp mod revisionismen samtidig med til at*

kaste lys over »det nye venstre's« *knæfald for revisionismen. Denne kamp igennem otte år har styrket os. Den har været et centralt element i udviklingen af det grundlag, Kommunistisk Arbejderparti bliver stiftet på.*

Modsætningerne skærpes i »Det nye Venstre«

I det foregående har vi beskæftiget os med »Det nye venstre's« udvikling forhold til revisionismen, og vi har beskæftiget os med KFMLs stilling til først og fremmest »Det nye Venstre«.

Vi har behandlet »Det nye Venstre« som en *hovedstrømning*; vi har diskuteret det, der har været det *overordnede aspekt* ved »Det nye Venstre«. Men »Det nye Venstre« er samtidig en sammensat og modsætningsfyldt strømning. Den er præget af betydelig forvirring og betydelige indre modsætninger.

Det er klart, at disse modsætninger vil blive skærpet. Det stadigt tydeligere gennemslag af reformisme vil møde modgående tendenser. Diskussionerne om partiet og partiets rolle vil ikke standse. »Det nye Venstre's« opløsning vil uundgåeligt føre med sig, at socialister, som er præget af det eller endnu er en del af det, vil gøre op med den nye reformisme, med den antileninistiske

partiopfattelse og med den teoretiske opportunisme, der dækker sig under at være 'udogmatisk' og 'usekterisk'.

Det vil i stor udstrækning blive den politiske praksis, men også den teoretiske kamp, som vil få vandene til at skilles. Hvor vil man stille sig i kampen mod imperialismen? Vil man fortsat stille sig vaklende i forholdet til socialimperialismen? Vil man underordne sig en bred nyreformistisk samling? Eller vil man bryde med den reformistiske hovedtendens?

Denne siskussion er allerede skærpet i VS. Og af gode grunde trænger en afklaring sig på. For det drejer sig om partiets identitet. Skal det udviskes gennem en reformistisk enhed med SF og DKP? Eller skal det markere en skarpere skillelinie til SF og DKP?

Denne modsætning kan på længere sigt ikke løses, uden at der stilles spørgsmålstejn ved selve VS-partiets eksistensberettigelse. Ligesom »Det nye Venstre's« udvikling har vist, at der ikke findes en »revolutionær« 'midterlinie' mellem revisionismen og marxismen-leninismen, lige så vel vil udviklingen vise, at der ikke findes grundlag for et »revolutionært« parti midt mellem DKP og SF på den ene side og Kommunistisk Arbejderparti på den anden.

Redaktionen.

KLASSEANALYSE:

Den historisk materialisme og klassetilhørsforholdet

Vi vil ud fra grundbegreberne i den historiske materialisme: produktivkræfter/produktionsforhold og basis/overbygning opridse grundlaget for klasseanalysen og konsekvenserne af ikke at anvende denne grundlæggende metode i en analyse af klasseforholdene.

I

For at forstå den fundamentale metode i klasseanalyse må vi først se på den historiske materialisme.

Den historiske materialisme tager sit udgangspunkt i menneskets kamp mod naturen, og viser hvordan den har formet sig op igennem historien. Menneskets kamp mod naturen tager form af arbejde, arbejde som nødvendigvis foregår på en bestemt måde og under bestemte sociale forhold. Vi kan altså i enhver form for produktion se to sider, to bestanddele:

1. hvordan foregår produktionen, d.v.s. med hvilken faglig viden og kunnen, med hvilken mængde menneskelig arbejdskraft, og med hvilke og med hvilken mængde produktionsmidler (d.v.s. arbejdsredskaber,

herunder eventuelle maskiner, rå- og hjælpestoffer og jord). Dette er *produktivkraftsiden* i produktionen.

2. det samfundsmæssige forhold som produktionen foregår under, d.v.s. det gensidige forhold *mellem* i produktionen, som udgøres af samfundets økonomiske struktur, hvilket i klassesamfundene vil sige besiddelsesforholdet, altså klasseforholdene. Dette er *produktionsforholdssiden* i produktionen.

Modsigelsen imellem mennesket og naturen viser sig således i det menneskelige samfund i modsigelsen imellem produktivkræfter og produktionsforhold.

Når produktionsforholdene svarer til produktivkræfternes udviklingstrin, virker produktionsforholdene fremmende på produktivkræfternes

udvikling; men med udviklingen af produktivkræfternes skærpes modsigelsen imellem produktivkræfter og produktionsforhold, således at produktionsforholdene hæmmer produktivkræfternes udvikling.

Modsigelsen løses midlertidigt igennem en revolutionær forandring af produktionsforholdene således at de midlertidigt svarer til produktivkræfternes udviklingstrin. Hvor- efter med produktivkræfternes udvikling denne modsigelse skærpes igen, men på et højere niveau. Således er det produktivkræfternes udvikling, der er afgørende for hvilke produktionsforhold der findes, og dermed for hvilken produktionsmåde der findes. Produktionsmåden udgøres af enheden af produktivkræfter og produktionsforhold, f.eks. den feudale produktionsmåde, den kapitalistiske produktionsmåde.

Marx giver i forordet til: *»Til kritikken af Den Politiske Økonomi«* en kort sammenfatning af den historiske materialisme: *»I den samfundsmæssige produktion af deres liv træder menneskene ind i bestemte, nødvendige, af deres vilje uafhængige forhold, produktionsforhold, som svarer til et bestemt udviklingstrin af deres materielle produktivkræfter. Indbegrebet af disse produktionsforhold danner samfundets økonomiske struktur, den reelle basis, på hvilken der hæver sig en juridisk og politisk overbygning, og hvortil der svarer bestemte samfundsmæssige bevidsthedsformer.*

Den måde, hvorpå det materielle liv produceres, betinger den sociale, politiske og åndelige livsproces overhovedet. Det er ikke menneskenes bevidsthed, som bestemmer deres væren, men omvendt

deres samfundsmæssige væren, som bestemmer deres bevidsthed. På et vist trin i deres udvikling kommer samfundets materielle produktivkræfter i strid med de forhåndværende produktionsforhold, eller hvad der er det juridiske udtryk for det samme, med de ejendomsforhold, inden for hvilke de hidtil har bevæget sig. Fra at være produktivkræfternes udviklingsformer slår disse forhold om til at blive lænket for dem. Der indtræder da en epoke med sociale revolutioner. Med forandringen af det økonomiske grundlag sker der en langsommere eller hurtigere omvæltning af hele den uhyre overbygning. Når man betragter sådanne omvæltninger, må man stadig skelne mellem den materielle omvæltning i de økonomiske produktionsbetingelser, som kan konstateres med naturvidenskabelig nøjagtighed, og på den anden side de juridiske, politiske, religiøse, kunstneriske eller filosofiske, kort sagt ideologiske former, i hvilke menneskene bliver sig denne konflikt bevidst og udkæmper den. Lige så lidt som man bedømmer et menneske efter, hvad det mener om sig selv, lige så lidt kan man bedømme en sådan omvæltningsperiode ud fra dens egen bevidsthed, men må tværtimod forklare denne bevidsthed ud fra modsigelserne i det materielle liv, ud fra den forhåndværende konflikt mellem samfundets produktivkræfter og produktionsforhold. En samfundsformation går aldrig til grunde, før alle de produktivkræfter er udviklet, som den er vid nok til at rumme, og nye højere produktionsforhold træder aldrig i stedet, før de materielle eksistensbetingelser for dem er fostret i det gamle samfunds skød. Derfor

stiller menneskeheden sig altid kun opgaver, som den kan løse, thi når man ser nøjere til, vil man altid finde, at opgaven selv kun melder sig, hvor de materielle betingelser for dens løsning allerede er tilstede eller i det mindste er i færd med at skabes. I store omrids kan man betegne den asiatiske, den antikke, den feudale og den moderne borgerlige produktionsmåde som progressive epoker i den økonomiske samfundsformation. De borgerlige produktionsforhold er den sidste antagonistiske form for den samfundsmæssige produktionsproces, antagonistisk ikke i betydning af individuel antagonisme, men af en antagonisme, der vokser frem af individernes sociale livsbetingelser; de produktivkræfter, som udvikler sig i det borgerlige samfunds skød, skaber imidlertid tillige de materielle betingelser for løsningen af denne antagonisme. Med denne samfundsformation ender derfor det menneskelige samfunds forhistorie.» Marx/Engels: Udvalgte skrifter, bind I, s. 355-357. Tiden, 1973).

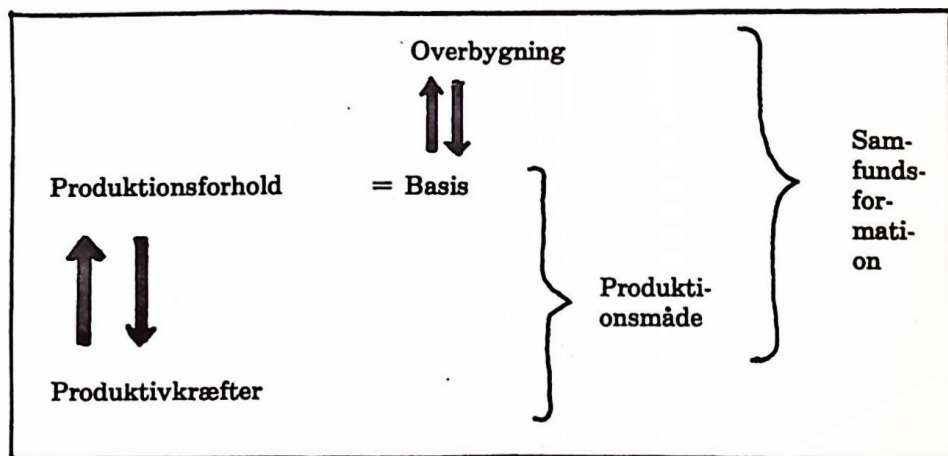
Skematisk kan man fremstille det således:

Pilene skal udtrykke, at forholdet mellem delene er et modsætningsfyldt, et dialektisk forhold.

Modsigelsen imellem produktivkræfter og produktionsforhold giver sig konkret i klassesamfundene udtryk i klassekamp, kampen imellem udbyttede og udbytende klasser. Det er således igennem klassekampen, igennem de udbyttedes kamp mod udbytterne, for den revolutionære omvæltning af den givne samfundsformation, at den antagonistiske modsigelse imellem produktivkræfter og produktionsforhold løses. Denne modsigelse løses ikke automatisk igennem produktivkræfternes udvikling, men igennem at den udbyttede og undertrykte klasse på baggrund af produktivkræfternes udvikling revolutionært omformer de herskende produktionsforhold. De produktionsforhold som det er i den herskende klasses klasseinteresse at opretholde.

Som Lenin har skrevet er klasser: »menneskegrupper, af hvilke den ene kan tilegne sig den andens arbejde i kraft af deres placering i den givne økonomiske samfundsstruktur.»

(Lenin: »Et storstilet initiativ«.

Udv. Værker 10, s. 244, Tiden 1948). Det vil altså sige, at det der adskiller hovedklasserne i de forskellige produktionsmåder er, at den ene klasse kan udbytte den anden klasse i kraft af ejendomsret eller dispositionsret til produktionsmidlerne.

Udbytningen foregår i det kapitalistiske samfund igennem lønarbejdet. Kapitalistklassen tilegner sig *som helhed* det det samfundsmæssige produkt, medens de besiddelsesløse *som helhed* er frarøvet det samfundsmæssige produkt og kun af kapitalistklassen får udbetalt en løn, som samfundsmæssigt gennemsnitligt er nødvendigt for at de besiddelsesløse kan reproducere sig og sin klasse.

Denne grundlæggende modsigelse imellem lønarbejde og kapital består i kraft af, at kapitalen ejer og disponerer over produktionsmidler, og at arbejderens hverken ejer eller disponerer over produktionsmidler, men er besiddelsesløs. Denne modsigelse går i Danmark i dag igennem alle samfundets sfærer og viser sig i hovedmodsigelsen imellem borgerskabet og arbejderklassen.

Arbejderen tilhører arbejderklassen *i kraft af* den *udbytning* arbejderklassen udsættes for igennem frarøvelsen af det samfundsmæssige merprodukt. Kapitalisten tilhører borgerskabet *i kraft af* at være udbytende igennem tilegnelsen af det samfundsmæssige merprodukt.

Produktionsforholdene er altså i classesamfundene identiske med klasseforholdene (besiddelsesforholdene — (se ovenfor side 15 om produktionsforholdene) — idet menneskenes forhold til hinanden i produktionen jo netop udgøres af klasseforholdene. Klasseforholdene d.v.s.

produktionsforholdene er følgelig bestemt af produktivkræfternes udviklingstrin. At gøre produktionsforholdene til primære i forhold til produktivkræfterne ville være at umuliggøre den historiske udvikling, umuliggøre den ene produktionsmådes afløsning af den anden, og dermed umuliggøre den socialistiske revolution.

II

Vi vil nu gå over til at se på produktionsforholdene i forhold til magtforholdene i samfundet, d.v.s. forholdet imellem basis og overbygning. Produktionsforholdene (klasseforholdene) udgør samfundsformationens basis oven på hvilken og bestemt af denne, samfundsformationens overbygning rejser sig. I classesamfundene er overbygningens vigtigste element staten og dertil kommer de øvrige politisk-ideologiske institutioner, funktioner og idéer i samfundet. Overbygningen er i det væsentlige en afspejling af de eksisterende klasserforhold.

En del af de der tilhører arbejderklassen har et arbejde, hvis ideologisk-politiske funktion tjener borgerskabet. Borgerskabets styrke bygger jo netop ikke på borgerskabets kvantitative størrelse, men på deres økonomiske og derpå byggede politiske magt, idet det jo er borgerskabet der kontrollerer overbygningen. Dens væsentligste elementer er, hær, politi, domstole, fængsler og politisk-ideologisk: undervisnings- og nyhedsformidling. Til at varetage disse overbygningsfunktioner har borgerskabet og dets stat ansat en masse lønarbejdere. Disse arbejderes funktion er altså at

tjene borgerskabet ved at undertrykke arbejderklassen militært/politisk-ideologisk. Men dette ændrer intet ved deres klassetilhørsforhold, ens klassetilhørsforhold er jo netop ikke en overbygningsbestemmelse, men en materiel bestemmelse, en basis bestemmelse, et spørgsmål om udbyttet/udbytter. Det, som deres arbejdes funktion bevirker er, at hovedparten af disse folk ofte er meget ubevidste om at de bliver udbyttet. og dermed om deres egne objektive interesse i kommunismen.

Langt hovedparten af de beskæftigede med overbygningsfunktioner besidder ikke produktionsmidler, de er frie lønarbejdere, der sælger deres arbejdskraft og får en løn der svinger om deres arbejdskrafts værdi. Resten af de statsansatte, en lille gruppe besidder/disponerer over de statslige produktionsmidler/administrationsmidler og deltager derigennem i udbytningen af arbejderklassen.

Nu kunne man jo hævde, som argument for at bringe politisk-ideologisk kriterier ind i klassebestemmelsen, at Marx og Engels har sagt, at overbygningen ikke blot er bestemt af basis, men at overbygningen også kan virke tilbage på basis. Det er rigtigt, at overbygningen også virker tilbage på basis, men det kan ikke bruges som argument for at politisk-ideologiske kriterier skal inddrages i klassebestemmelsen. F.eks. kan den borgerlige statsmagt indvirke på klassestrukturen i den forstand, at den kan bevirke nogle mindre forskydninger imellem klasserne, ved at folk rykkes fra en klasse til en anden, f.eks. kan staten vedtage en lov, der er medvirkende til at en hel del mindre bønder mister

deres ejendom og bliver proletarer. Men det er jo ikke det samme, som at staten indvirker på kriterierne for klassebestemmelsen.

Et er at staten kan være medvirkende i en kvantitativ forandring af klassestrukturen, men det er noget ganske andet at hævde, at staten kan indvirke på bestemmelsen af, hvad en klasse er, hvad der egentlig skiller en klasse fra en anden. Det sidste er en ganske meningsløs påstand, det er det samme som at sige, at mennesket kan ændre en naturlov, hvilket naturligvis er umuligt. Mennesket kan finde frem til forskellige lovmæssigheder og benytte sig af disse lovmæssigheder, til at forandre samfundet og ting i naturen, men kan ikke ændre selve lovmæssighederne. Var dette tilfældet ville al lovmæssighed opløses i tilfældighed. Endelig vil det at inddrage overbygningsfunktioner som kriterier i basisbestemmelsen (klassebestemmelsen) være det samme som at blande bestemmelsen af basis og overbygning sammen. Derved opløses modsigelsen basis/overbygning og dermed opløses begreberne basis og overbygning, hvorved klassebegrebet og hele den historiske materialisme forkastes til fordel for tilfældighed og idealisme.

Nyreformisterne bruger ganske konsekvent ideologisk-politiske kriterier i klassebestemmelsen. Dette ses ganske tydeligt af deres opfattelse af de studerendes klassetilhørsforhold, hvor det, at de studerende er kommende formidlere af borgerlig ideologi, spiller en væsentlig rolle i de studerendes placering uden for arbejderklassen.

En anden måde at blande basis og overbygning — klassetilhørsforhold

og ideologisk-politisk funktion — sammen på ses hos DKP, når de siger: »Når det offentlige beskæftiger en stigende del af befolkningen, kunne det så ikke bruges til at bryde vejen for medbestemmelse og demokrati i arbejdsliv og samfund?« (»Programerklæring. Kommunisternes program for en bedre tilværelse«. s. 102 i DKP's 24.ende kongres. Tiden 1973).

Her kommer sammenblandingen af basis og overbygning »blot« til at betyde, at i stedet for at klassebegrebet bliver opløst, opløses statens klassenatur. Borgerskabets stat er borgerskabets magtapparat og kan ikke sættes i gang for arbejderklassens interesser, men må sønderknuses og en ny stat, proletarietets diktatur må oprettes. Men her hos DKP gøres statsapparatet til en neutral instans der både kan tjene borgerskabet og arbejderklassen.

Ydermere vil arbejderklassen ganske simpelt forsvinde, når funktionen medtages som klassekriterium, idet enhver arbejder jo yder merarbejde, et merarbejde som kapitalisten tilegner sig og herigennem opretholder sig som kapitalist og kan skærpe udbytningen. Det er jo selve kapitalismens grundlov, at arbejderklassen — så længe den ikke omstyrter borgerskabet — hver time på dagen er med til at opretholde borgerskabet og dermed udbytningen og sig selv.

Både revisionisterne og nyreformisterne benægtiger — igennem sammenblandingen af klassetilhørsforhold og ideologisk-politisk funktion (se ovenfor) — det dialektiske forhold imellem proletariet og borgerskabet. Dette forhold kommer til udtryk i, at borgerskabet (som udbytter og undertrykker arbejder-

klassen) er afhængig af arbejderklassen, uden arbejderklassen ville borgerskabet ikke kunne eksistere. Denne afhængighed kommer til udtryk på to områder: Dels ved at arbejderklassen materielt gennem merarbejdet opretholder borgerskabet og dels ved at arbejderklassen medvirker til sin egen undertrykkelse og udbytning ved som lønarbejder, at være ansat til at undertrykke arbejderklassen.

Oven for har vi forklaret, at ideologisk-politiske kriterier ikke er klassekriterier, idet de ikke drejer sig om, om man i kraft af forholdet til produktionsmidlerne er udbyttet eller ej. I den følgende artikel viser vi hvorledes ideologisk-politiske kriterier samt mange andre kriterier har betydning for lagdelingen inden for arbejderklassen. At gøre dem til klassekriterier betyder at splitte arbejderklassen og antagonisere modsigelserne inden for den.

Igennem at *opløse* klassebegrebet ved at inddrage ideologisk-politiske kriterier i klasseanalysen, gør nyreformisterne og revisionisterne borgerskabet en stor tjeneste, idet de jo blot på en mere skjult måde — nemlig under dække af marxistisk terminologi — afskaffer klasserne og dermed klassekampen. Dette standpunkt svarer ganske nøje til det vi afviste i Kapitel I, nemlig at gøre produktionsforholdene til primære i forhold til produktivkræfterne, hvilket medfører, at man umuliggør den socialistiske revolution. Ligeledes gør DKP's syn på staten som en neutral instans revolutionen unødvendig. Der er en klar sammenhæng imellem opportunismen og en fejlagtig klasseanalyse.

Dette viser klart den helt afgøren-

de nødvendighed af, at det snarligt dannede kommunistiske arbejderparti har et korrekt grundlag for klasseanalysen.

III

Vi kan nu konkludere, hvad klasseanalysen viser, og hvad den ikke viser. Klasseanalysen afdækker basis i samfundsformationen og viser, hvilke store menneskegrupper der udbyttes/udbytter i kraft af deres forhold til produktionsmidlerne. Dette viser således for kapitalismens vedkommende, hvem der har objektive interesser i afskaffelsen af ud-

bytningen, objektive interesser i den socialistiske revolution.

Klasseanalysen lægger grundlaget for strategien: om arbejderklassen udgør det store flertal af befolkningen, og at det strategiske mål derfor er den socialistiske revolution, eller om arbejderklassen udgør et mindretal, og at arbejderklassen derfor i alliance med bønderne i første omgang må gennemføre en nydemokratisk revolution.

Klasseanalysen angiver *ikke* hvilken umiddelbar bevidsthed folk i klassen har samt inddrager ikke overbygningsbestemmelser, politisk-ideologiske kriterier i bestemmelsen af *klassetilhørsforholdet*.

Klasseanalyse:

Artiklen »Den historiske materialisme og klassetilhørsforholdet« griber helt tilbage til fundamentet i den historiske materialisme for der ud fra at forklare, hvad en klasse bestemmes ud fra, hvad der indgår i kriterierne for klassebestemmelsen, og hvad der *ikke* indgår i dem. Denne artikel er således mere grundlæggende end den, vi bragte i sidste nummer af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT, og må ses som den teoretiske forudsætning for den.

Vi regner med i næste nummer at kunne bringe en artikel om modsigelserne inden for arbejderklassen. Det er væsentligt at arbejde med dette spørgsmål, således at vi igennem en konkret lagdeling af arbejderklassen kan lægge grundlaget for partiets konkrete taktik over for de forskellige lag af arbejderklassen. Arbejderklassen er jo ikke bare en stor grå masse uden forskelle, arbejdet blandt skibsværftsarbejdere, pædagoger og gymnasielærere må naturligvis gribes noget forskelligt an, alt efter det pågældende lags karakteristika. Det vil altså være en af de ting, vi tager op i næste nummer.

Klassekampen i verdensmålestok og kampen mod imperialismen

Kommunistisk Tidsskrift bringer følgende artikel for at uddybe og afklare nogle af de grundlæggende spørgsmål i den internationale klassekamp. Grundlæggende spørgsmål, som det er nødvendigt at forstå for ordentligt at kunne tage fat på diskussionen, om hvordan den antiimperialistiske kamp skal føres i Danmark. Debatten om forslaget til partiprogram for KAP har yderligere aktualiseret nødvendigheden af en afklaring af disse grundlæggende spørgsmål. På denne baggrund udarbejdedes nedenstående artikel. Den tager sit udgangspunkt i for-

mulinger i programforslaget, og det kan naturligvis vise sig, at den stiftende partikongres yderligere udvikler programmet, således at noget af det, der står i denne artikel, er forældet efter partistiftelsen.

Sammenholder man denne artikel med artiklen **sumagterne og den internationale klassekamp** i KOMMUNISTISK TIDS—SKRIFT, nr. 5, 1976, si. 29-43, vil man dels finde, at artiklen i dette nummer har skærpet og præciseret en række formuleringer, og dels vil man finde i hvert fald én væsentlig rettelse i forhold til den tidligere ar-

tikel. I KT, nr. 5, står der, »hovedmodsætningen i verden i dag (er) modsætningen mellem socialisme og imperialisme. . .« Denne formulering indeholder to fejl: For det første er der ikke tale om hovedmodsætningen, men om den grundlæggende modsætning, og for det andet går den grundlæggende modsætning ikke — som der fejlagtigt står både i den gamle artikel og i programforslaget — mellem socialisme og imperialismen, men mellem kapitalisme og kommunisme. (Herom uddybende i artiklen nedenfor).

Læserne gøres endvidere opmærksom på, at neden-

stående artikel er et oplæg til debat; den er en kommentar til diskussionerne i forbindelse med partistiftelsen, men diskussionerne fortsætter naturligvis også efter programvedtagelserne med henblik på stadig uddybning af forståelsen af den internationale klassekamp og ikke mindst med henblik på at udvikle den antiimperialistiske kamp i Danmark.

NB! De i teksten bragte citater fra programforslag for KAP er hentet fra det offentliggjorte programforslag i KOMMUNIST, nr. 13, 1.9.76.

1) Den grundlæggende modsigelse i vor epoke og hovedmodsigelsen i verden i dag

I programforslaget står der på side 23:

Den grundlæggende modsigelse i verden går i vor historiske epoke imellem socialismen og imperialismen. «

Og side 24:

»Under de nuværende betingelser, hvor de to imperialistiske supermag-

ter, USA og Sovjetunionen, i indbyrdes rivalisering stræber efter verdensherredømmet, går hovedmodsigelsen i verden mellem de to imperialistiske supermagter på den ene side og arbejderklassen, folkene og de undertrykte nationer på den anden side.«

Før vi ser på de to modsigelsers

indhold, er det nødvendigt først komme med en bemærkning om son-
dringen mellem 'grundlæggende
modsigelse' og 'hovedmodsigelse'.

Den 'grundlæggende modsigelse'
karakteriserer en tings *væsen*, mens
hovedmodsigelsen karakteriserer den
grundlæggende modsigelses *konkrete*
fremtrædelsesform.

Tager vi i dag verden *som helhed*,
hvad er så den grundlæggende
modsigelse. Det er den modsigelse,
som er vor epokes *væsen*, selve
'kernen' i menneskeheds udvik-
ling! Og denne modsigelse er *mod-
sætningen mellem kapitalismen og*
kommunismen.

(Det er fejlagtigt, når der er kom-
met til at stå mellem 'imperialismen
og socialismen' i programforslaget,
fordi denne modsætning ikke dækker
'kernen' nemlig modsætningen mel-
lem de to samfundsformationer, der
totalt dominerer verden i dag, nemlig
på den ene side 'kapitalismen' og på
den anden side 'kommunismen'. Nø-
jes man med 'imperialismen', tager
man jo kun et enkelt aspekt af
kapitalismen, og nøjes man med
socialismen, så glemmer man, at
socialismen kun er det første trin af
det kommunistiske samfunds udvik-
ling, et overgangstrin. (Jvf. Marx
og Lenin utallige steder).

Altså: Der skal stå i programmet,
de første fire linier side 23:

*»Den grundlæggende modsigelse i
verden går i vor historiske epoke
imellem kapitalismen og kommunis-
men.«*

Denne modsigelse er netop *grund-
læggende*, fordi den sammenfatter
verdenshistoriens *væsen* i vor epoke.
Modsætningen mellem kapitalismen
og kommunismen omfatter alle de
modsætninger, der findes, fordi der

er tale om en modsætning mellem
samfundsformationer. Samfundsfor-
mationer er samfundstotaliteten, det
er hele kapitalismen, det er hele
kommunismen.

Men kunne det nu ikke være mod-
sætningen mellem produktivkræfter
og produktionsforhold, der er den
grundlæggende modsætning.

Nej, modsætningen mellem pro-
duktivkræfterne og produktionsfor-
holdene er jo ikke specifikt drivkraf-
ten i vor epokes udvikling. Mod-
sætningen mellem produktivkræfter-
ne og produktionsforholdene er jo
ikke specifikt drivkraften i vor epo-
kes udvikling. Modsætningen mel-
lem produktivkræfterne og produk-
tionsforholdene er *altid* drivkraften i
udviklingen. Det var den også i
overgangen fra slavesamfundet til
feudalismen og fra feudalismen til
kapitalismen.

Spørger vi altså om, hvad der i vor
epoke er den grundlæggende mod-
ning i verden, ja, så er det mod-
sætningen mellem kapitalisme og
kommunisme, men spørger vi om,
hvad der er den grundlæggende
modsætning i samfundsudviklingen
overhovedet, ja, så er det modsæt-
ningen mellem produktivkræfter og
produktionsforhold.

Kan der da være to grundlæg-
gende modsætninger?

Ja, for det kommer an på, hvad
man spørger om. Spørger man om,
hvad der er den grundlæggende
modsætning i *hele samfundsudvik-
lingen*, ja, så er det modsætningen
mellem produktivkræfter og produk-
tionsforhold, der er den grundlæg-
gende modsætning.

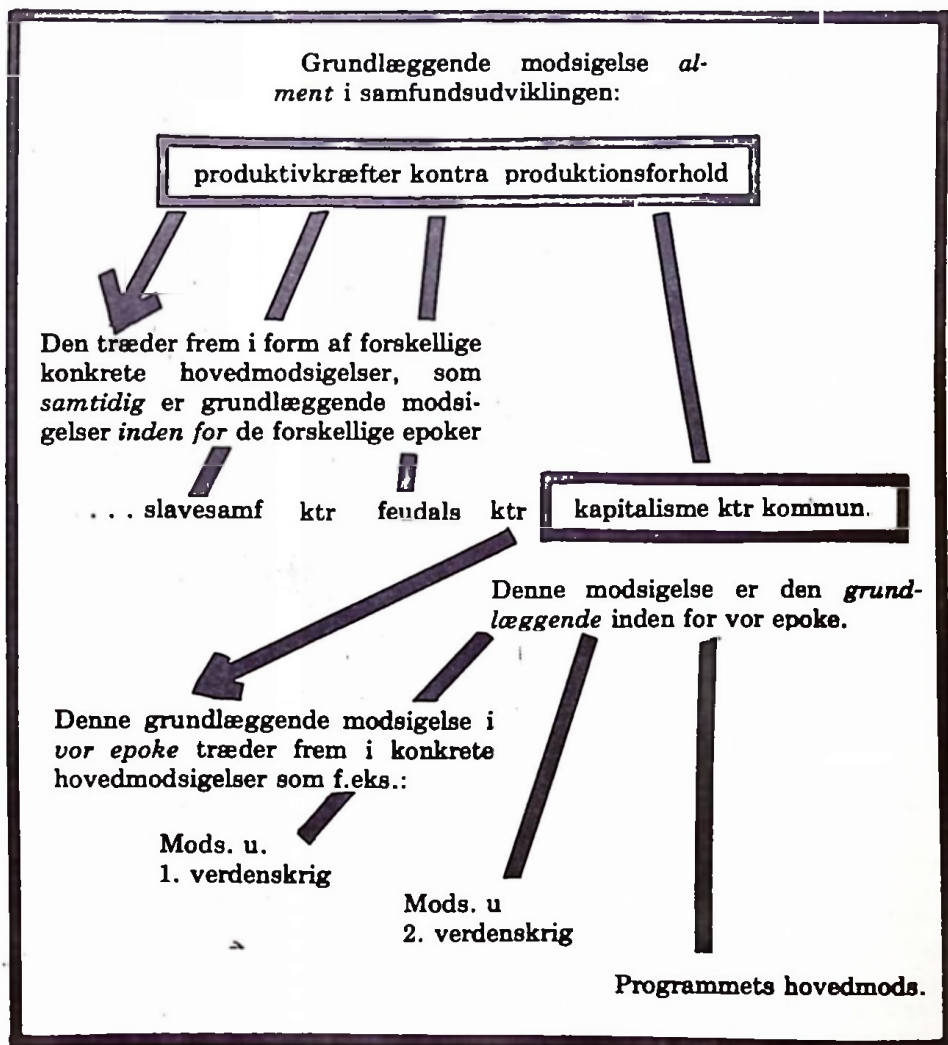
Spørger man imidlertid om, hvad
der i en *bestemt historisk epoke* er
den grundlæggende modsætning, ja,

så er det modsætningen mellem de to samfundsformationer, der står i modsætning til hinanden i den pågældende epoke, som er den grundlæggende modsætning.

Eller sagt på en anden måde: Modsætningen mellem kapitalisme og kommunisme kan *både* være en grundlæggende modsætning og en hovedmodsigelse. Den er en grund-

læggende modsætning i *vor epoke*, men den er kun en hovedmodsigelse i forhold til *hele* samfundsudviklingen, thi i hele samfundsudviklingen er det modsætningen mellem produktivkræfterne og produktionsforholdene, der er den grundlæggende modsætning.

Lad os endelig tegne det 'skematisk':

Lad os sammenfatte: I *vor historiske epoke* går den grundlæggende modsigelse mellem kapitalismen og kommunismen. Det er *vor historiske epokes væsen*.

Men — som sagt — træder denne grundlæggende modsigelse frem i form af konkrete hovedmodsigelser i bestemte etaper af udviklingen. Det er gennem hovedmodsigelserne, den grundlæggende modsigelse får kød og blod.

Og hvad er det da for en hovedmodsigelse vi konkret står over for i dag?

Programmet skriver — som allerede nævnt — følgende:

Under de nuværende betingelser, hvor de to imperialistiske supermagter, USA og Sovjetunionen, i indbyrdes rivalisering stræber efter verdensherredømmet, går hovedmodsigelsen i verden mellem de to imperialistiske supermagter på den ene side og arbejderklassen, folkene og de undertrykte nationer på den anden side.»

Er det nu rigtigt, at den grundlæggende modsigelse i dag har kød og blod på den måde, der er beskrevet her? Træder den vitterligt frem i form af den hovedmodsigelse, som her er citeret?

Hovedmodsigelsen viser os, hvilken modsigelse, der er drivende i udviklingen, og hvilken modsigelse, der er den overordnede modsigelse i forhold til alle andre.

Det, vi beskæftiger os med, er hovedmodsigelsen i verden *som helhed*, og det er klart, at der ikke kan være flere hovedmodsigelser ved siden af hinanden på én gang, netop fordi der er tale om verden *som helhed*.

Hvorfor opererede vi da i program-

met fra 1970, med fire hovedmodsigelser? Det gjorde vi, bl.a. fordi Kinas kommunistiske Partis 9. kongres opererede med fire hovedmodsigelser. KKP opererede med følgende hovedmodsigelser:

1) Modsætningen mellem de undertrykte nationer på den ene side og imperialismen på den anden.

2) Modsætningen mellem proletariatet og borgerskabet.

3) Modsætningen mellem de imperialistiske lande indbyrdes.

4) Modsætningen mellem de socialistiske og de imperialistiske lande.

Spørgsmålet er imidlertid, om det var korrekt, at vi i 1970 kaldte disse 4 modsigelser for *hovedmodsigelser*. Netop Kinas kommunistiske Parti og Mao Tsetung-Tænkningen har slået fast, at der inden for ét fænomen kun kan være én hovedmodsigelse og ikke flere hovedmodsigelser.

Ser man da også det kinesiske materiale efter i sømmene, kommer man bl.a. ud for det engelske udtryk *major contradictions*, der i dansk oversættelse er blevet til *hovedmodsigelser*, men 'major' betyder 'vigtig'. Altså korrekt oversat bør man kalde de fire modsigelser for *vigtige* modsigelser.

Og det er jo også en korrekt placering af de fire modsigelser. I verden i dag findes de fire vigtige modsigelser, som KKP's 9. kongres opregner. Men det er modsigelser, som findes forskellige steder i verden, og som gælder for forskellige forhold.

Hvor den grundlæggende modsigelse mellem kommunisme og kapitalisme i verdens-målestok *som helhed*, er den, der står i programforslaget, så er de fire vigtige modsigelser hovedmodsigelser for af-

grænsede fænomener i verden.

F.eks. er hovedmodsigelsen i Danmark modsætningen mellem arbejderklassen og borgerskabet; det er den ene af de vigtige modsigelser. I forholdet mellem Kina og Sovjetunionen er hovedmodsigelsen modsætningen mellem et socialistisk og et imperialistisk land; det er en anden af de fire vigtige modsigelser. Og så fremdeles.

Heraf skulle således fremgå, hvad der er forskellen på hovedmodsigelsen i verden i dag og de fire vigtige modsigelser.

Er den hovedmodsigelse, der står i programmet nu korrekt?

Lad os tage de to sider af modsigelsen:

På den ene side har vi de to supermagter. De to supermagter står på den ene side, fordi de er hovedfjenderne, de drivende i bestræbelserne på at holde historiens gang tilbage.

Men hvad så med andre imperialistiske lande? F.eks. de europæiske, Japan etc.? I den nuværende verdensudvikling er modsætningerne de imperialistiske mindre lande indbyrdes underordnet modsætningerne mellem supermagterne og de mindre imperialistiske lande, og supermagterne er det dominerende aspekt. Spydspidsen i kampen må rettes mod de imperialistiske supermagter, der stræber efter verdensherredømmet, lige som f.eks. spydspidsen under Anden Verdenskrig måtte rettes imod de aggressive imperialistiske lande, Tyskland og Japan, der dengang var folkenes fjender nr. 1.

Altså: Ved at bestemme de to imperialistiske supermagter som den ene side af hovedmodsigelsen i ver-

den i dag har vi bestemt hovedstødets retning.

Men hvad så med den anden side af modsætningen?

Her nævnes *»arbejderklassen, folkene og de undertrykte nationer«*. Er det ikke for meget at tage med på én gang i den ene side af modsigelsen?

Nej, det er det ikke.

Hvorfor ikke?

Det er nemlig *arbejderklassen*, der er spydspidsen i kampen mod supermagterne (også i Den tredje Verden). Arbejderklassens proletarisk internationalistiske kamp imod supermagterne slår igennem over alt. I vort eget imperialistiske land er det arbejderklassen, der er i spidsen for kampen.

Dernæst nævnes *folkene*. Når vi her tager folkene med, så er det fordi ikke-proletarerne, først og fremmest den milliardtallige masse af fattigbønder, er alliancepartneren for arbejderklassen i kampen mod supermagterne. Også det nationale borgerskab, der kæmper imod supermagternes undertrykkelse og udsugning hører til her.

Endelig nævnes *de undertrykte nationer*. Hvorfor tages de med? Dækkes de ikke ind af arbejderklassen og folkene? Formelt taget jo. Men ved at placere dem på den anden side af hovedmodsigelsen understreger vi den kendsgerning, at modsætningen mellem undertrykte nationer og supermagterne er en del af hovedmodsigelsen. (Mere om de undertrykte nationer, se neden for hovedafsnit 2).

Ved at tage de undertrykte nationer med understreger vi nødvendigheden af alliancer med nationer, stater, imod supermagterne. F.eks. er den taktiske alliance med Pakistan

imod socialimperialismen et eksempel på en sådan alliance, der genspejler kampen mellem undertrykte nationer og supermagterne. Eller tag Tjekkoslaviet for den sags skyld.

Programforslagets opstillede hovedmodsigelse er således korrekt og den er vor vejledning til orientering og handling i den internationale kamp. Den genspejler klasseforholdenes og klassekampens udvikling i verden i dag.

Men naturligvis kan den skifte, selv om der ikke er noget, der tyder på, at den vil skifte foreløbigt. Men der har i dette århundrede været forskellige hovedmodsigelser. F.eks. var under Første Verdenskrig hovedmodsigelsen modsætningen mellem de imperialistiske krigsførende magter på den ene side og arbejderklassen, folkene og de undertrykte nationer på den anden side. Og f.eks. var under Anden Verdenskrig hovedmodsigelsen modsætningen mellem de tysk-japanske imperialister på den ene side og arbejderklassen, folkene og de undertrykte nationer på den anden side; Danmark var dengang en *undertrykt nation*, og parolen 'For et frit Danmark' tog netop sit udgangspunkt i kampen for *nationens* frigørelse.

Hovedkraften i kampen mod imperialismen

Imidlertid er det ikke nok at se på, hvorledes hovedmodsigelsen er i verden i dag. Vi må også se på, hvorledes kampen mod supermagterne udvikler sig. Verden udvikler sig ujævnt, og i perioder er hovedmodsigelsen mere skærpet ét sted end et andet.

I programmet hedder det:

»Efter Anden Verdenskrig har imperialismen lidt en række afgørende nederlag. Hovedkraften i kampen mod imperialismen har siden Anden Verdenskrig været og er fortsat de undertrykte folk i den Tredje Verden.«

Når den tredje verdens folk (naturligvis med arbejderklassen i spidsen) har været *hovedkraften*, så skyldes det, at hovedmodsigelsen har været mest skærpet i den tredje verden. Og det gælder fortsat, efter at Sovjetunionen er blevet en imperialistisk supermagt. Det er den tredje verdens folk, der er hovedkraften i kampen mod de to imperialistiske supermagter og mod al anden imperialisme.

Andet steds i programmet står det:

»I kampen mod de imperialistiske supermagter kan og skal der skabes taktiske alliancer med nationale borgerskaber, som står i modsætning til supermagterne. Men disse alliancer må ikke få arbejderklassen og folkene til at afstå fra kamp imod det nationale borgerskabs udbytning og undertrykkelse af folkene i deres egne lande. Det er arbejderklassen og folkene, der er hovedkraften i den antiimperialistiske kamp.«

I det første citat nævnte vi, at Den tredje Verdens folk var hovedkraften i den antiimperialistiske kamp. Står det nu ikke i modsætning til, at vi senere skriver, at arbejderklassen og folkene er hovedkraften i den antiimperialistiske kamp?

Nej, for vi taler om to forskellige ting. Det ene sted slås fast, hvad der er hovedkraften i den nuværende udvikling af verden. Vi ser på skærpelsen af hovedmodsigelsen nogle steder i verden frem for andre, hvilket skyldes imperialismens ujæv-

ne udvikling.

Det andet sted slås fast, at i den antiimperialistiske kamp, som føres over alt i verden, både i Den tredje Verden, i Europa og i Danmark, er det arbejderklassen og folkene, der er drivende i den antiimperialistiske kamp. Dermed advarer vi mod forestillinger om, at borgerskabet kan gå i spidsen for den nationale kamp imod imperialisterne.

Vi taler altså om 'hovedkraft' i to forskellige sammenhænge . . .!

Kampen mod EF og Hovedmodsigelsen

Vi har nu behandlet hovedmodsigelsen i verden i dag.

Men programforslaget tager også sit udgangspunkt i en række andre modsigelser.

F.eks. skriver programforslaget:

»Danmarks nationale suverænitæt er imidlertid ikke kun truet af de to supermagter,« hvor efter programmet beskæftiger sig med kampen mod EF. Og det slår fast, at kampen mod EF er en antiimperialistisk kamp.

Set i forhold til hovedmodsigelsen i verden i dag, er modsigelsen mellem den danske arbejderklasse, det danske folk og den danske nation på den ene side og EF-imperialismen på den anden side en underordnet modsigelse.

Men det betyder ikke, at modsigelsen ikke er antagonistisk! Den er lige så antagonistisk som modsigelsen mellem arbejderklassen og borgerskabet i Danmark selv, som også er en underordnet modsigelse i forhold til modsigelsen i verdensmålestok!

Kan den danske arbejderklasse,

det danske folk og den danske nation sikre sig befrielse fra imperialismen blot ved at kaste EF på porten? Nej. Hvis man gør det og glemmer, at forudsætningen for befrielsen fra EF er, at de to imperialistiske supermagter ikke udfylder tomrummet, så er man blot kommet fra én form for imperialismen til en anden form for imperialismen, som til med er den stærkeste i verden i dag.

Derfor må kampen mod EF aldrig overskygge kampen imod supermagterne. Og derfor er det muligt at udnytte, og vi skal udnytte modsætningerne mellem supermagterne på den ene side og EF på den anden.

Men selv om kampen mod EF ikke må overskygge kampen mod supermagterne, så er det ikke ensbetydende med, at modsætningen mellem den danske arbejderklasse, det danske folk og den danske nation på den ene side og EF-imperialismen på den anden side forsvinder eller udviskes. Kapitulerer vi over for EF, så skærpes ikke alene udbytningen af den danske arbejderklasse, men desuden *svækkes* den danske arbejderklassens kamp for national selvbestemmelsesret som *sådan*. Undlader vi at bekæmpe EF, fordi denne kamp kan tage kræfterne fra kampen mod supermagterne, ja, så overlader vi det til de europæiske monopoler at »forvalte« kampen mod supermagterne. Men de europæiske monopolars kamp er jo ikke en kamp, der genspejler hovedmodsigelsen. Det er ikke en kamp, der genspejler den verdensomspændende klassekamp, nej, det er en kamp imellem imperialistiske magter, mellem EF-imperialisterne og de to imperialistiske supermagter. Og denne kamp kan nok svække supermagterne, men lykkes det at styrke

EF på bekostning af en arbejderklasse, der er holdt op at kæmpe mod EF, så har man dels lagt sig på slagtebænken for en »ny«imperialisme og dels har man glemt, at det er arbejderklassen og folkene, der er *hovedkraften* i kampen mod supermagterne — og ikke de europæiske monopoler, der blot vil styrke deres konkurrenceforhold til supermagterne på bekostning af en skærpet udbytning af arbejderklassen i de europæiske lande.

Altså: Kampen mod EF må ikke overskygge kampen mod supermagterne, men kampen mod EF må fortsat føres, fordi modsætningen mellem den danske arbejderklasse, det danske folk og den danske nation på den ene side og EF-imperialismen på den anden side er en antagonistisk

modsætning. Man kan ikke læne sig til EF-imperialismen i kampen mod supermagterne, thi derved opgiver man kampen for national selvbestemmelsesret og overlader svækkelsen af supermagterne til monopolerne. Man læner sig til sine egne udbyttere i kampen mod supermagterne. Derved har man opgivet klassekampen og gjort modsætningen mellem imperialistiske magter indbyrdes til drivkraften, hovedkraften, i »kampen« mod supermagterne.

Og dermed har man i realiteten forkastet programmets hovedmodsigelse, som netop tager sit udgangspunkt i, at det er arbejderklassen, der i spidsen for folkene er hovedkraften i kampen mod supermagterne og for nationens frigørelse.

2) Begrebet den tredje verden og den tredje verdens rolle

I programforslaget står der side 23:

»Hovedkraften i kampen mod imperialismen har siden Anden Verdenskrig været og er fortsat de undertrykte folk i Den tredje Verden. Den tredje Verden er betegnelsen for de folk og nationer, som igennem de senere årtier har stået og fortsat står i det skarpeste modsætningsforhold til monopolborgerskaberne i de imperialistiske lande.«

Begrebet Den tredje Verden er af relativt ny dato. Oprindeligt var det betegnelsen for de alliancefri nationer, hovedsageligt uden for Europa, som hverken sluttede op om Sovjetunionen eller om USA. Efterhånden er begrebet blevet identisk med den del af verden, som udgøres af na-

tionerne i Latinamerika, Asien og Afrika, som siden Anden Verdenskrig enten har frigjort sig fra den imperialistiske kolonialisme eller er i færd med at gøre det.

Det er i den sidste betydning, ordet anvendes i dag. Af kineserne er så den tredje verden blevet suppleret med Den anden Verden, som er betegnelsen for de små og mellemstore imperialistiske lande, mens Den første Verden er supermagterne.

Bruges denne opdeling af verden, så betyder det, at den tredje Verden og den anden Verden i dag står i skarp modsætning til Den første Verden. Det er en måde at udtrykke hovedmodsigelsen i verden på mellem supermagterne på den ene side

og arbejderklassen, folkene og de undertrykte nationer på den anden side.

Udtrykkene første, anden og tredje verden kan imidlertid kun være udtryk, der bruges overordnet vejledende. F.eks. er udtrykket Den tredje Verden vel indarbejdet og refererer til landene i Asien, Afrika og Latinamerika minus Japan, New Zealand og Australien, der tilhører den Anden Verden, fordi de er mellemstore imperialistiske og udviklede kapitalistiske lande.

Nøjes man imidlertid med verdens opdeling i tre »verden«er, så kommer man hurtigt galt af sted. Man risikerer at glemme, at en analyse af modsætningerne i verden i dag i første omgang må tage sit udgangspunkt i klasseforholdene. Det er jo ikke udviklingsgrad eller geografisk placering af lande som sådan, der bestemmer styrkeforholdet i verden eller hvilken politik, staterne fører. Og i de enkelte lande i de forskellige verdener er der klassekamp, der også er bestemmende for disse landes placering.

Når programskiftet derfor skriver, at det er de undertrykte folk i den tredje verden, der har været og fortsat er hovedkraften i kampen mod imperialismen, så menes der helt præcist folk, thi det er folkene i de tidligere og nuværende kolonier, som gennem deres mægtige befrielseskamp efter Anden Verdenskrig for alvor har trængt imperialismen!

Men når man bruger udtrykket Den tredje Verden, så mener man ikke blot folkene i den Tredje Verden; man mener også landene, nationerne, i Den Tredje Verden.

Generelt er det også korrekt, at en overvejende del af landene i Den

tredje Verden, efter som de er opstået i kamp mod imperialismen, står i modsætning til imperialismen. Det viser sig bl.a. gennem deres optræden som 'tredje' faktor i FN.

Men her er det, at faren for forenkling indtræffer. En ting er nemlig at tale om *folkene* kamp mod imperialismen i Den tredje Verden; en anden ting er over en bank at tale om Den tredje Verdens kamp mod imperialismen. For dermed slår man alle landene og dermed de herskende klasser i disse lande sammen i én pærevælling.

For det første må man altså skelne mellem folkene i Den tredje Verden og de herskende klasser i den Tredje Verden.

For det andet må man undersøge de enkelte landes optræden *som lande*, og da er billedet langt fra éntydigt.

F.eks. ser vi det indiske bourgeoisie forvandlet til et redskab for den sovjetiske imperialisme. Vi ser det brasilianske borgerskab som redskab for den amerikanske imperialisme. Vi ser også det indonesiske borgerskab som redskab for den amerikanske imperialisme. Vi ser det nye cubanske borgerskab som redskab for socialimperialismen.

Men både Indien, Brasilien, Indonesien og Cuba er lande i den tredje Verden, men det er lande, hvis herskende klasser *samvirker med og er underordnet supermagternes kamp mod folkene og derved også mod folkene i Den tredje Verden selv.*

Derfor er det væsentligt at slå fast, at det er Den tredje Verdens FOLK, som er hovedkraften i kampen mod imperialismen, mens det kun er en række nationer i Den tredje Verden, der SOM HELHED — især tidligere

— har vendt sig imod imperialismen i forbindelse med deres frigørelse fra den.

Da kampen mod den imperialistiske kolonialisme udviklede sig, var det nemlig karakteristisk, at folkene og det fremvoksende nationale borgerskab i de undertrykte lande forenedes i kampen mod imperialisterne. Men efter frigørelsen og en række konsolideringsår, hvor det i de fleste lande lykkedes borugeosiet at konsolidere deres herredømme, begyndte borgerskabet at vakle og i en række tilfælde allierede det sig med den ene eller den anden supermagt. Indien er et typisk eksempel. Indonesien er et typisk eksempel. Cuba er et typisk eksempel. Alle tre kæmpede energisk mod imperialismen — alle tre er endt som halehæng til den ene eller den anden supermagt!

Dertil kommer at en række lande i Den tredje Verden på grund af imperialismens ujævne udvikling ikke alene er blevet agenter for den ene eller den anden supermagt, men desuden fungerer de som direkte imperialistiske magter. Et eksempel er Indien med dets angreb på Pakistan,

Iran med dets angreb i golf-området, Indonesien med dets forsøg på at indlemme Øst-Timor, og Marokko og Mauretanien med deres forsøg på at indlemme Vest-Sahara.

Som marxister-leninister er det altså væsentligt, at vi ikke anvender begrebet Den tredje Verden ukritisk, men kun anvender det, når det refererer til den alemene antikolonialistiske tendens og til folkene i Den tredje Verdens lande. Vi må gå bag om begrebet og nuanceret vurdere modsætningerne i Den tredje Verden og slå fast, at vi vender os mod lande, der geografisk og udviklingsmæssigt tilhører Den tredje Verden, men som optræder enten som supermagternes redskaber og eller som imperialistiske agressorer selv.

Endelig må vi ikke glemme, at også i de tredje verdenslande, som internationalt står i modsætning til supermagterne, finder der en klassekamp sted, og at vi støtter arbejderklassens og dens allieredes kampe i disse lande for at styrte borgerskabet og vinde socialismen.

3) Modsætningerne mellem supermagterne og faren for verdenskrig

„ . . . samarbejdet mellem de to supermagter er midlertidigt og begrænset. Kampen mellem dem er det grundlæggende. Begge stræber de efter verdensherredømmet, og dette kan kun opnås, hvis den ene supermagt trænges tilbage på bekostning af den anden.

Sovjetunionen er en supermagt og en supermagt i offensiven. I en periode, hvor styrkeforholdet mellem de imperialistiske magter ændres, øges faren for krig. Krigen er imperialismens uundgåelige følgesvend, og i vore dage, hvor imperialismen er et verdensomspændende system, vil

enhver krig mellem imperialistiske magter hurtigt kunne udløse en verdenskrig.» (programudkastet, si.24).

Det er en marxistisk-leninistisk grundlærdom, at imperialismen uundgåeligt fører til krig. Det 20. århundredes historie er ét langt og blodigt bevis på denne lærdom.

Med denne konstatering betyder naturligvis ikke, at det er umuligt at bekæmpe og undgå krigen. Når vi siger, at krigen er uundgåelig, så mener vi, *at så længe imperialismen eksisterer, så længe vil de imperialistiske modsætninger føre til krig. Imperialismen kan ikke tvinges til at blive fredelig; vi afviser revisionisternes spekulationer omkring 'fredelige' imperialistiske statsmænd osv.*

Men imperialismen huserer ikke uden modstand. Folkene i hele verden bekæmper imperialismen, og i den udstrækning folkene formår at bekæmpe *imperialismen*, i den udstrækning er det også muligt at forhindre krigens udbrud.

Det trækker forskellen mellem os og revisionisterne tydeligt op. Mens revisionisterne hævder, at der kan etableres en varig fredstilstand, mens imperialismen endnu eksisterer, og med imperialisterne som tro partnere i en verdensomspændende fredelig sameksistens og 'detente', så slår vi fast, at der ikke kan etableres en fredelig sameksistens i verdensmålestok mellem folkene og imperialismen, og at imperialismen, så længe den har styrke dertil, vil udløse krig.

Skal man således undgå krigen, må man rette kampen mod selve imperialismen. Kun imperialismens fald kan fjerne krigen. Dette udtrykker vi ved at sige, at enten fører krigen til revolution, eller revolutio-

nen forhindrer krigen.

Når vi taler om, at imperialismen fører til krig, så mener vi imidlertid ikke, at imperialismen nødvendigvis fører til verdenskrig. I dette århundrede har der været to verdenskrige, udløst af imperialismen, men desuden har der været og er fortsat en række afgrænsede krige, udløst af imperialismen. Der kan være tale om lokale krige (såsom krigene i Mellemøsten), der kan være tale om krigeriske angreb på befiredede nationer (så som Koreakrigen), og der kan være tale om erobningskrige (f.eks. Indiens krig mod Pakistan).

I forbindelse med alle disse krige inddrages supermagterne, og faren for, at afgrænsede krige fører til verdenskrig er bestandigt til stede.

I forbindelse med spørgsmålet om faren for verdenskrig, slår programforslaget fast, at faren for krig og som følge her af for verdenskrig er øget.

Vor begrundelse herfor er, at der sker en ændring i styrkeforholdet mellem de imperialistiske supermagter. I forbindelse med en sådan ændring af styrkeforholdet øges risikoen for krig.

Er dette en korrekt vurdering?

Al historisk erfaring viser os, at faren for krig øges, når en imperialistisk magt er i offensiven over for andre imperialistiske magter. Første Verdenskrig var bl.a. en følge af en hastigt voksende styrke for den tyske imperialisme. Anden Verdenskrig var ligeledes en følge af, at den tyske imperialisme blev genrejst efter nederlaget i Første Verdenskrig. På samme måde var den aggressive japanske imperialisme udtryk for en styrkelse af det japanske monopolborgerskabs voksen-

de økonomiske og politiske magt.

I dag er vi for første gang efter Anden Verdenskrig vidne til, at en imperialistisk magt, Sovjetunionen, trænger USA-imperialismen i defensen. Socialimperialisterne udnytter dels USAs nederlag, først og fremmest i Indokina-krigen, dels udnytter den den vestkapitalistiske verdens uddybede krise, og endelig udnytter den forøgelsen af eget økonomisk og militært potentiel.

Med andre ord: Vi står over for situationer, der på mange måder er parallelle til perioden forud for Første og Anden Verdenskrig.

Men dette betyder ikke, at socialimperialisterne kan udløse en krig efter forgodtbefindende. Bl.a. spiller det en rolle, at Sovjetunionens »prestige« ikke mindst i Den tredje Verden beror på, at Sovjetunionen opfattes som en »fredselskende, socialistisk« stat.

Og dermed kommer vi ind på endnu et problem, der må tages med, hvis vi skal vurdere faren for udbrud af en verdenskrig. Thi vel er den amerikanske imperialisme svækket og socialimperialismen i offensiven, men en verdenskrig *er ikke en automatisk følge af en ændring i styrkeforholdet mellem de imperialistiske magter. Vi må også vurdere mulighederne for en socialimperialistisk udløst verdenskrig i forhold til folkenes styrke over for socialimperialismen.*

Hvorledes er da styrkeforholdet mellem folkene og socialimperialismen?

I den nuværende verdenssituation er den på mange måder til fordel for socialimperialismen.

Hvorledes?

For det første er den verdens-

omspændende revolutionære avantgarde kun i sin begyndende opbygning. Og i sidste ende er det kun denne avantgarde, der kan gå i spidsen for en konsekvent kamp imod supermagterne.

For det andet er Sovjetunionens imperialistiske natur langt fra afsløret. Det giver bl.a. Sovjetunionen muligheder for at vinde indpas i en række lande, ikke mindst i Den tredje Verden. Det er f.eks. værd at lægge mærke til, at mens Den tredje Verdens lande bestandigt vender sig imod og fordømmer den amerikanske imperialisme, så er det kun i enkelte tilfælde, at socialimperialismen fordømmes. Det viste sig tydeligt i forbindelse med krigen i Angola, hvor socialimperialismen kunne indsatte tusinder af cubanske lejetropper og efterhånden vinde opbakning herfor blandt flertallet af de afrikanske stater. Kun i Ægypten er modsætningen til socialimperialismen blevet skærpet. Ægypternes langvarige alliance med Sovjetunionen skabte grundlag for en afsløring af socialimperialismen. Men USA-imperialismen formåede øjeblikkeligt at udnytte modsætningen til egen fordel.

Selv om socialimperialisterne således nok støder på vanskeligheder, så er det almene træk dog fortsat, at Sovjetunionen vinder stadig større indflydelse, ikke mindst i Den tredje Verden, og et væsentligt træk er, at denne indflydelse ofte består i, at de progressive kræfter allierer sig med socialimperialisterne, mens det er de traditionelle reaktionære kræfter, som går imod socialimperialisterne (f.eks. Sydafrika, Chile, Spanien, højrefløjen i Portugal og gamle nazi'er i Vesttyskland).

Netop den kendsgerning, at ultrareaktionære kræfter er mest fanatiske antisovjetiske (under påskud af, at det er 'kommunismen', de bekæmper) giver socialimperialisterne et fortrinligt alibi og er medvirkende til at tilsløre Sovjetunionens kapitalistiske og imperialistiske natur.

Med andre ord: Socialimperialismen har gode betingelser for sin offensiv. USA-imperialismen er svækket og lagt for had af folkene; og Sovjetunionen står relativt stærkt økonomisk, militært, politisk — og ideologisk! Sovjetunionen mødes overhovedet ikke med nær den samme modstand som USA-imperialismen har gjort det i årene efter Anden Verdenskrig!

Denne situation er ugunstig for folkene og øger krigsfaren.

Lad os imidlertid se på de kræfter, som kan dæmme op for de socialimperialistiske eventyr:

En afgørende og ledende faktor i kampen mod socialimperialismen er Folkets Kina. Selv om Folkets Kina endnu er — som kineserne selv siger det — et udviklingsland, så besidder Kina en enorm styrke på grund af dets socialistiske system og dets massemobiliserede folk i våben.

Dertil kommer, at socialimperialismen møder voksende modstand. Sovjetunionens imperialistiske natur afsløres i stadigt voksende omfang og skaber betingelser for en kamp imod den.

Men disse positive træk overskygger ikke i dag de negative. Det giver socialimperialisterne gode kort på hånden. Derfor er det livsnødvendigt, at marxist-leninisterne optrapper kampen mod socialimperialismen. Det er forudsætningen for, at socialimperialisterne kan standses.

Imidlertid har socialimperialisterne en vigtig faktor imod sig. Såfremt socialimperialisterne udløser en verdenskrig, så vil de blive afsløret øjeblikkeligt. Deres »socialistiske og fredselskende«
maske vil brutalt blive revet af.

Derfor er det ikke særlig tænkeligt, at socialimperialisterne på samme måde som det imperialistiske Hitlertyskland giver sig ud på systematiske erobringstogter. Det, socialimperialisterne vil gøre, er at udnytte politiske kriser og lokale krige til at provokere en situation, hvor det ser ud, som om Sovjetunionen angribes af andre imperialistiske magter eller eventuelt af det socialistiske Kina.

Derfor er det nødvendigt, at marxist-leninisterne i deres kamp er opmærksom på »varme«
skærpede konflikter, hvor de to supermagter er involveret, og i særlig grad advarer mod socialimperialistiske provokationer.

Hvad siger nu denne vurdering dels af det ændrede styrkeforhold mellem supermagterne og dels af styrkeforholdet mellem folkene og socialimperialismen?

Den siger os, at det er korrekt, at krigsfaren er øget. Men den siger os intet om, at krigen automatisk vil komme, eller at krigen nødvendigvis vil bryde ud inden for den nærmeste årrække.

Vi skal skærpe årvågenheden mod krigen, vi skal kraftigt gøre opmærksom på, at imperialisme fører til krig, og at krigsfaren er øget med socialimperialismens styrkelse. Vi skal bekæmpe pacifistiske tendenser, som luller os ind i, at krigen er afskaffet, eller luller os ind i, at Danmark er et lille land, og vi kan alligevel intet

stille op.

Men kampen mod krigen *er en kamp, der ledsager kampen mod imperialismen!*

Det er kampen mod imperialismen og herunder opprioriteringen af kampen mod socialimperialismen, som i dag er den centrale kamp. Vi afviser at sætte 'krigsforberedelser' over denne kamp, thi sådanne forberedelser vil isolere os fra masserne og

forhindre os i at føre kampen mod krigen gennem en kamp mod imperialismen. Kun ved at rejse kampen mod imperialismen, mod supermagterne og ikke mindst mod socialimperialismen, kan den forståelse brede sig, at imperialismen fører til krig; og kun på den måde kan det danske folk rustes til at møde en imperialistisk krig.

BS.

Den økonomiske krise og krisepolitiken

I dette nummer af Kommunistisk Tidsskrift bringer vi fire artikler om den økonomiske krise og krisepolitikken. Den første forklarer årsagerne til krisen og til det nuværende augustforlig. Den anden artikel, en kritik af Dagbladet Informations temanummer om krisen i 1975, er et forarbejde til artiklen om »Monopolernes internationale krise« i Kommunistisk Tidsskrift nr. 3, 1975. De to næste artikler forholder sig, på forskellige punkter, til de »Socialistiske Økonomers« bog »Arbejdsløshed, betalingsbalance og økonomisk politik — en kritik af Det økonomiske Råd — et udkast til en progressiv økonomisk politik«.

KRISE, INDKOMSTPOLITIK OG AUGUSTFORLIG - KFML's GRUNDLÆGGENDE FORKLARING. I denne artikel påvises, at indkomstpolitikken er det sidste ikke-militære middel for svækkede imperialistiske stater i deres kamp om verdensmarkedet. USAs indkomstpolitiske forsøg på at genvinde tabte markedsandele fører til, at stort set alle vest-kapitalistiske lande svarer med samme midler i en økonomisk udmattelseskrig, der betyder en yderligere styrkelse af den anden supermagt — Sovjetunionen.

DAGBLADET INFORMATION OG KRISEN. Artiklen fremlægger de modstridende opfattelser om krisen hos den danske monopolkapital, det svenske socialdemokrati, den engelske monopolkapital samt Danmarks »Kommunistiske« Parti. Det påvises at hverken Thorkild Kristensen, Gunnar Myrdal, bladet »The economist« (ved Ejvind Larsen) eller Isi Grünbaum kan forklare hvorfor krisen bliver almen og vedvarende.

REVISIONISMENS FEJLAGTIGE KRISETEORI. I denne artikel påviser vi, at de »Socialistiske Økonomers« kriseteori, nyrevisionismens og revisionismens kriseteorier på bunden set er en og den samme. Både de »Socialistiske Økonomers«, VS, KF og DKP har nemlig en borgerlig opfattelse af krisen, der fornægter imperialismen og modsætningen mellem lønarbejde og kapital.

EN PROGRESSIV ØKONOMISK POLITIK? I denne artikel fremlægges de »Socialistiske Økonomers« forslag til en alternativ krisepolitik. Det påvises, at denne krisepolitik er noget der kunne ligne en fælles platform for en samling af de venstrereformistiske og revisionistiske kræfter i Danmark. Det spreder illusioner om parlamentarismen, arbejderstyre under kapitalismen og fredelig overgang til socialismen. Der er med andre ord tale om et program for statskapitalisme, der passer som fod i hose til DKPs »anti-monopolistiske« strategi.

Artiklerne behøver ikke nødvendigvis at læses i den nævnte rækkefølge.

Krise, indkomstpolitik og augustforlig — KFMLs grundlæggende forklaring

KFMLs mening om krisen er, at den nuværende krise er en sammenfletning af kapitalens skærpede almene krise og en dyb cyklisk krise. Vores 1. opfattelse af de cykliske kriser er, at disse grundlæggende er relative »overproduktions«-kriser. Denne marxismen-leninismens opfattelse af de cykliske kriser er klart beskrevet i »Politisk Økonomi, lærebog«, Videnskaberne Akademi i USSR, Instituttet for Økonomi, Moskva 1954 (Forlaget tiden 1954):

»De kapitalistiske kriser er overproduktionskriser. Kriser opstår

først og fremmest ved, at varerne ikke finder afsætning, fordi der er produceret flere af dem, end der kan købes af hovedforbrugerne, folkemasserne, hvis købekraft under de kapitalistiske produktionsforholds herredømme har særdeles snævre grænser. »Overskydende« varer hober sig op på lagrene«.

Den almene krise

I den nævnte lærebog findes også teorien om kapitalismens almene krise, der er udviklet af Lenin, sammenfattet og videreført frem til begyndelsen af 1950'erne.

I overensstemmelse med de grundlæggende synspunkter i denne bog mener KFML, at grunden til at den nuværende krise er særlig dyb og langvarig, er en skærpelse af kapitalismens almene krise.

Den almene krise, der er et resultat af imperialismens fremadskridende sammenbrud, fører til en skærpelse af markedsproblemet og i sammenhæng hermed en kronisk uudnyttet kapacitet i virksomhederne, Ujævnheden i de kapitalistiske landes udvikling under imperialismens epoke fører samtidig til en voldsom forstyrrelse af ligevægten indenfor det kapitalistiske verdenssystem.

Den økonomiske årsag til de

cykliske kriser og den almene krise er på bunden set ens. Den cykliske krise bliver udløst af en »overproduktion«, der under 1800-tallet på grund af det stadig voksende verdensmarked kun behøver at blive midlertidig. Den almene krise er derimod en art permanent »overproduktions«-krise. Krisen bliver almen bl.a. fordi verdensmarkedet ikke længere kan udvides, da der ikke længere findes nogle feudale lande af betydning, der kan erobres af kapitalismen.

Indsnævrede afsætningsmarkeder

Kapitalismens almene krise er en altomfattende krise i hele det kapitalistiske verdenssystem, kendetegnet ved krige og revolutioner, ved kamp mellem den døende kapitalisme og den fremvoksende kommunisme.

Kapitalismens almene krise omfatter alle sider af kapitalismen, såvel den økonomiske som den politiske.

Grundtrækkene i kapitalismens almene krise er: Verdens opspaltning i to systemer — det imperialistiske og det socialistiske — og kamp mellem disse, krise i imperialismens kolonisystem, skærpe af markedsproblemet og i sammenhæng hermed kronisk uudnyttet kapacitet i virksomhederne og kronisk massearbejdsløshed.

I lærebogen står der: *»Afsætningsmarkedernes indsnævring og udviklingen af den kroniske massearbejdsløshed samtidig med produktionsmulighedernes vækst skærper kapitalismens indre modsigelse overordentligt, uddyber overproduktionskriserne og fører til væsentlige forandringer i den kapitalistiske cyklus.... Den kroniske underudnyttelse af industrikapaciteten indsnævrer*

rammerne for fornyelse og udvidelse af den faste kapital og vanskeliggør overgangen fra depression til genoplivning og fremgang. I samme retning virker den kroniske massearbejdsløshed og de høje monopolpriser, som sætter grænser for en udvidelse af salget af masseforbrugsvarer. I forbindelse hermed forlænges krisefasen.«

Krige og krigsforberedelser

En bidragende årsag til skærpsen af den økonomiske krise er de imperialisistiske omfordelingskrige og krigsforberedelser.

Om det står der i lærebogen: *»Under kapitalismens almene krise har den forcerede oprustning og verdenskrigene, som monopolerne udnytter til at sikre sig maksimalprofitter, en betydelig indflydelse på forløbet af den kapitalistiske reproduktion og hele den kapitalistiske 2. cyklus.... I den første tid kan oprustningen og inflationen føre til en forbigående konjunkturoplivning. Krigsforberedelsen kan forhale et kapitalistisk lands indtræden i en økonomisk krise. Dog kan krigene og militariseringen ikke redde den kapitalistiske økonomi fra kriserne. De er tværtimod særdeles væsentlige faktorer som uddyber og skærper de økonomiske kriser... Økonomiens militarisering betyder en udvidelse af produktionen af våben og udrustning til de væbnede styrker gennem indskrænkning af fremstillingen af produktionsmidler og masseforbrugsvarer, den betyder umådelige skatteforhøjelser og dyrtid; dette fører uundgåeligt til en afgørende indskrænkning af befolkningens for-*

brug og lægger grunden til en ny økonomisk krise».

Inflation og dyrtid

Væksten i statsbudgetterne bl.a. på grund af militariseringen, men også på grund af et forsøg at dæmpe krisen ved en udvidelse af det »offentlige forbrug«, fører til inflation og valutakriser.

»Væksten af statsbudgetterne, som omfatter en bestandig større del af nationalindkomsten, ledsages af 3. stigende underskud, forøgelse af 4. statsgælden, forstyrrelse i statsfi- 5. nanserne og pengevæsenet i de kapitalistiske lande og overfyldning af pengecirkulationens kanaler med 6. papirpenge, hvis købekraft stadig daler«.

Og lærebogen fortsætter: »... de arbejdsfrie indtæger vokser voldsomt... (og) for at kunne opnå maksimalprofitter under forhold hvor det kapitalistiske verdensmarked er snævet ind, forøger monopolerne udbytningen af arbejderne stærkt«.

Landbrugskrise

Hertil kommer at landbrugets krise skærpes under den almene krise:

»Finanskapitalen udvider og for- 7. stærker mere og mere sit greb om landbruget. Kreditinstitutionerne... bliver de faktiske ejere af de ruinede bønders jord, inventar og øvrige ejendele. Monopolerne beriger sig på alle trin, som landbrugsvarerne passerer fra producent til forbruger. Statsmagtens foranstaltninger skattepolitik, opkøb og forskellige arter af såkaldt »hjælp« til landbruget - fører til at monopolerne

bliver endnu rigere... Lagrene og »overskuddene« af usælgelige landbrugsprodukter øges hurtigt . . . uhyre mængder af levnedsmidler des trueres....«

Den almene krises 1. etape

Kapitalismens almene krise begyndte i tiden omkring den første verdenskrig. Imperialismen, kapitalismens monopolistiske stadium, skærper kapitalismens modsætninger i uhyre grad.

Krigen, klassekampen og udviklingen af marxismen-leninismen førte til, at Sovjetunionen udskilte sig af det kapitalistiske system. Dette var begyndelsen af den første etape af kapitalismens almene krise. Efter en periode med en dyb cyklisk krise, skærpet klassekamp og revolutionsforsøg i flere lande fandt en relativ stabilisering af kapitalismen sted i perioden 1924-29.

Men markedsproblemet var ikke løst, især ikke for Tyskland, hvor den økonomiske krise var meget skærpet, bl.a. på grund af de krigsskadeerstatninger, som Tyskland blev idømt efter 1. verdenskrig. Krisen i 30'erne førte til åben handelskrig og til det andet verdenskrig.

I tiden omkring anden verdenskrig begyndte den anden etape af kapitalismens almene krise, især efter at de folkedemokratiske lande i Europa og Asien havde udskilt sig af det kapitalistiske system.

Dette var marxismen-leninismens syn på de økonomiske kriser, opsummeret på basis af udviklingen frem til begyndelsen af 1950'erne. Og dette er i hovedtræk KFMLs opfattelse også idag.

Den almene krises 2. etape

I KFMLs Sommerlejrplæg i »Kommunist« nr. 9, 1976 har vi sammenfattet udviklingen af kapitalismens almene krise siden begyndelsen af 1950'erne på følgende måde:

»Efter Stalins død og efter den foreløbige afslutning af Koreakrigen i 1953 og især efter revisionismens gennembrud på den 20. partikongres i Sovjetunionen i 1956 begyndte en periode med en relativ stavelisering af kapitalismens almene krise. Revisionisterne havde afvæbnet en stor del af verdens arbejderklasse og statsmonopolismen udvikledes til et højere stadium.

Fra midten af 1960'erne begyndte en ny skærpelse af kapitalismens almene krise.

Den tredje verdens folks kamp mod imperialismen og deres kamp for økonomisk og social frigørelse gik ind i en offensiv, især i Sydøstasien, men også i Afrika, Mellemøsten og andre steder. Situationen i FN slog om, den tredje verdens lande kom i majoritet. OPEC-landene viste vejen i kampen for en ny økonomisk verdensordning. 8.

Kulturrevolutionen i Kina konsoliderede den fortsatte socialistiske udvikling fra en fjerdedel af Jordens befolkning og startede et nyt opsving for marxismen-leninismen i hele verden.

I Sovjetunionen og Østeuropa betød profitsystemets genindførelse 9. en alvorlig svækkelse af den økonomiske udvikling, der i kombination med Sovjets enorme rustninger og begyndende imperialistiske eventyr 10. førte til mangel på forbrugsvarer, herunder korn samt **HÅRDHÆNDET FASCISTISK UNDERTRYK-**

KELSE.

I den udviklede del af den vestlige verden blev udviklingen mellem de forskellige lande stadig mere ujævn. Bl.a. Vesttysklands økonomiske vækst begyndte at true USA's økonomiske verdensherredømme. Denne 11. ujævne udvikling førte — sammen med krigen i Sydøstasien, den enorme vækst i statsudgifterne som følge af videreudviklingen af statsmonopolismen, den voksende forgældelse, samt en vældig kapitaleksport — til en kæmpestor inflation og stadig hyppigere valutakriser.

Statsmonopolismen kunne ikke længere sikre den økonomiske vækst. I dag kan monopolborgerskabet kun dæmpe den galloperende inflation på bekostning af en høj arbejdsløshed, og de kan kun dæmpe arbejdsløsheden på bekostning af en stadig mere vildt galloperende inflation.

På tærskelen til den almene krises 3. etape

Med den store internationale krises gennembrud i 1974, med USA's nederlag i Sydøstasiens og med Sovjetunionens stadig mere åbne imperialistiske karakter står vi i dag på tærsklen til den tredje etape af kapitalismens almene krise. Vi kan ikke vide om denne tredje etape vil blive kort eller lang. Men vi ved at denne tredje etape med meget stor sandsynlighed vil føre til imperialismens endelige nederlag. Enten vil revolutionen forhindre krigen eller også vil verdenskrigen føre til revolution. »

Dette er den verdenspolitiske situation. Det danske Augustforlig 1976 er intet mindre end en reaktion på

denne verdenspolitiske situation.

Augustforliget og »konkurrenceevnen«

Augustforliget bygger angiveligt på grundige ekspertanalyser af Danmarks vanskelige økonomiske situation. Det økonomiske Råd er en af de til regering og folketing knyttede ekspertgrupper, der har serveret en analyse der går ud på at indkomstpolitisk er den eneste løsning!

En arbejdsgruppe under »Socialistiske økonomer har i bogen »Arbejdsløshed, betalingsbalance og økonomisk politik — en kritik af Det økonomiske Råd — et udkast til en progressiv økonomisk politik« mobiliseret Det økonomiske Råds analyse. Det økonomiske Råds erklærede begrundelse for indførelsen af indkomstpolitik i Danmark er, at »konkurrenceevnen« er blevet svækket. Arbejdsgruppen under »Socialistiske Økonomer« tilbageviser, at en svækkelse af »konkurrenceevnen« skulle være forårsaget af et højt lønniveau i Danmark. Det er vigtig at kunne tilbagevise Det økonomiske Råds løgne. Gallupundersøgelser og de spagfærdige reaktioner på Augustforliget har vist, at en stor del af den danske arbejderklasse tror på eller har affundet sig med forklaringen, at arbejdsløsheden kan fjernes, hvis indkomstpolitik kan forbedre »konkurrenceevnen«. En forudsætning for at »konkurrenceevnen« kan blive styrket er at vi allesammen strammer livremmen ind, får vi at vide.

Essensen i de »Socialistiske Økonomers« kritik går på, at Det økonomiske Råd har fejlvurderet »konkurrenceevnens« udvikling i Danmark. Dette er en kritik, der er korrekt.

Derfor vil vi henvise til den. Men den magter samtidig ikke at sprænge »Det økonomiske Råds« egen »forståelses« ramme. Og den er heller ikke særlig aktuel. Problemet er nemlig ikke hvordan »konkurrenceevnen« er nu, sammenlignet med 1964. Problemet er, hvordan den vil udvikle sig fremover.

Men selv om diskussionen af »konkurrenceevnens« udvikling siden 1964 er en skindiskussion, mener vi at det er vigtigt her kort at gøre rede for hvorfor Det økonomiske Råds analyse er forkert.

Hvad påvirker »omkostninger« og »konkurrenceevne«?

Det er næsten udelukkende løn- nedskæringer, der menes, når borgerskabet taler om dæmpning af »omkostningerne«. Men betegnelsen »omkostninger« bliver brugt fordi det glider lettere ned end lønninger. Betegnelsen »konkurrenceevne« hen- tyder til prisniveauet på danske varer på verdensmarkedet.

En industrikapitalists »omkost- ninger« påvirkes dog ikke kun af lønniveauet. For det første er det nødvendigt at tage hensyn til udvik- lingen i produktiviteten. Hvis der skal tales om løn, så skal der tales om løn pr. produceret vareenhed og ikke løn pr. time. For det andet må også udviklingen af de øvrige »omkost- ninger« medregnes, bl.a. udviklingen i materialeomkostninger, udviklin- gen i renteniveauet for kapitalinve- steringer og væksten i udbytter. Endvidere må der tages hensyn til bl.a. udviklingen af selskabsbeskat- ningen og afskrivningsreglerne.

Endelig når man ser på udviklingen i kursen på den danske krone, hvis man vil have et så realistisk billede som muligt af udviklingen af den danske »konkurrenceevne« på verdensmarkedet.

Det økonomiske råd har ikke taget andre faktorer med i vurderingen, end lønudviklingen pr. time i Danmark sammenlignet med udlandet.

Det økonomiske Råd om »konkurrenceevnen«

Ifølge Det økonomiske Råd, der bliver efterplapret i alle borgerlige medier, er det danske »omkostnings-

Lønstigninger 1964-1974 (1964 = 100) og merstigningen i forhold til Vesteuropa under ét:

	1964	1974	mer- stigning pct.
Vesteuropa	100	300	0
Danmark	100	354	18
Vesttyskland	100	337	12
Holland	100	337	28
Norge	100	346	15
Storbritanien	100	213	÷29
Frankrig	100	261	÷13
Italien	100	294	÷2

Kilde: Beregnet fra DØR's rapport, april 1976, s. 18.

niveau« ca. 20 procent for højt sammenlignet med de lande vi handler med. Dette tal står for at lønningerne i Danmark er steget 20 procent mere *pr. time* siden 1964. Sammenligningen er endvidere baseret på de hvert år gældende valutakurser, der altså er ændret undervejs.

Af tabellen kan vi se, at hvis vi sætter pengelønnen i Vesteuropa under *et* til 100 i 1964, så er den vokset til 300 i 1974. Dette tal, 300, kan vi herefter sammenligne med tallet for hvert enkelt land i 1974. Hvis vi ser på Danmark, så er pengelønnen i 1974 steget til 354, hvad der er 18 procent mere end tallet 300 for Vesteuropa under *et*.

Det fremgår også af tabellen, at Danmark, Vesttyskland, Holland og Norge, dvs. lande der økonomisk set »har klaret sig godt« i de sidste 10 år, alle har haft en større pengelønsstigning end gennem gennemsnittet.

Det bemærkelsesværdige ved tallene i tabellen er, at de lande der ifølge Det økonomiske Råd har haft den største forbedring af »konkurrenceevnen«, nemlig England, Frankrig og Italien, samtidig er de lande, der har haft størst problemer med at fastholde den økonomiske vækst, og størst problemer med underskud på betalingsbalancen over for udlandet!

Hvordan har »omkostninger« og »konkurrenceevne« rent faktisk udviklet sig?

Vi nævnte dog oven for, at det er fejlagtigt kun at se på timelønnen. Det, man må se på, er lønnen pr. produceret vareenhed. De »Socialistiske Økonomer« har undersøgt løn-

udviklingen i Danmark pr. produceret enhed, og de er nået frem til lige det modsatte resultat i forhold til udviklingen i timelønnen!

Når de tager produktivitetsstigningerne i betragtning bliver konklusionen at lønomkostningerne i Danmark, i omtrent samme periode, er steget 12 procent *mindre* end i Vesteuropa under *et*.

Det økonomiske Råd har imidlertid anfægtet disse beregninger, der bygger på »Monthly Labor Review« fra USA. Der er nemlig visse forskelle i de statistiske opgørelsesmetoder i de forskellige lande. Men i bogen viser de »Socialistiske Økonomer«, at selv om man prøver at beregne forskellen i lønudviklingen *pr. vareenhed* ud fra andre metoder, må man nå til det resultat, at lønomkostningerne *pr. enhed* i Danmark i hvert fald ikke er blevet større i perioden, relativt set. Nok har de danske lønstigninger været større end gennemsnittet i Europa, men det har produktivitetsstigningerne også været!

En del andre »omkostninger« er derimod steget mere i Danmark end i udlandet. Det gælder bl.a. finansieringsomkostningerne. Det danske renteniveau har i perioden ikke kun hele tiden været højere. Renteudgifterne er også blevet relativt højere med årene. En stadig stigende del af industriens indtjening er derfor gået til renteudgifter.

Også udbytteerne til aktionærerne er steget. De »Socialistiske Økonomer« nævner ikke noget om, hvad der er sket med materialepriserne, men her ved vi, at stigende monopolisering og stadig stigende monopolpriser på vigtige råstoffer og halvfabrikata også har bidraget til at hæve »omkostningerne«.

Og endelig, når vi kikker på kursudviklingen for den danske krone står det lysende klart, at det i hvert fald ikke er nogle »høje« lønninger, der eventuelt har forringet Danmarks »konkurrenceevne.« Alene på grund af ændringer i kronekursen er danske varer nu 13 procent dyrere, i forhold til de lande vi handler med, sammenlignet med situationen i januar 1972.

Den danske krone er således blevet kraftigt revalueret, dvs. skrevet op.

Årsagen er Danmarks binding til den s.k. »valutaslange«, der bl.a. 12. hænger sammen med EF-medlemskabet. Den »automatiske« revaluering har betydet, at danske varer er blevet dyrere i udlandet og udenlandske varer er blevet billigere i Danmark.

På trods af denne kraftige revaluering, har dansk industri kunnet fastholde sine makedsandele på verdensmarkedet.

OECD har beregnet ændringen af Danmarks andel af verdensmarkedet. Disse tal viser *ingen tegn på, at dansk industris konkurrenceevne systematisk skulle være blevet ringere siden 1964*« siger de »Socialistiske Økonomer«.

Det er altså ikke den øjeblikkelige »konkurrenceevne« der er noget i vejen med.

Augustforligets virkninger

Det er blevet lovet, at Augustforliget er et led i bekæmpelsen af arbejdsløsheden. Dette løfte er gentaget 117 gange. Men løftet kan ikke holde. Det økonomiske Råd, der har anbefalet den første politik, ved det. Folketingets ledende politikere ved det. Meget viseligt bliver der derfor ikke fremlagt nogen dokumentation for,

at løfterne kan blive opfyldt. Der henvises ikke som sædvanlig til regnestykker over den formodede virkning af de økonomiske indgreb. I stedet får vi høre en lang række besværgelser og søforklaringer.

Gruppen under »Socialistiske Økonomer« har undersøgt Augustforligets virkninger m.h.t. ændringer i beskæftigelsen og ændringer på betalingsbalancen overfor udlandet. Dette vil for eftertiden stå som deres væsentligste konstruktive indsats frem til idag.

Vi skal ikke her gå i en mere detaljeret diskussion af, hvordan de »Socialistiske Økonomer« er kommet frem til de konkrete tal. Der har i pressen været en del diskussion af, om gruppens beregninger af Augustforligets virkninger er rigtige. De tal, vi viser neden for, er lidt anderledes end dem, der har været fremme i den

offentlige debat, i det enkelte tal er blevet korrigeret efter de diskussioner, der har været. Tallene stammer fra »Notat om Augustforligets beskæftigelsesmæssige virkninger m.v.«, september 1976. (Fotokopi, distribueres gennem Roskilde Universitetsforlag). Vi mener, at beregningerne virker tilforladelige m.h.t. størrelsesordenen af virkningerne. Ud fra vore egne mere primitive beregninger er vi således nået frem til, at Augustforliget vil føre til »*titusinder af flere arbejdsløse*« (Ekstra Kommunist, august 1976).

I tabellen nedenfor vises dels de direkte virkninger af forliget for hver af de fem hovedkategorier af indgreb, dels de evt. indirekte virkninger af en styrkelse af »Konkurrenceevnen« på verdensmarkedet. Plus betyder flere i arbejde, henholdsvis bedring af betalingsbalancen. Minus betyder det modsatte.

Oversigt over de samlede virkninger for 1977/78 af Augustforliget.

	Ændring i beskæftigelsen (pers.)	Ændring på betalingsbalancen (mia. kr.)
1. Afgifterne	- 19.00	+ 1,8
2. Lønindgrebet	- 12.000	+ 1,1
3. Budgetnedskæringerne	- 12.600	+ 0,3
4. Beskæftigelses- og erhvervsfremmende foranstaltninger	+ 4.400	- 0,1
5. Forhøjelsen af personfradraget	+ 2.000	- 0,2
Den samlede direkte virkning	- 37.200	+ 2,9
Eventuelle indirekte virkninger:		
Styrkelse af eksporterhvervene (meget optimistisk skøn)	+ 7.200	+ 0,7
Samlet virkning i alt i bedste fald	- 30.000	+ 3,5

Den direkte samlede virkning af augustforliget bliver således ca. 37.000 flere arbejdsløse og en bedring af betalingsbalancen med 2,9 milliarder kr. Hertil kommer mulige indirekte virkninger, ved at danske varer eventuelt kan erobre en større markedsandel på verdensmarkedet på grund af lavere »omkostninger« og dermed lavere priser. Det er højest usikkert, men her er der altså regnet med at dette fører til ca. 7.000 flere arbejdspladser i eksporterhvervene og en yderligere bedring af betalingsbalancen med ca. 700 millioner kr.

Den samlede virkning, både direkte og indirekte, af Augustforliget bliver derfor i bedste fald 30.000 flere arbejdsløse og en bedring af betalingsbalancen med ca. 3,5 milliarder kr.

Hvorfor virker augustforliget sådan?

Afgifterne, lønindgrebet og budgetnedsækningerne betyder at befolkningens købekraft begrænses. Når købekraften begrænses bliver der mindre efterspørgsel og kapitalisterne må skære ned på produktionen. Dette fører til en vækst i arbejdsløsheden udover de direkte personale-nedsækninger i det »offentlige«.

Vi kan se, at to af indgrebene, nemlig afgifterne og lønindgrebet, fører til en vis bedring af betalingsbalancen. Men det tredje store indgreb, budgetnedsækningerne, har ikke nogen nævneværdig virkning i så henseende. Dette skyldes, at det her næsten ene og alene er lønninger der skæres væk og at der istedet udbetales arbejdsløshedsunderstøttelse, der nok er lavere end lønnen, men ikke så meget lavere. Forskellen

i købekraft på dem, der er i arbejde og dem der kommer til at få arbejdsløse, er ikke større end at virkningen m.h.t. betalingsbalancen bliver minimal.

Den politik, som Augustforliget er udtryk for er således lige det modsatte af, hvad der er velkendt krisepolitik siden 1930'erne: Udpumpning af købekraft, iværksættelse af offentlige arbejder, nedsættelse af renteniveauet, stimulering af boligbyggeriet, udvidelse af den offentlige »service« etc.

Vi må konkludere at augustforligets hovedformål er at skabe arbejdsløshed. En arbejdsløshed der sammen med lønindgrebet skal kunne trykke lønningerne.

Årsagen til augustforligets eksistens

Det er ikke Det økonomiske Råds »forkerte« rådgivning, der er skyld i, at Augustforliget ser ud som det gør. Det er snarere omvendt. Når Augustforliget måtte se ud som det gjorde, så kunne anbefalingerne fra Det økonomiske Råd ikke blive anderledes end de blev. Sådan stort set, i hvert fald. Det økonomiske Råds fremhævnning af den 20 procents relative lønstigning, er jo kun et spil for galleriet. Det har aldrig været ment som noget andet. Der skulle bare findes nogle argumenter, der kunne føre indkomstpolitikken igennem.

At Augustforliget kom til at se lige præcis sådan ud, som det gjorde, hænger sammen med klassekræfternes konkrete og aktuelle stilling i Danmark økonomisk og politisk.

Årsagen til at Augustforliget overhovedet var nødvendigt for det

danske borgerskab er dog anderledes og mere dybtgående. Dens årsag er ikke kun overfladeproblemer som betalingsbalancen, selv om disse er reelle nok. Når det har været muligt i næsten to årtier at køre med et stort set permanent underskud på betalingsbalancen, findes der ingen grund til sådanne drastiske foranstaltninger som f.eks. budgetnedskæringerne.

Årsagen er, at udviklingen af kapitalismens almene krise på tærskelen til dens tredje etape, har ført til en skærpet økonomisk krigsførelse mellem de førende imperialistiske lande. Hvis Danmark ikke deltager i denne økonomiske krigsførelse, vil dansk kapital blive svækket på verdensmarkedet.

Økonomisk krigsførelse

Når vi siger, at de økonomiske kriser grundlæggende er overproduktionskriser, har vi dermed ikke sagt, at kriserne i vor tid er et simpelt udtryk for enkeltkapitalisternes direkte kamp mod hinanden. Tværtimod, i vor tid er der ikke tale om en række forholdsvis små kapitaler, der ene og alene har forbindelse med hinanden indirekte via markederne. I vor tid er de førende kapitaler gigantiske monopoler. Og selv om mange af disse er »multinationale« eller snarere antinationale i sit virke, må også ethvert monopol, eller gruppe af monopoler have en stat, at støtte sig til. Monopolkapitalisme betyder imperialismen. Imperialisme betyder krig. Krig føres mellem stater og ikke mellem enkeltkapitaler. Der findes to slags krige. Økonomiske krige og militære krige.

Tyskland, der havde startet 1. verdenskrig for at udvide sine markeder, tabte men blev ikke slået. Krigsskadeerstatningerne, der blev pålagt Tyskland efter krigen var økonomisk krigsførelse. Verdenskrigen fortsatte med andre midler.

Når den store krise slog i gennem i 1929, blev en del af svaret importrestriktioner, høje toldmure o.lign. Igen var der tale om økonomisk krigsførelse. Dette førte dog bare til, at verdensmarkedet skrumpede endnu mere ind, hvorved krisen blev skærpet og forlænget.

Tyskland blev endnu mere svækket, men var stadig ikke slået som imperialistisk magt. Tysklands svar var indkomstpolitik af et omfang og af en hårdhed som verden hidtil ikke havde set. Dette var økonomisk krigsførelse udadtil og forberedelse for verdenskrigen indadtil.

Så kom anden verdenskrig. Det var egentlig England, og ikke Tyskland, der tabte. Pundets magt blev brudt. I Bretton Woodsaftalen i 1944 blev dollarens magtposition slået fast. Det var økonomisk krigsførelse. Derefter kom Marshall»hjælpen«. Også denne gang fortsatte verdenskrigen med andre midler - de økonomiske.

Olieprisstigningerne og udbygningen af atomkraftværker tjener i dag som midler i USAs økonomiske krigsførelse. Det nyeste middel i USAs økonomiske krigsførelse hedder »indkomstpolitik« og nedskæring af købekraften i USA.

Indkomstpolitik — det sidste ikke militære middel

Det er karakteristisk, at det er

svækkede imperialistiske nationer, der tilgriber indkomstpolitik som et våben i den økonomiske krigsførelse. Det var et svækket Tyskland, der indførte indkomstpolitik i 30'erne. Det var et svækket Storbritannien, der indførte indkomstpolitik i 60'erne, og det er et svækket USA, der indfører indkomstpolitik idag.

Idag kan importrestriktioner og høje toldmure ikke bruges i den økonomiske krigsførelse. Dels ville verdensmarkedet hurtigt blive indsnævret. Dels er de »multinationale« monopoler blevet uhyre stærkere og kræver en »fri« handel over grænserne.

Vi kan således se, at indkomstpolitikken er det sidste, ikke militære, middel for imperialistiske stater den økonomiske krigsførelse mod andre imperialistiske stater og monopolgrupper.

Supermagterne og krisen

I artiklen »Monopolernes internationale krise« (KT 3, 1975) har vi vist, hvordan USA økonomisk er saktet bagud af dansen i en årrække. De, der har vundet frem, er især Vesttyskland og Japan. Sovjets voksende rolle internationalt er endnu primært politisk-militær. (Hvad der ikke forhindrer, at hovedmodsætningen mellem de imperialistiske stater går mellem USA og Sovjet og ikke mellem USA og f.eks. Vesttyskland.)

USA er gået tilbage relativt på verdensmarkedet, dollarens magt er brudt i det internationale valutasytem etc. Hvis USA nu brugte traditionelle økonomiske midler, d.v.s. købekraftsudvidelse, for at rette op på krisen internt i USA, så ville det føre til en yderligere svækkelse af USAs rolle på verdensmar-

kedet og en yderligere svækkelse af dollaren. Derfor kører USA ikke 13. med en ekspansiv men med en 14. kontraktiv økonomisk politik. Man udvider arbejdsløsheden for at styrke sig på verdensmarkedet. Denne kamp om verdensmarkedet retter sig idag økonomisk set først og fremmest mod Vesttyskland. Tyskland kan denne gang ikke svare på den skærpede kamp om verdensmarkedet med en ny verdenskrig. Hertil kræves frigøring fra Nato og et militærapparat af en størrelsesorden, som Vesttyskland ikke råder over.

Vesttyskland svar på denne økonomiske krigsførelse i form af »indkomstpolitik«, der foregår med arbejderklassens i hjemlandet som indsats (som sædvanlig), er en mindst lige så kontraktiv økonomisk politik, der begrænser købekraften i Vesttyskland. Herved håber Vesttyskland på at beholde de vundne stillinger overfor USA. Og imens de to økonomiske giganter på verdensmarkedet fører denne økonomiske udmattelseskrig mod hinanden, afventer Sovjetunionen det rette øjeblik at træde ind på arenaer. Sovjetunionen har i det lange løb de fleste fordele. Intet kapitalistisk land har en så effektiv indkomstpolitik som Sovjetunionen, og intet kapitalistisk land har en så stort militært apparat.

Konklusion

Kapitalismens almene krise er blevet kraftigt skærpet og den økonomiske krigsførelse mellem de førende imperialistiske lande er trappet kraftigt op.

Så længe borgerskabet regerer i Danmark, må Danmark indrette sig efter denne internationale situation. Selv om Danmarks »konkurrence-

evne« ikke er blevet forringet, så holder det ikke det danske borgerskab tilbage. Den økonomiske krig er i fuld gang, og denne krig må Danmark tilpasse sig. Derfor fik vi Augustforliget, selv om konkurrenceevnen i øjeblikket er god.

Så simpelt og så vanskeligt er det. Sådanne kræfter er det man udfordrer, når man vil føre en »progressiv økonomisk politik« og det måkampens strategi og taktik tilrettelægges efter.

B.

Noter:

1. Den kapitalistiske cykel er perioden fra en økonomisk krise til den næste. Den kapitalistiske cyklus inkluderer fire faser: krise, depression, oplivning og højkonjunktur. I 1800-tallet var der ca. 10 år mellem kriserne. Efter den anden verdenskrig er de cykliske kriser kommet med ca. 3-5 års mellemrum.

2. Den kapitalistiske reproduktion betyder den proces, hvor igennem kapitalen bliver i stand til at fortsætte produktionen og udvide den.

3. Nationalindkomsten er summen af den samlede værdi, som arbejderne skaber i produktionen på et år.

4. Med underskud menes her underskud på statsbudgettet, dvs. at statens udgifter er større end statens indkomster.

5. Forøgelse af statsgælden, f.eks. ved udstedelse af statsobligationer, er en måde at finansiere et underskud på statsbudgettet på. En anden måde er at trykke flere pengesedler.

6. Med overfyldning af pengecirkulationens kanaler menes, at det er for mange penge i omløb i forhold til værdien af de producerende varer og tjenester, hvorfor priserne stiger, således at der på ny bliver »balance« mellem den pengemængde der er i omløb, og det der reelt kan købes for penge.

7. Finanskapital betegner en sammen-smeltning af bankernes og industrimonopolernes kapital.

8. Den nye økonomiske verdensordning er stadig en kapitalistisk verdensordning, men det er en ordning, der svækker imperialismen. KFML er af den opfattelse, at olieprisstigningerne blev foranlediget af de olieproducerende lande (OPEC-landene). Da olieprisstigninger var en realitet, blev situationen også brugt af USAs monopoler i en økonomisk krigsførelse mod Vesteuropa og Japan.

9. Med de økonomiske reformer i Sovjet efter 1965 er det erklærede mål netop profitmaksimering for den enkelte virksomhed. Se bl.a. Kommunistisk Tidskrift nr. 5, 1976 »Sovjetkapitalismen og varespørgsmålet«.

10. Med Sovjets imperialistiske »eventyr« tænkes der bl.a. på okkupationen af Tjekkoslovakiet, indblandingen i borgerkrigen i Angola, kapitaleksport til bl.a. Indien etc.

11. Udviklingen af USAs vareeksport, kapitaleksport, inflation, gæld og valutakriser er belyst i »Monopolernes internationale krise«, Kommunistisk Tidskrift nr. 3, 1975.

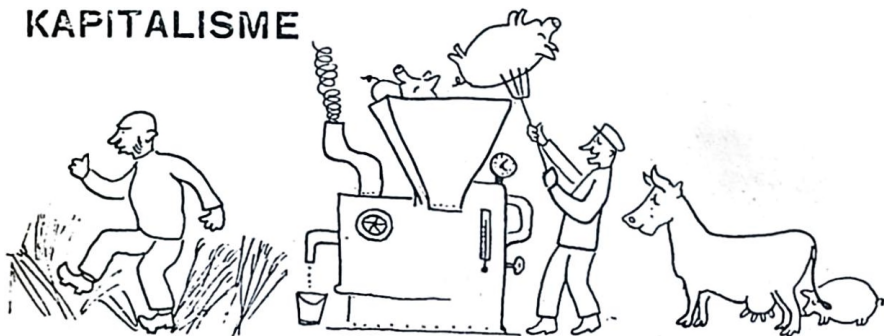
12. Valutaslangen er et »populært« navn på den valutaaftale, der er indgået mellem

en række EF-lande, Norge og Sverige. Denne aftale går ud på, at disse landes valutaer har en flydende kurs i forhold til hinanden, dvs. at de kan svinge op og ned i forhold til hinanden. Men der er samtidig et »gulv« og et »loft« (svarende) til bunden og oversiden af »slangen«, som svingningerne må holde sig inden for. Hvis kursen på f.eks. D-mark stiger, må den danske krone stort set følge trop, uanset den evt. burde falde ned under »gulvet«. For at holde kronekursen oppe opkøber Danmarks Nationalbank og den tyske Bundesbank milliarder af kroner, hvad der dræner den danske valutakasse for guld og fremmed valuta og knytter Danmark endnu tættere til Vesttyskland økonomisk og politisk.

13. En købekraftsudvidelse i USA ville føre til, at endnu flere dækningsløse dollars kom i omløb, hvad der ville betyde et yderligere kursfald på dollaren. Bl.a. USAs kapitaleksport ville derved få ringere kår sammenlignet med de øvrige førende kapitalistiske landes kapitaleksport.

14. En ekspansiv politik udvider købekraft og investeringer. En kontraktiv politik er det modsatte.

KAPITALISME

For meget huede

For meget kød

For mange arbejdere

For mange mennesker overhovedet

Krisen er en »overproduktions«-krise

Billede fra tidsskriftet Plan (Monde) nr. 1, 1934

Dagbladet information og krisen¹.

Hvad er årsagen til den skærpede krise? Der er mange og delvis modstridende meninger om dette. Lad os f.eks. tage udgangspunkt i dagbladet Informations temanummer om »Den økonomiske krise«, februar 1975. I dette nummer udtaler sig bl.a. følgende personer om krisen: »Fremtidsforskeren«, tidligere OECD-økonomen, professor Thorkild Kristensen; nobelpristageren i 2. økonomi, den svenske socialdemokratiske professor Gunnar Myrdal; dagbladet Informations journalist Ejvind Larsen samt cand. polit'en og DKP-eren Isi Grünbaum.

Denne artikel har først og fremmest til hensigt at fremlægge de modstridende opfattelser om krisen hos henholdsvis den danske monopolkapital, det svenske socialdemokrati, den engelske monopolkapital (bladet »The Economist«) og Danmarks »Kommunistiske« Parti. Vi agter ikke i denne artikel at komme med en dybtgående kritik af de fejlagtige opfattelser. Vore grundlæggende synspunkter fremgår af den forrige artikel om krisen i dette nummer af Kommunistisk Tidsskrift.

Thorkild Kristensen om krisen

Thorkild Kristensen siger følgende til dagbladet Information:

»Det er de forhøjede oliepriser der er den direkte anledning... Lige før den stærke forhøjelse af olieprisen havde vi gennemgået den mest udprægede højkonjunktur, som den vestlige verden har haft i mange år. Som regel har Vesteuropa, Nordamerika og Japan været på forskellige stadier af konjunkturbølgen. Når en var på toppen var en anden i bunden. For en gangs skyld var alle tre områder på toppen på samme tid. Derfor steg råstofpriserne meget, efterspørgslen steg overalt... Der kommer ekstra inflation til og olieembargoen skaber naturligvis i sig selv arbejdsløshed. Derfor har vi nu valutavanskeligheder, inflation og arbejdsløshed på samme tid. Det er unormalt med alle tre sygdomme samtidig... den politik der føres i øjeblikket, især i USA og Vesttyskland (tager) først og fremmest sigte på at bremse inflationen. Man bremser inflationen ved at bremse efterspørgslen.«
Og når det gælder at finde veje ud

af krisen peger Thorkild Kristensen bl.a. på følgende:

»Jeg tror at man fører en forkert politik både i Vesttyskland og USA, hvor toppen ER taget af efterspørgselspresset. Det der er behov for er indkomstpolitik og bevægelighed i økonomien. For der vil altid være forskellige grader af efterspørgsel i forskellige dele af økonomien. Der kan være knaphed på arbejdskraft i København og arbejdsløshed i Nordjylland...

Vi (d.v.s. Danmark) skal have flere ressourcer flyttet over i eksportindustrien og i industriproduktionen i det hele taget. Den omstilling har vi endnu til gode. Derfor går jeg ind for en medlertidig begunstigelse af erhvervslivets investeringer... Ser man på udviklingen fra midten af tresserne, vil man se at investeringerne har ligget meget lavt...

Jeg vil gerne vide hvor længe USAs præsident Ford fortsætter sin restriktive politik. Hvor længe vil det vare, før man i den vestlige verden bliver klar over, at vi forøger hinandens vanskeligheder ved en restriktiv politik, samt at den ikke er svaret på inflationsproblemet. Men naturligvis er indkomstpolitik meget vanskelig... Men jeg ville fremme ØD-tanken for at gøre lønpolitikken mere acceptabel.»

Thorkild Kristensen er det danske monopolborgerskabs ideolog. Hans forklaring er historieløs.

Man får det indtryk, at de forhøjede oliepriser og en tilfældig synkronisering af konjunkturbølgerne skulle 4 være årsagen.

Først oliepriserne. Det, der er sket med oliepriserne, er en prisforhøjelse, således at prisen nu er den samme som i 1951 regnet i faste priser. Stig-

ningen i oliepriserne er skyld i mindre end 3 procent-point af inflationsstigningen. Arabernes firedobling af afgiften til producentlandene i 1973 behøver i sig selv ikke at betyde en stor prisstigning for forbrugerne. Araberne krævede og fik i realiteten ca. 21 øre mere pr. liter for råolien. Forbrugerpriserne er dog steget langt mere. Det skyldes at olieselskaberne har sat deres profitter op, samt at skatter og afgifter på olieprodukter i forbrugerlandene er blevet forhøjet. Exxon har således fordoblet sine profitter fra ca. 1,5 milliarder dollars i 1972 til over 3 milliarder dollars i 1974.

For det andet. Synkroniseringen af konjunkturedgangen er slet ikke tilfældig, men et uundgåeligt resultat af at svingningerne i produktionen i de forskellige lande er blevet stadig hyppigere, samtidig med at de forskellige lande i stadig større omfang prøver at eksportere kriserne til hinanden.

Thorkild Kristensen erkender dog, at »sygdommen« i samfundet er blevet forværret, nemlig at vi nu har valutavanskeligheder, inflation og arbejdsløshed samtidig. Han er også godt klar over hvad monopolkapitalen kræver: Indkomstpolitik, investeringsstøtte og eksport af krisen.

Gunnar Myrdal om krisen

Gunnar Myrdal siger følgende til dagbladet Information:

»Den krise, de vestlige lande står overfor, er i en vis forstand værre og kræver mere grundlæggende ændringer end verdenskrisen i 1930'erne gjorde. Det er nemlig langt vanskeligere at overvinde stor og stigende arbejdsløshed når den fremkaldes af

inflation som nu, end når den som i 1930'erne skyldtes prisfald, altså deflation... 6.

Som bekendt gik det da også galt mange steder - og til sidst endte det i en verdenskrig, hvad jeg dengang ikke troede muligt. Men i de skandinaviske lande især blev de værste følger af krisen nogenlunde overvundet... først og fremmest fordi vores socialdemokratiske ledere brugte deres sunde fornuft. De indså i tide, at den klassiske økonomi tog fejl, når den forestillede sig at krisen løser sig selv, blot arbejdsløsheden presser lannen ned...

Regeringerne kunne - og kan - via bankerne, især nationalbankerne, pumpe flere penge ud blandt folk, så købekraften øgedes, og de kunne og kan give flere penge ud til offentlige udgifter, end de tog og tager ind i skatter...

Stagflation (økonomisk stagnation samtidig med inflation) er i sidste instans slet og ret et udtryk for, at det ikke er lykkedes politikerne at overbevise folk om, at deres private forbrug må stå i forhold til de goder, samfundet som helhed stiller til rådighed. En økonomi kan ikke ud over en vis grænse bære en voldsom forøgelse af privatforbruget, samtidig med at forbruget af offentlige goder stiger voldsomt. Og det er denne grænse der er overskredet nu.

Resultatet er, at alles forsøg på at skaffe sig yderligere vækst tvinger priserne voldsomt i vejret, og det i sig selv skaber uro og krav om yderligere prisforhøjelser, større profitter og lønstigninger. Produktionen følger blot ikke med i det pris- og lønstigningskapløb, og så begynder arbejdsløsheden at stige. Arbejdsløsheden stiger sandsynligvis fordi in-

gen regering tillader en alt for stor inflation...

Den deflationære krise i 30'erne blev delvis løst ved i en overgang at fremkalde en vis begrænset inflation. Idag er det inflationen der skal bekæmpes uden at arbejdsløsheden stiger.

Gunnar Myrdal overvurderer groft betydningen af socialdemokratiernes »sunde fornuft« i 30'erne. I Danmark lykkedes det f.eks. ikke at reducere arbejdsløsheden ret meget. I hele anden halvdel af 30'erne lå arbejdsløsheden og svingede omkring 20%.

Men Gunnar Myrdals forklaring er alligevel mere dybtgående end Thor-kild Kristensens. Samtidig rejser den en stribe af nye kernespørgsmål.

Hvorfor kunne krisen i 30'erne ikke løse sig selv sådan som kriserne under kapitalismen blev løst i forrige århundrede? Hvorfor blev krisen i 30'erne permanent?

Hvorfor halter produktionen bag efter i forhold til »lønstigningskapløbet«? Hvorfor vokser produktionen ikke lige så hurtigt som købekraften? Er der blevet investeret for lidt?

Hvorfor hører inflationen ikke op når arbejdsløsheden nu er blevet meget høj?

Vi får ingen svar på disse spørgsmål.

Ejvind Larsen om krisen

Ejvind Larsen skriver følgende om krisen i Information:

»Nu gik det lige så godt — bortset fra de store skatter...«

Herefter redegør Ejvind Larsen for den engelske monopolkapitals blad, »The Economist's« synspunkter, som han stort set er enig i:

»Efter verdenskrisen i 30'erne og

anden verdenskrig var regeringerne klar over, at den kapitalistiske økonomi ikke kunne overlades til sig selv . . . Hver gang en økonomisk afmatning satte ind, måtte staten pumpe penge ud i systemet for at stimulere efterspørgslen. Det skete over militærbudgettet, de offentlige budgetter for uddannelse, social for-
sorg, trafik anlæg osv. . . .

For det andet fandtes der i mange lande efter krigen en stor arbejds-kraftreserve for industrien . . . Særlig lande som Japan, Vesttyskland, Ita-
lien og Frankrig kunne mobilisere store industrielle reservearmeer. Det var paradoksalt nok netop også i de lande, at den mest avancerede teknologi med den højeste produktivitet fandt hurtig og kraftig anvendelse. De lande havde nemlig den fordel, efter krigens ødelæggelser at skulle begynde næsten forfra . . . Den gennemsnitlige stigning i bruttonationalproduktet blev derfor høj især i Vesttyskland og Japan, hvor imod den i USA og især i Storbritanien var lav . . .

Men udbuddet af verdensvaluta 8. gled ud af kontrol . . . De offentlige udgifter øgedes stærkt igennem 1960'erne, uden at stigningerne i lønmodtagernes private forbrug blev holdt tilsvarende tilbage. Resultatet blev den galopperende inflation. Så satte alle regeringerne ind med anti-inflationsprogrammer. 9. Resultatet — krisen!

Ja, men skal ikke købekraften netop øges, for at sætte økonomien igang igen? Jo, men først skal profitterne øges, så kapitaltilvæksten bliver tilstrækkelig stor. Og det er det, der volder den kapitalistiske verden, herunder »The Economist«, vanskeligheder.

En utilsigtet virkning af den såkaldte keynesianske politik . . . 10. har været at lønarbejderne og deres organisationer efterhånden fik mas-særbetjødsløsheden så meget på af-stand, at de fik mod til gennem strejker og andre aktioner at sætte deres realløn kraftigere i vejret, end den kapitalistiske økonomi tillader.

Den modsigelse i det kapitalistiske såkaldte »samfund som »The Econ-omist« kredser om, og som er den egentlige årsag til krisen, formu-
rede Marx i sin tid sådan: »Ar-bejderne som købere af varerne er vigtige for markedet. Men som sæl-
gere af deres vare — arbejdskraften — har det kapitalistiske samfund en tilbøjelighed til at begrænse deres priser til et minimum«.

Ejvind Larsens forklaring tager udgangspunkt i den grundlæggende modsætning, der gælder for hele den kapitalistiske epoke, nemlig mod-sætningen mellem lønarbejde og kapital.

Kapitalen kan ikke få høj profit og hurtig kapitalakkumulation, hvis den ikke trykker arbejderklassens lønninger. Men når den trykker ar-bejderklassens lønninger, bliver ka-pitalisternes produktionskapacitet for stor i forhold til den mulige ef-terspørgsel efter varer. Resultatet bliver en »overproduktions«krisse, la-
gerophobninger, fyringer, endnu la-
vere købekraft på grund af voksende arbejdsløshed, fallitter etc. Dette er den »klassiske« krisse.

Men Ejvind Larsen kommer i rea-liteten ikke videre, selv om han kryd-rer fremstillingen med en gang »statsinterventionisme« 11. Han kan nemlig lige så lidt som Gunnar Myrdal forstå, hvorfor krisen i 30'erne bliver permanent. Der er et

stort hul i hans argumentation, der gør at hans henvisninger til Marx og hans forklaring af den nuværende krise ikke hænger sammen og ikke kan hænge sammen. Han er ude af stand til at se det specifikke ved den nuværende krise og dens egentlige historiske sammenhæng.

Hans løsninger ligner da også i praksis dem Gunnar Myrdal foreslår: *»Stagflationen kan kun overvindes, hvis LIGHEDSPOLITIKKEN får langt større gennemslagskraft, både inden for landene og landene imellem, end den har haft.«* Det ender med fromme ønsker om at klassekampen nu hej kan afskaffes. Det er at undervurdere klassefjendens styrke og kontrarevolutionens farer. Det er utopisme og eventyrpolitik.

Når det gælder om at finde en vej ud af krisen har Ejvind Larsen følgende forslag:

»Marxisten vil frygte en diktatorisk løsning, også selv om den kaldes for socialisme, og kæmpe for den løsning, at arbejdskraften simpelt hen behandles og handler som mennesker. Det vil sige som individer, der selv kan tage stilling til både de daglige livsfornødenheders produktion og produktionen af de værktøjer der i dag kaldes kapital.12. Jamen så lad dog lønarbejderne overtage den. Så kan de/vi jo selv ligge og rode med den.«

Ejvind Larsen bliver ved med på den ene side at hakke på staten og lønarbejdernes høje lønninger og på den anden side at stille helt urealistiske *»venstre«* opportunistiske løsninger af modellen *»arbejderselvstyre«*. Arbejderklassen skal altså handle som mennesker ikke som kiasse, de skal handle individuelt ikke kollektivt, de skal frygte en dik-

tatorisk løsning og altså ikke oprette diktatur over kapitalen.

Isi Grünbaum om krisen

Isi Grünbaum siger følgende til dagbladet Information:

»Det ser ud til at der er tale om en kapitalistisk overakkumulationskrise. Altså som i 30'erne. Overakkumulationen skyldes, at kapitalen er vokset for stærkt i forhold til den gældende profitrate, hvorfor denne falder, og kapitalisterne sætter investeringer, produktion og beskæftigelse ned. Vi får overproduktionskrisen . . .

Kapitalismen fungerer netop på den måde, at når kapitalisterne ikke længere får den profitrate de er vant til, så holder de enten helt op, eller de indskrænker investeringer og produktion . . . De indskrænker — og den internationale konkurrence forstærkes. Disse ting skete også i 30'erne, selv om vi nu først er i begyndelsen.«

Isi Grünbaums forklaring er anderledes. Thorkild Kristensen siger at investeringerne har været for små. Isi Grünbaum siger at krisen skyldes overakkumulation, dvs. for store investeringer. Hvordan hænger det sammen? Grünbaum siger at vi får en overproduktionskrise. Men hvordan kan vi få en overproduktionskrise, når Gunnar Myrdal siger at der er pumpet for meget købekraft ud?

Grünbaums forklaring er mangelfuld. Og når man kikker den efter i sømmene, finder man, at han har byttet rundt på årsag og virkning, og at han desuden lader kapitalistens subjektive vilje være mere afgørende end det kapitalistiske kredsløbs objektive love.

Det er ikke et fald i profitraten, der er krisens årsag. Det er selve den kapitalistiske form for udbytning, der er årsagen, idet kapitalisterne aldrig kan øge profitten og massernes købekraft samtidig. Denne modsætning fører til en »overproduktions«-krise, hvor varerne ikke kan blive solgt. Det er først når krisen er brudt ud, at det store fald i profitraten sker.

Grünbaums forklaring er også subjektiv, idet han lader den enkelte kapitalists vilje blive afgørende for hvornår produktionen indskrænkes. Dette er at se bort fra bl.a. konkurrencens tvangslov, der betyder at kapitalisten ikke individuelt kan indskrænke produktionen.

Isi Grünbaum forklarer heller ikke direkte hvorfor krisen bliver permanent, men han peger på indskrænkningen af kapitalismens territorielle råderum.

»Den væsentlige forskel er nok den socialistiske verdens omfang og styrke. Dengang var der kun USSR, som havde omkring 10 procent af verdens industriproduktion, mens de mange socialistiske lande i dag tegner sig for 39-40 procent af verdens industriproduktionen. Det gør pokker til forskel. Den anden forskel er kolonisystemet, som i 1930'erne var forholdsvis uforandret, mens vi nu er i kolonisystemets opløsning. Disse to ting betyder, rent territorielt, en stærk indskrænkning af det kapitalistiske systems råderum . . .

Oliekrisen er ikke årsagen. Valutakrisen (der kom tidligere) var kun et overfladesymptom på den verdenskrisen der var ved at nærme sig. Det var i august 1971 at USA gik fra guldet . . .«

Netop fordi overproduktionskriserne er afsætningskriser, kan en geografisk begrænsning af markederne naturligvis føre til en skærpelse af krisen. Men der findes ingen »socialistisk verden«, hvis der med dette begreb forstås både Comeconlandene med Sovjet i spidsen og Kina. Grünbaum vil ikke se, at Sovjetunionen ikke længere er et socialistisk land. Han vil ikke se, at Sovjetunionen bliver mere og mere inddraget i det kapitalistiske verdensmarked, på basis af kapitalistiske produktionsforhold i selve Sovjetunionen. Derfor vil han ikke se, at det der er sket på dette punkt er, at kapitalens territorielle råderum er blevet udvidet — ikke indskrænket.

Han vil ikke se, at det statskapitalistiske Sovjetunionen selv fører en imperialistisk politik, som udbyder og skærper krisen.

Grünbaum mener, at de kapitalistiske lande kan dæmpe krisen ved at eksportere mere til Sovjet.

Til dette må vi sige, at det uvægerligt betyder, at Sovjetunionen i voksende omfang inddrages i det kapitalistiske verdensmarkeds økonomiske svigninger og stagnation på blot lidt længere sigt. Sovjetunionen er siden 1973, med Leonid Bresjnevs »Nye Økonomiske Politik«, åbent for kapitalimport i stor stil. De udenlandske investeringer i Sovjet kan simeplt hen ikke blive store nok.

På 14 måneder, fra d. 21.3.1973 til 21.5.1974 eksporterede USA for 469 millioner dollars kapital til Sovjet. Chase Manhattan Bank, General Electric, IBM, ITT, Pepsi Cola m.fl. amerikanske monopoler opererer nu i

Sovjetunionen. For USA har dette været en måde at holde produktionen oppe på, og for Sovjet betyder det Støtte til dens alt for svage økonomi. 5-årsplanen når slet ikke op til produktionsmålene.

Dog, i januar 1975, når Sovjet har set at den økonomiske krise i USA kører for fuld udblæsning, bryder Sovjet handelsaftalen med USA. Hvorfor? Angiveligt for at man er utilfreds med, at USAs senat har skåret ned den fremtidige kapital-eksport til Sovjet til 75 millioner dollars pr. år i de næste 4 år.

Socialimperialismen og USA-imperialismen kan for en kort periode klamre sig til hinanden, for at holde hjulene igang i deres stagnerende og rådrende økonomiske systemer. Samtidig tvinger deres imperialistiske natur dem til den skarpeste rivalisering om verdensherredømmet. Det er forklaringen på den svingende politik.

Konklusion

Vi har nu set hvordan hverken monopolkapitalens ideolog Thorkild Kristensen, den socialdemokratiske nobelpristager Gunnar Myrdal, journalisten Ejvind Larsen eller DKP-økonomen Isi Grünbaum kan komme med en holdbar analyse af den nuværende situation. Det findes der en fælles forklaring på, og det er ikke så underligt, at de går uden om den som katten omkring den varme grød.

For at kunne forstå den nuværende krise må man forstå kapitalismens, monopolernes og imperialismens natur. Og for at kunne gøre det må man ikke kun acceptere Marx, men også Lenin og hans videreudvikling af marxismen. Det er monopolernes udvikling og den imperialistiske rivalisering, der fører til den permanente eller almene krise i vor epoke. Grundlaget for at forstå krisen er derfor en forståelse for Lenins teori om imperialismen, sådan som den bl.a. kommer til udtryk i bogen »Imperialismen som kapitalismens højeste stadium.

B.

1. Artiklen i Kommunistisk Tidsskrift nr. 3, 1975 om »Monopolernes internationale krise« var tænkt som en kritik af dagbladet Informations temanummer om den økonomiske krise fra februar 1975. Vi opgav dog idéen med en kritik af Information den gang. Vi kunne på det tidspunkt ikke klart vise Isi Grünbaums akilleshæl. Det kan vi i dag, hvad der fremgår både af denne artikel og især af den følgende »artikel om »Revisionismens fejlagtige kriseteori«. Dette er den udskudte del af artiklen fra 1975 med enkelte ændringer og tilføjelser.

2. OECD er »Organisationen for økonomisk samarbejde og udvikling«, der omfatter de fleste af de udviklede vestkapitalistiske lande. OECD er kendt for bl.a. regelmæssige undersøgelser af den internationale økonomiske konjunkturudvikling.

3. Den restriktive politik Thorkild Kristensen taler om, er en købekrafts-begrænsende politik, der virker gennem bl.a. nedskæring af de offentlige budgetter og kredittbegrænsning. Det er således helt fejlagtigt at stille en sådan restriktiv politik i modsætning til indkomstpoltik,

dvs. lønpolitik, idet der er tale om en købekraftsbegrænsende politik i begge tilfælde.

4. Med en synkronisering af konjunkturbølgerne menes et sammenfald i tid af henholdsvis økonomisk opsving, højkonjunktur, krise og depression i flere førende imperialistiske lande samtidig.

5. Fra januar 1973 til januar 1974 var inflationen i Danmark ca. 15 procent. Hvis man ser bort fra inflationsvirkningen af de forhøjede oliepriser, var den øvrige inflation i Danmark i 1973 alligevel så høj som ca. 12 procent.

6. Deflation, dvs. prisfald er det modsatte af inflation, dvs. prisstigninger. Det er ikke rigtigt, at arbejdsløsheden i 1930'erne skyldtes deflation. Det var lige omvendt — den store arbejdsløshed og den faldende købekraft førte til prisfald. Sådanne prisfald har siden 1825 og frem til 2. verdenskrig været den normale følge af økonomiske kriser.

7. Med den klassiske økonomi mener Myrdal den borgerlige økonomiske teori før Keynes (se note 10). Denne »klassiske« teori går i korte træk ud på, at kriserne er midlertidige forstyrrelser der løses af sig selv, ved at der oprettes en ny »ligevægt« mellem udbud og efterspørgsel efter varer og arbejdskraft.

8. Verdensvaluta er siden 1944 primært guld og dollars. Det engelske pund sterling har tidligere også fungeret som verdensvaluta, men er i dag næsten helt ude af billedet.

9. Antiinflationsprogrammer er en betegnelse for en krisepolitik, der primært går ud på at begrænse lønninger og købekraft for derved at bremse »omkostningsstigninger« og efterspørgselspres, hvad borgerskabet erklærer er hovedårsagen til inflationen. Der ses da bl.a. bort fra, at en væsentlig del af inflationen er et resultat af mulighederne for stadig højere monopolpriser. Det primære i 1970-ernes antiinflationsprogrammer er ikke en bekæmpelse af inflationen, men i stedet en skærpet kamp om verdensmarkedet (jvf. artiklen »Krise, indkomstpolitik og augustforlig — KFMLs grundlæggende

forklaring«). De udviklede vestkapitalistiske stater er dog nødt til, i et vist omfang også at bekæmpe infaltionen, idet en alt for høj inflation vil føre til endnu større politisk ustabilitet og svækkelse af monopolkapitalens politiske alliancemuligheder, men dette er afgjort sekundært.

10. Den keynesianske politik er en metode for at dæmpe de økonomiske kriser ved at stimulere efterspørgsel og investeringer, bl.a. ved udvidelse af det offentlige forbrug gennem en udvidelse af statsbudgetterne, der bl.a. finansieres ved trykning af flere pengesedler. Omvendt skal man i følge denne metode dæmpe efterspørgsel og investeringer under en højkonjunktur. Metoden, der har fået sit navn efter den engelske økonom J. M. Keynes, brød sammen i begyndelsen af 1970'erne på grund af skerpelsen af kapitalismens almene krise.

11. Det Ejvind Larsen kalder kapital, er ikke det samme som det marxistiske begreb kapital. Det marxistiske begreb kapital står for både produktionsmidler, penge til råstoffer og penge til arbejds-lønninger.

12. »Statinterventionisme« er et begreb, der er flittigt brugt af falske marxister, der mener at staten kun griber ind (intervenerer) i den kapitalistiske økonomi under krise. Disse falske marxister vil ikke indse eksistensen af monopolkapitalen og imperialismen og de fornægter, at kapitalismen i dag har udviklet sig til statsmonopolistisk kapitalisme.

13. Akkumulation står for den tvangsmæssige ophobning af kapital, som kapitalen stadig stræber efter og presses til af konkurrencen. Overakkumulation betyder, at ophobning af kapital, som kapitalisterne bliver nødt til på grund af konkurrencen. Overakkumulation betyder, at ophobningen af kapital er nået det punkt, hvor produktionskapaciteten er blevet klart større end den mulige efterspørgsel, fordi kapitalen har holdt massernes købekraft nede for at holde profitten oppe. De kapitalistiske kriser, der er relative overproduktionskriser,

noter fortsættes s. 75

Revisionismens fejlagtige kriseteori

I en ny bog der hedder »Arbejdsløshed, betalingsbalance og økonomisk politik — en kritik af Det økonomiske Råd — et udkast til 1. en progressiv økonomisk politik« går en arbejdsgruppe under de såkaldte »Socialistiske Økonomer« til kamp mod de officielle myter om krisen og skaber samtidig en række nye. Arbejdsgruppen består af: Helge Brink, Peter Dencik, Christian Groth, Carsten Koch, Per Kongshøj Madsen og Gunnar Persson. Bogen er udgivet på Roskilde Universitetsforlag, juli 1976.

I denne artikel skal vi se nærmere på den krise»forståelse«, der ligger bag gruppens arbejde. Vi vil også vise, hvordan denne krise»forståelse« er fælles for den moderne revisionisme og nyrevisionismen omkring VS, KF, Politisk revy m.fl. steder. Profitraten er alfa og omega i denne 2. »forståelse«.

De »Socialistiske Økonomers« kriseteori

Gruppen mener at kunne vise, at krisens årsag er en stigende lønkvote i 3.

industrien og en faldende profitrate. Denne påstand kræver en diskussion, da marxist-leninister hævder, at der er en anden grundlæggende årsag til kriserne, nemlig en relativ overproduktion i forhold til udviklingen af arbejderklassens købekraft.

Vi vil ikke begynde direkte med bogen »Arbejdsløshed, betalingsbalance og politisk økonomi«. Vi vil begynde med nogle andre værker, som forfatteren af bogen »Arbejdsløshed, betalingsbalance og økonomisk politik« har skrevet for nylig. I disse kommer deres opfattelse nemlig mere tydeligt frem.

Per Kongshøj Madsen er en af økonomerne i gruppen. Han har i januar 1976 sammen med Kaj Vangskjær skrevet en stencil ved Institut for Samfundsfag på Københavns Universitet der hedder »Krisen i Industrien«. I denne står der: »I en marxistisk analyse af industriudviklingen i efterkrigstiden bliver profitraten den centrale variable«.

Per Kongshøj Madsen har også sammen med Carsten Koch, en af de andre økonomer i gruppen skrevet en

artikel i Nordisk tidsskrift for Politisk Økonomi nr. 4. 1976. Dette nummer af tidsskriftet har titlen »Fordeling, indkomstpolitik og arbejdsløshed i Norden«, og den nævnte artikel hedder »Den funktionelle fordeling i Danmark i efterkrigstiden«. I denne artikel fortsætter de i samme skure: *»Den funktionelle fordeling (dvs. fordelingen mellem løn og profit) udgør den væsentligste 4. determinant for kapitalisternes akkumulation, fordi profitten både er 5. kilden til og incitamentet til yderligere akkumulation«.*

Nu kunne man måske tro, at det kun er sådan de ser på det når de ser »snævert« på Danmark — men nej! Selv Nixons »New Economic Policy« har samme årsag. De siger: *»Dette skal ikke forstås således, at vi i de enkelte situationer undervurderer de krisefremkaldende effekter af andre nationale og internationale forhold.*

I forbindelse med den øjeblikkelige krise har økonomisk-politiske indgreb således også haft betydning. Vi tænker her f.eks. på den internationale konjunkturreffekt af den økonomiske stramning og forskellige indkomstpolitiske foranstaltninger har forstærket krisens fremtræden . . . Det afgørende for vores tolkning af krisen er imidlertid, at disse forhold vel kan virke kriseudløsende eller kriseforstærkende, men at de grundlæggende krisetendenser ikke kan begrundes i sådanne forhold, men i . .

tendenser for profitudviklingen . . .«

De siger også samme sted at: *». . . en mulig forklaring på de nuværende krisetendenser er den faldende profitandel, som vi mener at kunne påvise fra midten af 60'erne og frem til i dag.«*

Det er sådanne tanker der også

præger forklaringen på krisen i bogen »Arbejdsløshed, betalingsbalance og økonomisk politik«, hvor der står at: *»en »profit-klemme« kan være en afgørende faktor i forklaringen af økonomiske kriser i kapitalistiske økonomier.«*

Det fremgår af bogen, at dens hensigt ikke er at give den fulde forklaring på den nuværende krise, og at forfatterne tager en del forbehold over for profitraten som den muligvis afgørende faktor. Men alligevel bliver hovedindtrykket, at man fikserer på profitraten og derved bidrager man til at tilsløre krisens egentlige karakter. Dels er betoningen af profitratesproblemerne i grund og bund vand på borgerskabets egen mølle, dels forsvinder krisens imperialistiske aspekter op i den blå luft.

Nyrevisionisternes kriseteori

Det bliver ikke mindre alvorligt, når denne fiksering på profitraten er alment udbredt bl.a. i VS, KF og det marxologiske »venstre«.

Således siger VS i valgprogrammet 1974: *»Systemet rystes af en krise, når udlæggene til maskiner er blevet så store, at den opnåelige profit ikke er tilstrækkelig til at give en tilfredsstillende forrentning af den forøgede mængde maskiner og andre faste anlæg.«* Dette er teorien om den faldende profirate på grund af en vækst i kapitalens organiske sammensætning. 6.

Og VS fortsætter: *»Siden den fulde beskæftigelse blev en realitet i slutningen af 50'erne, har kapitalen ikke i samme omfang som tidligere kunnet forøge udbytningen af arbejderklas-*

sen . . . Krisen udspringer af kapitalismens indbyggede akkumulationsproblemer . . . Kapitalejerne investerer ikke. Profitten er ikke stor nok.»

VS fastholder dette synspunkt i hovedbestyrelsens beretning til VS 8. kongres i december 1976: »Den kapitalistiske verden driver længere og længere ud i en dyb økonomisk og politisk krise. De almene årsager til denne krise er de grundlæggende og uløselige modsætninger . . . (der) fører til en stigende organisk sammensætning af kapitalen og dermed en faldende profitrate.«

Også KF-ere kører på samme hammeel, f.eks. i bogen »Den lange vej gennem krisen., Modtryk 1976: »Den aktuelle krise er en overakkumulationskrise i den forstand, at den samlede profit er for lille i forhold til den investerede kapital, hvilket medfører fald i profitraterne.«

Også i en anden bog fra Modtryk i år »Krisen & den statslige planlægning« gør lignende tanker sig gældende: »Inden for en marxistisk forståelsesramme, som er vort metodiske udgangspunkt, er alle disse forhold (lav kapacitetsudnyttelse, lagerophobninger etc.) symptomer på det der generelt kaldes overakkumulation . . . Det, der i krisen fremtræder som et overskud af varer, er blot et udtryk for, at arbejdet ikke er tilstrækkeligt produktivt til at modvirke profitratens tendentielle fald. Kapitalforholdets fortsatte reproduktion afhænger netop af dets evne til uafsladeligt at finde modvirkende faktorer til profitratefaldet.«

Selv Niels Bredsdorff, der i »Multiplikator-socialisme«, Politisk Revy nr. 274, 3. okt. 1975, har givet de

»Socialistiske Økonomer« en sønderlemmende kritik, viser i samme artikel at han har samme opfattelse af krisen: ». . . den internationale krise er baseret på forholdet mellem et alt for voldsomt kapitalapparat og en kapitalistisk set alt for lille profit . . . Produktionen bliver ikke indskrænket for sjov, men fordi profitten var for lille . . . Krisen er et udtryk for at kapitalens krumtap er i stykker. Det er den, der skal repareres for at komme ud af krisen . . . En forbedring af akkumulationsbetingelserne er den kapitalistiske stats og borgerskabets mål.«

I Politisk Revy hævder Bredsdorff, at det er de »Socialistiske Økonomers« fejlagtige kriseforståelse, der har ført dem på afveje. I dag har de »Socialistiske Økonomer« præciseret deres krise »forståelse«. Den er identisk med Bredsdorffs.

Udbygningen krisens årsag — ikke profitratens fald

Disse teorier, der manisk beskæftiger sig med profitraten og kapitalakkumulationen som krisens årsag, har også forskellige internationale forbi- leder, bl.a. »teoretikerne« Mattick, Altwater, Yaffe, Cogoy m.fl., der ikke er ukendt i danske »venstre- fløjskredse«. Mattick har f.eks. været gæsteprofessor ved Roskilde Universitetscenter. Og Altwater har en direkte tilknytning til Kurasjegruppen, med Jens Brinch i spidsen.

I KFMLs norske broderpartis tidskrift »Materialisten« nr. 7, 1976 tages disse internationale nyrevisi- onistiske teorier op til grundig dis- kussion. For de læsere, der ønsker at sætte sig grundigt ind i spørgs- målet om profitratens forhold til kri-

serne og kritikken af den internationale nyrevisionismes kriseteori, vil vi gerne henvise til dette.

Pointen i artiklen i »Materialisten« er, at det er i den kapitalistiske udbytning at både Marx og Engels så årsagen til, at kriserne måtte komme igen og igen under kapitalismen. Kun et system uden udbytning kan fjerne overproduktionskriser.

Alle de oven for nævnte siger i stedet, at det er et fald i profitraten, der fører til krise. Begrundelserne er lidt forskellige. VS, KF, Mattick, Altvater m.fl. mener, at det er profitratens fald på grund af en voksende organisk sammensætning af kapitalen, der er årsagen til krisen. Gruppen under »Socialistiske Økonomer« er uenige i, at det er en faktisk vækst i den organiske sammensætning, der er årsagen til den nuværende krise. De har undersøgt forholdene konkret i Danmark, og mener, at nok er profitraten faldet, ikke på grund af en voksende organisk sammensætning, men primært på grund af stigende lønninger. Alle giver dog, som vi har set, profitraten skylden.

Den organiske sammensætning stort set uændret

Per Kongshøj Madsen og Carsten Koch, to af de »Socialistiske Økonomer« mener at kunne vise, at »kapital«kvoten i dansk industri har ligget forholdsvis konstant fra 1960 til 1971 (Tidsskrift for Politisk Økonomi, nr. 4. 1976). Der findes ingen oplysninger efter 1971. »Kapital«kvoten er forholdet mellem ⁸ værdien af industriens faste kapital

og den samlede værdiproduktion i industrien. Herved bliver udviklingen af »kapital«kvoten et fingerpeg om udviklingen i den organiske sammensætning.⁹ Konklusionen er, at »kapital«kvoten har ligget stort set konstant i perioden, og det må betyde, selv om økonomerne ikke siger det lige ud, at der ikke har været nogen væsentlig vækst i kapitalens organiske sammensætning. Og det er jo pinligt for både VS og KF, for derved falder deres kriseforklaring sammen som et korthus, når der bliver pustet til det.

Industrikapitalens forrentning faldet

De to økonomer har ikke kun undersøgt »kapital«kvoten, men også lønkvoten, dvs. forholdet mellem ¹⁰ den udbetalte lønsum i industrien og den samlede værdiproduktion i industrien. Lønkvoten kan meget groft sagt siges at være en indikator på udviklingen af merværdiraten,¹¹ dvs. udbytningen, hvor stigende lønkvote betyder faldende merværdirate, eller faldende udbytning.

Udviklingen i lønkvoten i Danmark i perioden 1959-1974 viser en stigning fra 59 procent til 67 procent for industriens vedkommende. Denne stigning i lønkvoten ser de to økonomer som den vigtigste årsag til faldet i profitraten, her forstået som forrentningen af industriens egenkapital. Profitraten ¹² i industrien er faldet fra 14,5 procent i 1959 til 10,6 procent i 1971.

De to økonomer mener endvidere, at der foruden en voksende lønandel også har været en voksende andel renter på fremmedkapital, der har været medvirkende til at »klemme« profitraten i industrien.

Den subjektive »forklaring«

Kernen i de »Socialistiske Økonomers« kriseforklaring er herefter følgende — og denne forklaring er reelt samme som VS's m.fl.: ved en »klemme« på profitraten »*har kapitalisternes mulighed for — og tilskyndelse til fortsat kapitalakkumulation været stadig mindre*«. Kapitalisten lader altså være med at investere. Dermed stopper akkumuleringen op. Krisen bryder ud.

Spørgsmålet bliver reduceret til: »*Er kapitalisten interesseret i at investere eller ikke, ud fra forventningerne om en given profitrate?*«

Men at lade det være et spørgsmål om kapitalisternes subjektive beslutninger, er at se helt væk fra, at kapitalisten selv er underlagt objektive love, der virker uafhængig af hans ønsker og beslutninger. En sådan objektiv lov er: »*Kapitalen må gå igennem et bestemt kredsløb. Fra at have fungeret som produktiv kapital, går den over til at blive varer. Varerne må sælges, de må blive til penge. For pengene købes ny kapital. Dette er kredsløbet. Hvis kapitalisten ikke får solgt varen så får han ingen penge. Og da nytter det ikke at spekulere over, om profitraten er høj nok for at retfærdiggøre nye investeringer.*«

Kriserne er relative overproduktionskriser

Det, det i grund og bund drejer sig om, er i stedet modsigelsen mellem værdien af produktionsmængden (eller produktionskapaciteten) og massernes købekraft på basis af kapitalistiske produktionsforhold.

Kapitalismens historie viser, at kriserne er en del af det kapitalistiske

system. Den grundlæggende modsigelse bag kriserne er modsigelsen mellem produktionens samfundsmæssige karakter og den private tilegnelse af produktionsresultatet.

De økonomiske kriser er derfor, fundamentalt set, relative »overproduktions«kriser. Kapitalisterne kan nemlig aldrig samtidig både forøge profitterne og massernes købekraft. Det, der for masserne er købekraft, lønnen, og som derfor bør holdes oppe — er samtidig en udgift for kapitalisten, som bør holdes nede. Derfor taler vi om relative »overproduktions«kriser. De er relative, fordi der ikke er tale om en egentlig overproduktion set i forhold til massernes materielle behov, men i forhold til deres købekraft.

Der er flere faktorer, der kan bidrage til gennembruddet for den økonomiske krise, f.eks. profitratens fald eller en ujævn udvikling mellem forskellige dele af produktionen. Men også en periode med stigende profitrate kan føre til krise. Og en ujævn udvikling af produktionen kan både føre til et økonomisk opsving og til en krise. Profitratens fald og den ujævne udvikling er således ikke grundlæggende årsager til de økonomiske kriser.

Tryllekunster ingen løsning

Det kan synes spidsfindigt at beskæftige sig med dette. Nogen vil sige at der er jo bare tale om nuancer i opfattelsen. At en del lægger mere vægt på profitraten, andre lidt mindre. At det ene kan være lige så rigtig som det andet, og at der i øvrigt jo sikkert er tale om et samspil

af »faktorer« etc., etc.

Men vi beskæftiger os ikke med disse »spidsfindigheder«, fordi vi synes det er sjovt. Vi beskæftiger os med dem, fordi de fører til en kæmpe modsigelse i de »Socialistiske økonomers« og revisionismens hele strategi.

På den side har vi altså, i følge disse »Socialistiske Økonomer«, at gøre med nogle kapitalister, der er holdt op at investere fordi profitten ikke er høj nok. På den anden side har vi, fra samme økonomer, et forslag til bekæmpelse af selv samme krise ved at kapitalens profit skal presses endnu mere, på en lang række områder. Gennem hvilken tryllekunst skal denne uvillige kapital nu pludselig, under endnu ringere vilkår for profitraten, handle lige omvendt? Svaret er i følge de »Socialistiske økonomer« *»gennem en demokratisering af samfundsøkonomien«*. Hokus pokus — så er problemet løst.

Vi kan således se, at når man er så fikseret på profitraten, som de »Socialistiske Økonomer« er, da bliver man fanget i sit eget net. Og problemets løsning bliver et fromt ønske om klassekampens umiddelbare afskaffelse.

Nyrevisionismens kriseteori — konklusion

Vi kan konkludere at en række venstrereformister og nyrevisionister mener, at krisens grundlæggende årsag skal søges i et fald i profitraten. Dette hænger sammen med, at de i grund og bund ser bort fra krisernes egentlige årsag, nemlig de kapitalistiske produktionsforhold og den udbytning, der nødvendigvis

fører til relativ overproduktion. Det er nemlig først når man ser bort fra disse produktionsforhold, at man kan foreslå »en demokratisering af samfundsøkonomien« som en vej ud af krisen. Teorien om profitraten som det afgørende går hånd i hånd med strategien for fredelig og gradvis indvoksen i socialismen. I bedste fald fører denne »teori« til spildte kræfter, splittelse af arbejderklassens kamp og vand på borgerskabets mølle om indkomstpolitikens nødvendighed.

Vi må sætte en stopper for alt dette sludder om profitraten som alfa og omega. Vi må sætte en stopper på fikseringen på problemets akkumulationsside. Dette sludder hænger i realiteten sammen med en fornægtelse af modsætningen mellem lønarbejde og kapital og med en fornægtelse af monopolernes og imperialismens eksistens.

DKPs kriseteori

Vi vil belyse DKPs kriseteori ud fra DKPs programforslag til den for nyligt afholdte 25. partikongres. DKP siger:

»Den kapitalistiske produktionsmåde bygger på, at hensynet til kapitalens profit går forud for hensynet til menneskene. Det er det vi nu mærker følgerne af. . . Kapitalejerne har retten til at lede og styre produktionen ud fra deres private interesser, som går på tværs af det samfundsmæssigt nødvendige. Derfor udnyttes vor tids produktivkræfter til stadig alvorligere skade for den arbejdende befolkning. . . Kapitalejerne sætter kun produktion igang, når han kan regne med profit og kapitalforøgelse. Den foregår derfor

uden samlen plan og i nådesløs indbyrdes konkurrence».

Denne teori fra DKP er ikke tilfældig. Den svarer til Isi Grünbaums opfattelse, jvf. artiklen foran. Vi kan se, at der intet er, der adskiller DKPs opfattelse fra venstrereformismens og nyrevisionismens. Det er profitratens skyld. Også DKP viser, at de i grund og bund fornægter modsætningen mellem lønarbejde og kapital.

DKP og imperialismen

Men hvad med krisen i forhold til imperialismen? DKP fornægter jo ikke imperialismens eksistens i ord i hvert fald:

»Det imperialistiske verdenssystem, hvis hovedmagt er USA-imperialismen, holdes imidlertid først og fremmest sammen af monopolerne FÆLLES klasseinteresser. De er rettet mod folkenes sociale og nationale befrielseskamp, og frem for alt mod det socialistiske verdenssystem, 14. hvor folkene allerede har frigjort sig for kapitalismens og imperialismens herredømme. Imperialismens politik over for socialismen og folkenes bygger også på magtens princip. . Imperialismens stræben efter profit og magt avler en stadig fare for, at den driver verden til en atomkrigs katastrofe. . . (Men) imperialismen er ikke længere DEN ENESTE MAGT i verden. . .

Fællesskabet af socialistiske stater bygger på socialismens principper om solidaritet og broderskab mellem folkene, på staternes suverænitet og ligeberettigelse.

Frem for alt imødegås imperialistiske forsøg på at slippe en ny verdenskrig løs af socialismens fundamentale interesse i fred. Fred og afspænding skaber de gunstigste

betingelser for opfyldelsen af socialismens samfundsmæssige mål.

Der er nu muligheder, som ikke fandtes før, for at sikre freden, forhindre en ny verdenskrig. Vejen går gennem at påtvinge imperialismen respekt for principperne om fredelig sameksistens mellem stater af forskelligt samfundssystem — om samarbejde mellem staterne på ligeberettigelsens grundlag, uden indblanding i hinandens indre anliggender eller krænkelse af suveræne rettigheder.

Især i Europa har udsigtsløsheden i den »kolde krigs« politik styrket de kræfter, som søger i retning af et nyt system i de mellemstatslige forbindelser byggende på den fredelige sameksistens principper og uden opdeling i blokke. Det har ført til vedtagelserne på Den europæiske konference for sikkerhed og samarbejde, til forhandlinger om gensidig nedrustning og til aftaler om udvidet økonomisk SAMARBEJDE.

Det er Sovjetunionens og andre socialistiske staters faste fredspolitik, der sammen med arbejderklassen og folkenes aktive fredskamp har opnået et omsving fra »kold krig« til international afspænding.» (Vore fremhævninger -KT).

Vi bringer hele dette lange citat, fordi det er nødvendigt at se DKPs fejlagtige og løgnagtige »teori« om imperialismen og fredelig sameksistens i sin helhed.

Først om Sovjetunionens fredelige sindelag. Invasionen af Tjekkosllovakiet har fundet sted og landet er stadig okkuperet. Dette bliver DKP nædt til at fornægte. Ellers må de

Først om Sovjetunionens fredelige sindelag. Invasionen af Tjekkosllovakiet har fundet sted og landet er stadig okkuperet. Dette bliver DKP

nødt til at fornægte. Ellers må de fornægte, at forholdet mellem stater må bygge på ligeberettigelsens grundlag og uden indblanding i hinandens indre anliggender, som de selv siger.

Kautskys »ultraimperialisme«teori

Men ikke kun DKPs opfattelse af, hvor vidt Sovjetunionen er imperialistisk eller ikke, er forkert. Hele DKPs »teori« om imperialismen er gal. Imperialismen holdes sammen af fælles klasseinteresser siger DKP. Imperialismen er en magt. Der er kort sagt kun enhed ikke kamp mellem de imperialistiske stater. Dette er en total forkastelse af Lenins hele imperialismeteorier. Det er Kautskys teori om »Ultraimperialismen« om igen. Om »Ultraimperialismen« siger Lenin i »Imperialismen som Kapitalismens højeste stadium«: *Akkurat lige så reaktionær er Kautskys berømte teori om »ultraimperialismen«.*

Kautsky (siger): ». . . om ikke det skulle være muligt, at den nuværende imperialistiske politik blev fortrængt af en ny, ultraimperialistisk, som erstattede de nationale finanskapitalers indbyrdes kamp med den fælles udbytning af verden.«

Til dette siger Lenin: *»Såvel Kautskys teoretiske analyse af imperialismen som hans økonomiske og politiske kritik af imperialismen er fuldstændigt gennemtrængt af en ånd, som er fuldstændig uforenlig med marxismen, en udviskning og udglatning af de fundamentale modsigelser, og en bestræbelse for at opretholde den vaklende enhed med opportunismen i den europæiske*

arbejderbevægelse for enhver pris.«

Kautsky var ikke et tilfældigt rodehoved. Det er Kautsky, der har redigeret Kapitalens 4. bog — »Teorien om merværdien«, hvor Marx klareste fremstilling af de kapitalistiske krisers årsager findes. Kautsky var en ledende kraft i Anden Internationales forræderi forud for 1. verdenskrig. Konsekvensen af Kautskys opportunisme var at han måtte fornægte nødvendigheden af proletarietets diktatur. (Se V.I. Lenin, »Den proletariske revolution og rene-gaten Kautsky«, forlaget Oktober, Oslo, 1975).

DKPs kriseopfattelse peger lige lukt på, at vi lever i en periode af fredelig sameksistens og økonomisk samarbejde mellem landene, når det står lysende klart, at det, der nu er i fuld sving, er økonomisk krigsførelse og forberedelsen af en tredje verdenskrig.

Konklusion på revisionismens og »nyrevisionismens kriseteori.

Altså.

Når man for at forsvare det statsbureaukratiske borgerskabs interesser eller når man af opportunistiske grunde går den reformistiske eller revisionistiske vej, da bliver man nødt til at sprede rosenrød illusion om internationalt økonomisk samarbejde, fredelig sameksistens og fredelig overgang til socialismen.

For at kunne gøre dette må man fornægte Lenin eller fordreje ham. Lenin stod for en bl.a. en korrekt opfattelse af imperialismens væsen, der kort sagt går ud på, at impe-

rialisme betyder krig og at det er utænkeligt at imperialistiske stater over en længere periode kan leve side om side i fredelig samekstens.

Når man fordrejer eller fornægter Lenin, må man fornægte eller fordreje imperialismens væsen. En fornægtelse eller fordrejning af imperialismens væsen fører til, at man ikke kan eller vil se markedsproblemetets afgørende rolle. Det er jo kampen om markederne der har ført til og stadig fører til imperialismen.

Og når man fornægter eller fordrejer markedsproblemetets afgørende rolle, så kan eller vil man ikke se de kapitalistiske krisers grundlæggende årsag, nemlig en relativ »over«-produktion i forhold til massernes købekraft.

Og en fornægtelse eller fordrejning af krisens natur som overproduktionskrise gør, at man ikke kan eller vil se krisens grundlæggende årsag — modsætningen mellem lønarbejde og kapital.

Og når man ikke kan eller vil se modsætningen mellem lønarbejde og kapital, så er man i stand til at forsvare borgerskabets og opportunistens politik.

Cirklen er lukket. Der er en logisk konsekvens i den reformistisk/revisionistiske teori om krisen og dens strategi — ikke for socialisme — men for statskapitalisme.

KFML mener, at det er muligt at tvinge kapitalens profitkrav ned gennem massemobilisering og aktioner især på arbejdspladserne. Men hvis den kamp skal få fremgang, må den bygge på en klar forståelse for og propaganda omkring krisens egentlige natur. Det er den kapitalistiske udbytning og den kapitalistiske konkurrences tvangslove, der fører til krise, ikke den enkelte kapitalists vurdering af om profitraten er høj nok. Perspektivet i kampen mod krisen må derfor klart forenes med strategien og kampen for den socialistiske revolution.

B.

Noter til »Revisionismens fejlagtige kriteori«.

1. Det økonomiske Råd er et eksportorgan, der hører under Økonomiministeriet. Det økonomiske Råds formandskab, de s.k. vismænd med professor Bent Rold Andersen i spidsen, udgav i foråret rapporten »Dansk økonomi, april 1976«.

2. En vares værdi og dermed i sidste ende dens pris består af konstant kapital (k), der svarer til slitage på maskiner o.lign. samt udlæg til råstoffer og halvfabrikata, variabel kapital (v), der svarer til lønnen til merværdiproducerende arbejdere samt merværdien, der er den »ulønnede« del af den værdi arbejdskraften skaber i pro-

duktionen. En vares værdi er altså $k + v + m$.

Profitraten i marxistisk forstand beregnes ud fra den samlede værdi af alle varer, således at profitraten er lig med den samlede merværdi divideret med den samlede værdi af konstant og variabel kapital, dvs. profitraten er lig med $m : k + v$.

3. Lønknoten i industrien er forholdet mellem den samlede lønsum, der er udbetalt i industrien, og den s.k. bruttofaktorkindkomst (BFI) i industrien. Bruttofaktorkindkomsten for landet som

helhed svarer til den samlede udbetalte variable kapital (v) til merværdiproducerende arbejdere plus den samlede merværdi (m), der er produceret i landet som helhed af disse arbejdere. BFI for Danmark som helhed er altså lig med $v + m$ under *et*.

Bruttofaktorindkomsten i industrien er den udbetalte lønsum i industrien (for både merværdiproducerende og ikke merværdiproducerende arbejdere) plus den del af merværdien der direkte tilfalder industrikapitalen. Lønkvoten i industrien viser således forholdet mellem lønudgifter og industriens samlede indtjening efter fradrag for slitage på maskiner og udlæg til råstoffer og lign. En stigende lønkvote er ensbetydende med en faldende forretning og ikke profitrate, idet det marxistiske begreb profitrate ikke svarer til den forretning den enkelte kapitalist får, da en del af merværdien og dermed profitten tilfalder kapitalister uden for industrien samt staten.

Grunden til, at begrebet lønkvote og ikke et marxistisk begreb bliver brugt, er dels at begrebet lønkvote bedre beskriver forholdet set ud fra industrikapitalens synspunkt, dels at den borgerlige økonomiske statistik gør det uhyre vanskeligt at bruge de marxistiske økonomiske kategorier konkret.

4. Med fordelingen mellem løn og profit menes her fordelingen af industrikapitalens samlede indtjening efter fradrag for slitage på maskiner, råstoffer og lign.

5. Akkumulation er den ophobning af kapital, der gør det muligt for kapitalisten at udvide og »billiggøre«
p. roduktionen.

6. Kapitalens organiske sammensætning er forholdet mellem konstant kapital (k) og variabel kapital (v) i produktionen, dvs. $k:v$. Kapitalens organiske sammensætning vokser som en følge af, at den kapitalistiske konkurrence fremtvinger stadig mere komplicerede og omfattende maskiner og andre tekniske anlæg i produktionen.

Når kapitalens organiske sammensætning stiger får profitraten en tendens til at falde, idet der ansættes relativt færre arbejdere (den variable andel af kapitalen bliver mindre) og dermed skabes der også, alt andet lige, en mindre mængde merværdi relativt set. Hvis merværdien bliver relativt set mindre må profitraten falde, idet profitraten er lig med $m: k + v$. Derfor siger man, at en voksende organisk sammensætning betyder at profitraten får en faldende tendens. Men det er kun en tendens, idet kapitalen på alle mulige måder prøver at undgå et reelt fald i profitraten, bl.a. ved en forøgelse af udbytningen, dvs. udpresning af mere værdi pr. time.

7. »Kapitalforholdets fortsatte reproduktion«
betyder simpelt hen bare »den kapitalistiske produktions fortsættelse«, men så simpelt kan falske marxister ikke udtrykke sig.

8. »Kapital«-kvoten er vor egen betegnelse. De »Socialistiske Økonomer«
bruger en mere udviklet betegnelse for det samme, nemlig K/Y -forholdet. »Kapitalkvoten er lig med den konstante kapital (k) i industrien divideret med bruttofaktorindkomsten (BFI) i industrien. Det betyder at »kapital«-kvoten viser udviklingen af den konstante kapital i forhold til den variable kapital (og en del af merværdien). »Kapital«-kvoten bliver dermed en indikator for udviklingen af kapitalens organiske sammensætning.

9. Se note 6.

10. Se note 3.

11. Merværdiraten er forholdet mellem merværdien (m) og den variable kapital (v), dvs. $m: v$. Merværdieraten er et mål for udbytningen, på det totale samfundsplan.

Lønkvoten (den gælder kun for industrien) kan godt stige samtidig med at merværdiraten (den gælder for hele samfundet) stiger. Det er altså fuldt ud

muligt at lønandelen i industrien kan vokse samtidig med at udbytningen (taget i hele samfundet) vokser. En stor del af merværdien går til bankkapitalen, handelskapitalen, jord- og grundejere samt staten. Hvis den del af merværdien, der går til disse urproduktive sektorer er voksende kan lønkvoten og merværdiraten vokse samtidig.

12. Vi bruger her begrebet profitrate, fordi de »Socialistiske Økonome« selv gør det. Her er der dog ikke tale om profitraten i marxistisk forstand, men om den forrentning af investeret kapital som industrikapitalen umiddelbart regner med. En del af merværdien er allerede trukket ud til handelskapitalen etc. Derfor bliver den af de »Socialistiske Økonome« beregnede »profitrate« lavere end profitraten i marxistisk forstand.

13. Det DKP er ude på, er en planmæssig produktion under kapitalismen, hvad der er en umulighed.

14. DKP bliver ved med, ved højtidelige lejligheder, at prale med et »socialistisk verdenssystem«, selv om enhver der har undersøgt forholdene ved, at der ikke kan findes noget økonomisk og politisk verdenssystem, der samtidig kan rumme dagens statskapitalistiske Sovjetunionen og det socialistiske Kina og Albanien.

Noter fortsat fra side 64

viser sig for kapitalisterne — efter overproduktionskrisens gennemslag — som en overakkumulationskrise. Grünbaum bytter således rundt på årsag og virkning.

14. Lenins teori om monopolkapitalisme og imperialismen er kort sammenfattet i artiklen om »Monopolernes internationale krise« i Kommunistisk Tidsskrift nr. 3, 1975.

En progressiv økonomisk politik?

De »Socialistiske Økonomer« kritiserer Folketingets politik:

»Denne politik hviler på den uudtalte forudsætning, at det er nødvendigt at bevare den nuværende økonomiske og sociale struktur, baseret på markedsmekanismene, dvs. profitstyring, hvorefter følger, at omkostningerne ved de økonomiske vanskeligheder som sædvanlig må bæres af arbejderklassen.«

Denne forudsætning mener de »Socialistiske Økonomer«, at det er muligt at komme ud over ved at kæmpe for nedenstående »program«, der er sammenstillet ud fra forslagene i bogen »Arbejdsløshed, betalingsbalance og økonomisk politik«. Vi har bestrebt os på at få med alle de elementer i den »progressive økonomiske politik« som de »Socialistiske Økonomer« foreslår. Rækkefølgen af de forskellige forslag står vi dog selv for ligesom de samlende overskrifter.

GENERELLE POLITISKE KRAV:

1. Demokratisering af samfundsøkonomien.
2. Planlægning, investerings- og produktionsstyring samt retten til at

lede og fordele arbejdet må udøves under arbejdernes indflydelse, medvirken og kontrol.

3. Forøgelse af Danmarks uafhængighed i den økonomiske politik.

NATIONALISERINGSKRAV:

4. Nationalisering af kapitalmarkedet, banker, forsikringsselskaber, kreditforeninger, bygge- og anlægssektoren samt energisektoren.

5. Statslig kontrol med oliesøgning og olieudvinding bl.a. i Nordseen.

STRUKTURPOLITISKE KRAV:

6. Statslige investeringer og statslig investeringskontrol med økonomisk prioritering af visse sektorer og regioner socialt og politisk. Kreditstyring. Selektiv rentepolitik. 1. Etableringskontrol og investerings-2. forbud. Balanceret økonomisk udvikling. Selektive indgreb over for kapitalen. Investeringer på områder hvor dansk produktion bliver konkurrencedygtig.

7. Etablering af statslige virksomheder med industriel vareproduktion.

8. Aktiv arbejdsmarkedspolitik. 3.

9. Øgede investeringer i elektrokemisk industri. Dansk produktion af medicinalvarer og farmaceutiske produkter. Omstilling af skibsværfternes produktion af materiel til kollektiv transport og olieefterfølgelses- og olieproduktionsudstyr.

10. Nye produktionsformer for energi. Vind-, sol- og geotermisk energi. Statslige støtteforanstaltninger til energibesparelser. Undersøgelse af alternative energikilder. Iværksættelse af nye energiproduktionsmetoder. Statsproduktion af rensningsanlæg, isoleringsteknik og byggematerialer.

11. Investeringsmidlerne skal tilvejebringes ved indkomstfordeling i arbejderklassens favør.

HANDELSPOLITISKE KRAV:

12. Kontrol med, og reduktion af, kapitaleksport. 4.

13. Indgreb over for importen. Selektive afgifter på import og importkonkurrerende varer. Alternativt: importafgifter, kvantitative importreguleringer, importtold. 5.

14. Restriktioner over for import af militære våben og ammunition, bl.a. nye jagerfly.

15. Selektive afgifter på olie, benzin, andre energiformer, personbiler, motorcykler, knallerter, private flyvemaskiner, spiritus og druevin (høje afgifter). Forøgede vægt- og registreringsafgifter på biler — mere progressive afgifter end nu. Højere beskatning på varer med luksuspræg: lystbåde, campingvogne, fjernsyn, radioer, båndoptagere, pladespillere, plader, bånd, mikrofoner, højtalere, forstærkere, fotografiapparater, småfilmsapparater, lysbil-

ledapparater, film, ure, smykker og chokolade.

16. Udvidet samhandel med Østeuropa.

17. Øget låneoptagelse i udlandet.

BOLIGPOLITISKE KRAV:

18. Ændret sammensætning af boligproduktionen. Øget socialt boligbyggeri med statsfinansiering til lav rente. Afdæmpning af parcelhusbyggeriet. Planmæssig sanering og fornyelse af en del gamle boligkvarterer. Istandsættelse og modernisering af den gamle boligmasse.

KRAV OM FLERE

ARBEJDSPLADSER M.V.:

19. Øget kollektivt forbrug. Mere arbejde i social-, sundheds- og uddannelsessektoren. Forbedret postomdeling.

20. Fledre anlægsarbejder: Flere plejehjem, flere rensningsanlæg, flere digeforbedringer, mere forbedret kollektiv trafik, undergrundsbane i København.

21. Større sikkerhed på arbejdspladserne og i produktionen. Forhøjede sikkerhedskrav til biler — statsligt bileftersyn som i Sverige.

22. Fuld erstatning for tabt arbejdsfortjeneste ved arbejdsløshed.

KRAV OM PRISKONTROL:

23. Kontrolleret prisudvikling. 6. Flere penge og mere mandskab til monopoltilsynet.

SKATTEPOLITISKE KRAV:

24. Højere marginalsatser, især 7. for høje indkomster. Større formue og arveskat.

24. Samfundsmæssig inddragelse

af kapitalgevinster på jord og fast ejendom. Ekspropriation af bl.a. parcelhusejernes kapitalgevinster.

26. Stop for skatteunddragelser. Mere effektiv ligning. Flere ansatte i skattevæsenet. Oprydning i fradragdsjunglen. Afskaffelse af rentefradrag for ejerboliger. Overførsel af tilbageblevne fradrag fra at være fradrag i indkomsten til at være fradrag i skatten. 8.

Det er tanken at en del af kravene skal bruges på kort sigt og at andre skal bruges på lidt længere sigt.

Klassesamarbejde eller luftkasteller

ad. 1 og 2. Demokratisering af samfundsøkonomien og produktion under arbejdernes kontrol:

Det står hen i tågerne hvad dette skal betyde i praksis. Er det arbejderråd, der skal overtage magten på hver virksomhed og i øvrigt konkurrere med hinanden på varemærkerne på almindelig kapitalistisk vis?

Er det fagbevægelsen, der skal have kontrollen? Hvis det er det, så ligner det de DKP-inspirerede krav på Landskonferencen for arbejdsløse i marts 1975, hvor det bl.a. hedder:

»Der må lovgives således at arbejderne får afgørende indflydelse på de milliarder, samfundet årligt yder erhvervslivet og boligbyggeriet.«

Hvad der skal forstås med »arbejderne« fremgår af et andet krav på Landskonferencen:

»Vi kræver, at fagbevægelsen får kontrol med planlægning og udførelse af alt byggeri.«

Hvis fagbevægelsen skal varetage »kontrollen«, bliver det den bureaukratiske topledelse i LO sammen med socialdemokratiske topledere i stats-

apparatet og evt. ledende kræfter fra de øvrige borgerlige »arbejderpartier«, der skal forvalte arbejderklassens »interesser«. En del af disse ledere tilhører borgerskabet, bl.a. i kraft af at de disponerer over store mængder kapital (f.eks. Arbejdernes Landsbank).

Andre af disse ledere tilhører arbejderaristokratiet. Disse ledere har materielle interesser i en bevarelse af den nuværende økonomiske struktur. Sådanne kræfter vil aldrig føre en progressiv økonomisk politik i arbejderklassens interesse.

Er det gennem parlamentet og regeringskontorerne, at demokratiseringen skal finde sted og »arbejdernes kontrol« sikres? Nej, den kan ikke sikres ad denne vej. Staten er borgerskabets stat til undertrykkelse af arbejderklassen. Der findes ikke et eksempel på, at det har været muligt at nå til socialismen ad denne vej.

De »Socialistiske Økonomers« mening om hvilken vej man skal gå for at »demokratisere samfundsøkonomien« står altså hen i tågerne.

Det hjælper ikke at de siger:

»Afslutningsvis vil vi påpege, at denne rapport forholder sig til den aktuelle økonomisk-politiske debat og ikke prætenderer at være et led i arbejderbevægelsens diskussioner om veje for overgangen til socialismen.«

Bogen kan nemlig ikke lade være med at forholde sig til vejen til socialismen. De »Socialistiske Økonomers« siger da også at ». . . en demokratisering af samfundsøkonomien . . . indebærer en udvikling hen mod en socialistisk samfundsstruktur . . .«. Eller som de siger et andet sted: ». . . nogle af elementerne (i deres forslag til en økonomisk po-

litik) har et socialistisk sigte». Forslagene fra de »Socialistiske Økonomer« er altså ikke kun relaterede til den aktuelle økonomisk-politiske debat. De erkender selv, at forslagene er et led i en »socialistisk« strategi.

Selv om de »Socialistiske Økonomer« ikke konkretiserer denne strategi, så kender vi den på forhånd. Når de »Socialistiske Økonomers« program bliver konkret, da vil det svare til DKPs »antimonopolistiske vej« til statskapitalisme, eller noget andet der ligner det.

De »Socialistiske Økonomers« vej er den fredelige vej, der fornægter nødvendigheden af proletariats diktatur over borgerskabet. Derfor kan økonomernes program kun føre til et af to, enten til klassesamarbejde eller lige ud i det utopiske tomrum.

Nationaliseringer — en vej til statskapitalisme

ad. 4. Nationaliseringer:

KFML mener at nationaliseringer overhovedet ikke kan bruges som et led i strategien for socialismen. En statsovertagelse af en profitabel monopolkapitalistisk virksomhed under kapitalismen, og det er det de »Socialistiske Økonomer«, DKP m.fl. er ude på, betyder en styrkelse af statsmonopolismen og dermed af borgerskabet, statsbureaukraterne og klassesamarbejdet.

Nationaliseringer og etablering af statslige virksomheder er et nødvendigt led i statsmonopolismens udvikling, men det er ikke kommunisters opgave at gå i spidsen for sådanne »reformer«.

Ud over styrkelsen af statsmonopolismen vil en strategisk brug af nationaliseringskravet indgyde ar-

bejderklassen illusioner om, at staten er »vores allesammens« — og at nationaliseringer er en vej til socialismen.

Kommunister må i stedet gå i spidsen for kampen mod de korporative tendenser til bl.a. slavebinding af fagforeningerne, som den statsmonopolistiske udvikling, og herunder nationaliseringer, fører med sig.

Alle forestillinger om at nationaliseringer og statseje i dagens Danmark på nogen som helst måde kan pege frem mod socialismen må afvises.

Men at nationaliseringer er et led i den statsmonopolistiske udvikling, betyder på den anden side ikke, at vi må gå imod nationaliseringer, som et ufravigeligt princip. Det kan bestemt være en sejr, hvis arbejderne kan gennemtvinge en fortsættelse af deres arbejdsplads ved nationalisering, når enkeltkapitalisten er ude af stand til at fortsætte.

Nej til strukturpolitik

ad 6. Strukturpolitik.

De socialistiske økonomer siger:

»Men når det ikke behager d'herrer kapitalister at foretage nødvendige investeringer, hvorfor så ikke lade staten gøre det?«

Men bedste herrer økonomer. Staten er jo kapitalisternes stat!

Så længe staten er i borgerskabets hænder, vil kapitalismens økonomiske lovmæssigheder virke, uanset om andelen statsstøttede virksomheder er stor eller lille. England og Frankrig har f.eks. en meget stor andel nationaliserede og statsstøttede virksomheder, og alligevel er deres økonomiske situation, som de »So-

cialistiske Økonomer« selv har påpeget, ikke særlig lys.

KFML går bestemt imod strukturpolitik. Kommunisten kan ikke under nogen omstændigheder tage ansvar for en *samlet* økonomisk politik under den borgerlige stats banner. Hvorfor ikke? Fordi vi ikke kan påtage os ansvaret for at forlænge kapitalismens levetid. Fordi vi ikke kan tage ansvaret for, at Danmark med en strukturpolitik på borgerskabets betingelser nødvendigvis i endnu højere grad bliver underlagt en kapitalistisk og imperialistisk arbejdsdeling, der fører til en yderligere svækkelse af alsidigheden i dansk produktion.

Så længe borgerskabet regerer, d.v.s. så længe den borgerlige stat består, vil et hvert forslag til en *samlet* økonomisk politik, der kan blive realiseret, være et forslag der *samlet set* varetager borgerskabets interesser. Den borgerlige stat kan ikke forventes at gøre vold på sig selv.

Derfor arbejder vi i stedet for at smadre kapitalens herredømme og for at oprette et socialistisk Danmark, der støtter sig på egen indsats.

Enkelte strukturindgreb kan være i arbejderklassens interesse, lige som enkelte andre økonomiske reformer og enkelte nationaliseringer også kan være det. Når sådanne enkelt-indgreb er ønskelige og mulige — på basis af arbejderklassens mobilisering — skal de naturligvis støttes.

Lad os tage et eksempel. KFML er modstander af atomkraftværker, i hvert fald under de nuværende samfundsforhold. Vi synes også lige som f.eks. VS, at det ville være godt med en udbygning af energiforsyningen på basis af vedvarende energi-

kilder (sol, vind, etc). Og det er også muligt, at dette kan skabe flere arbejdspladser end atomkraften.

Men det er ikke muligt under kapitalismen at gennemføre en samlet energipolitik på arbejderklassens præmisser. Derfor stiller vi ingen krav til parlamentet om en alternativ *samlet* energipolitik.

Men vi siger »*nej til atomkraft nu*« og kæmper aktivt bl.a. i OOA ude rundt omkring i landet for at standse atomkraften. Når modstanden i folket bliver tilstrækkeligt stor, bliver folketingsretten nødt til at sige nej til atomkraften. Og folketingsretten bliver da *nødt* til at foreslå en anden strukturplan for energiforsyningen. Det er sandsynligt at dette nye forslag, denne nye strukturplan, stadig indeholder en hel række ting, der er dårlige for arbejderklassen, hvorfor kampen må fortsætte, men nu om nogle andre spørgsmål. På denne måde kan arbejderklassen, skridt for skridt, vinde en vis indflydelse på strukturpolitikken under kapitalismen, uden at indlade sig på klasse-samarbejde med borgerskabet og en opgivelse af det revolutionære mål.

Ud af EF, Ud af NATO

ad. 12. Reduktion af kapitaleksport:

Dette forudsætter at vi kommer ud af EF som et første skridt på vejen, hvorfor kampen nu må rette sig mod dette mål og ikke mod et abstrakt mål om at reducere kapitaleksporten.

ad. 14. Restriktioner over for import af f.eks. jagerfly:

Dette forudsætter bl.a. at vi kommer ud af NATO. Kravet minder i øvrigt om kravet på Landskonferencen for arbejdsløse: »*Alle udgifter*

til militæret må standses.» Sådanne krav skaber illusioner om statens klassekarakter og illusioner om, at det ad parlamentarisk vej skulle være muligt at afskaffe det magt-middel denne stat yderst hviler på.

Socialistiske økonomer i spidsen for nye afgifter

ad. 15. Nye og højere afgifter:

De »Socialistiske Økonomer« fore-slår en lang række nye og høje afgifter. Formålet er at reducere betalingsbalanceunderskuddet, 9. fremtvinge en omlægning af energiforsyningen samt at kradse penge hjem til statskassen til bl.a. alle de mange nye statslige »initiativer«.

Dette krav viser klart faren i at fremlægge en samlet økonomisk poli-tik, der skal gennemføres under kapi-talismen, hvor borgerskabet kan hive enkelte punkter ud og bruge i deres egen strategi. Se bare på de »So-cialistiske Økonomers« krav om hø-jere afgifter på benzin og højere vægtafgifter.

Allerede den 19. august, mindre end 5 uger efter at de »Socialistiske Økonomer« har skrevet deres bog, gennemførte den socialdemokratiske regering i skøn forening med en række åbent borgerlige partier en bunke afgifter, der ligner de »So-cialistiske Økonomers« forslag.

KFML afviser bestemt afgiftsfor-højelser, der som disse kommer at ramme arbejderklassen. Og i øvrigt — hvad er der af luksus i en pla-despiller?

Ny afhængighed

ad. 16. Udvidet samhandel med Øst-europa:

Dette er et gammelt DKP-krav,

der betyder øget afhængighed af Sovjetunionen — den anden imperia-listiske supermagt. Med dette krav kommer de »Socialistiske Økonomer« i modsætning til deres eget krav nr. 3: *»Forøgelse af Danmarks uafhæn-gighed i den økonomiske politik.»*

Det er nemlig ikke rigtig, når de »Socialistiske Økonomer« siger at Sovjetunionen og Østeuropa er et *»stabilt element»*, der kan øge Dan-marks økonomiske uafhængighed. Sovjet og staterne i Østeuropa er kapitalistiske stater med stadig stør-re økonomiske problemer og krise-tendenser.

Hvis Danmark skal eksportere til Sovjet, må Danmark også importere fra Sovjet. Det vi kan købe fra Sovjet er primært strategisk vigtige råstof-fer (olie, naturgas, etc.). Sovjet er i dag verdens mest aggressive imperia-listiske magt, og vi har set, hvordan det udnytter sit overherredømme over Østeuropa til bl.a. at købe billigt og sælge dyrt. Hvis Danmarks import fra Sovjet og Østeuropa skal bygge på import af strategiske rå-stoffer, vil resultatet let blive en ny afhængighed.

Beskæftigelsesarbejder

ad. 20. Flere beskæftigelsesarbejder:

Der findes mange krav om, at staten skal skaffe arbejdspladser. Parolerne om igangsættelse af arbej-de må imidlertid forbindes med arbejderklassens andre kampe.

Vi vil ikke bilde nogen ind, at det under kapitalismen er muligt at skabe en »produktikon i arbejder-klasesens interesse«. Kun den socia-listiske revolution kan forbinde den planmæssige udvikling af produktio-nen med arbejderklassens behov.

Men det udelukker ikke, at der kan

opstilles paroler, som på *en og samme gang* kræver arbejdskraft og forbedrer arbejderklassens levevilkår. Det er ikke ligegyldigt, om der bygges hospitaler eller motorveje, om der bygges kaserner eller boliger, om der bygges bilveje eller den kollektive trafik, forbedres.

Øvrige krav

Enkelte af de øvrige krav, f.eks. fuld erstatning for tabt arbejdsfortjeneste ved arbejdsløshed, er vi enige i, men det hjælper ikke. En fejlagtig strategi bliver ikke mindre fejlagtig, fordi enkeltkrav — betragtet isoleret — er rigtige. Derfor må vi tilbagevise de »Socialistiske økonomers« strategi, samtidig med at vi søger at opnå enhed med så mange som muligt om de delkrav, der er rigtige og peger fremad.

Konklusion

Vi mener det er fundamentalt forkert når de »Socialistiske Økonomers« konkluderer:

»En sådan politik (altså de »Socialistiske Økonomers«) giver mulighed for temmelig hurtig at opnå høj beskæftigelse uden at forringe betalingsbalanceunderskuddet nævneværdigt. Samtidig giver den på længere sigt mulighed for at fastholde en høj beskæftigelse og få afviklet Danmarks strukturelle betalingsbalanceproblem.«

Krisen kan ikke løses med de midler, der kan stilles til rådighed under kapitalismen. De »Socialistiske Økonomers« forslag til en »progressiv økonomisk politik« er derfor intet som helst andet end kejserens nye klær. Det er en politik, der på afgørende punkter ligner gamle social-

demokratiske travere, som Socialdemokratiet i dag på grund af den almene krises karakter og udvikling er blevet nødt til at forkaste. Eller sagt på en anden måde: kravene er en art kombination af DKPs og VSs krisepolitik i dag. De allerfleste af kravene fra f.eks. den DKP dominerede Landskonference for arbejdsløse er med, lige som VSs energipolitiske program. Det vi står over for er således ikke kun 6 fagøkonomers private luftkasteller, men noget der kunne ligne en fælles platform for en samling af de venstrereformistiske og revisionistiske kræfter i Danmark.

Gruppens forslag til en »progressiv« politik spreder illusioner om parlamentarismen, arbejderstyre under kapitalismen og fredelig overgang til socialismen. Det er et program for statskapitalisme, der passer som fod i hose til DKPs »antimonopolistiske« strategi.

Selv om programmet i dag, som helhed, er et eneste gigantisk overbudsprogram, er det ikke ufarligt. Det skaber forvirring og splittelse i arbejderklassens kamp.

De »Socialistiske Økonomers« siger at samfundsøkonomien skal være under arbejdernes indflydelse, medvirken og kontrol. Det de lægger op til, er intet andet end en ny variant af et raffineret classesamarbejde, der skal redde kapitalen ud af krisen. Hvis man følger de »Socialistiske Økonomers« forslag styrker man arbejderklassens fjender.

Medvirken var ordet. Medvirken med borgerskabet og på dets præmisser.

B.

Noter

1.. Kreditstyring betyder, at staten rationerer kredittet således at den kun kommer udvalgte brancher og virksomheder til gode.

2. Selektiv rentepolitik er også en form for kreditstyring, idet det er tanken, at renten skal være lavere for brancher og virksomheder, som man ønsker at støtte og højere for andre.

3. Aktiv arbejdsmarkedspolitik er bl.a. udviklet i Sverige og bygger på store omskolingsprogrammer samt forskellige foranstaltninger, der gør arbejdskraften mere mobil, således at den kan dirigeres derhen, hvor kapitalen har mest brug for den.

4. Kapitaleksport betyder at danske virksomheder fører produktionsmidler og/eller valuta ud af landet med henblik på investeringer i udlandet. De »Socialistiske Økonomer« regner med, at kapitalen vil flygte til udlandet, når de »Socia-

listiske Økonomer« presser profitten ned — derfor kravet.

5. Med selektive afgifter forstås afgifter af forskellig højde på forskellige typer af varer.

6. Det er Monopoltilsynet, der har til opgave at føre kontrol med og gribe ind over for ulovlige prisstigninger. Dette sker som bekendt ikke særligt effektivt.

7. Marginalskatten er skatteprocenten på den højeste del af indkomsten.

8. Ved overgang fra fradrag i indtægten til fradrag i skatten kan man undgå, at de, der har en højere indtægt og dermed en højere marginalskat, også får større reelle skattelettelser af det samme fradragsebeløb.

9. Et betalingsbalanceunderskud over for udlandet kan opstå bl.a. når importen er større end eksporten.

Klassekampen i Sovjetunionen i 1920'erne

Artiklen »Hovedtræk i udviklingen af den politiske kamp i SUKP i 1920'erne« tager sit udgangspunkt i borgerkrigens afslutning, og giver en vurdering af sammenhængen mellem de heftige politiske kampe, der prægede SUKP tyverne igennem, og den økonomiske udvikling i Sovjetunionen under NEP. Artiklen behandler bl.a. spørgsmålet om den såkaldte Arbejderopposition, og kampene mellem SUKP's ledelse og »venstre«oppositionen og højreoppositionen i partiet. Artiklen vil senere blive fulgt op af endnu en artikel om udviklingen i SUKP i 1930'erne.

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT bringer hermed den første artikel om baggrunden for udviklingen i Sovjetunionen i perioden frem til udbruddet af 2. verdenskrig. Forståelsen for de modsætninger der opstod og løstes i denne periode har afgørende betydning for en korrekt vurdering af hvilke faktorer, der i sidste instans blev betingende for Sovjetunionens udvikling, for forståelsen for, hvorfor Sovjetunionen udviklede sig fra at være et samfund der under arbejderklassens demokratiske diktatur kæmpede for opbygningen af socialismen, til i dag at være en imperialistisk supermagt, der under-

trykker og udbytter ikke blot den sovjetiske arbejderklasse, men også en del af den øvrige verdens folk og nationer, og stræber efter verdensherredømmet.

Stalins og SUKP's rolle har i denne forbindelse været genstand for mange fordrejninger fra såvel borgerlige historikeres side, som fra det såkaldte »nye venstre«s side. Den første artikel har til formål at klargøre hvilke uenigheder der i SUKP i 1920'erne førte frem til SUKP's endelige konsolidering på Stalins korrekte linie om det mulige og nødvendige i at opbygge socialismen i Sovjetunionen ved at stole på egne

kræfter — på teorien om socialisme i ét land.

En kamp der fik — og stadig har — afgørende betydning for den internationale kamp for socialisme og kommunisme over alt i verden.

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT vil senere bringe en artikel, der tager problemerne op i forbindelse med kampen for at udmønte denne teori i praksis i Sovjetunionen.

En grundlæggende forståelse for

udviklingen i Sovjetunionen har betydning for kommunisters arbejde også i Danmark i dag. Den kommunistiske verdensbevægelse kan ikke i sin udvikling adskilles og hugges op i selvstændige småpunkter. Udviklingen i Sovjetunionen dengang er en del af baggrunden for den kommunistiske bevægelse i dag, og er i sidste instans en del af baggrunden for KFML's virke i Danmark i kampen for socialisme og kommunisme.

Hovedtræk i udviklingen af den politiske kamp i SUKP i 1920'erne

Borgerkrig og krigskommunisme

Den borgerkrig, der fulgte proletariats magtovertagelse i Rusland med oktoberrevolutionen, kom til at rase fra sommeren 1918 til efteråret 1920. For den unge sovjetstat var der tale om en kamp på liv eller død, og efter en utrolig indsats fra arbejderklassens og fattigbøndernes side, lykkedes det omsider efter store ofre den røde hær at drive de kontrarevolutionære styrker ud af Sovjet-rusland.

Sejren over reaktionen havde ikke blot krævet de største ofre af de væbnede proletariske styrker, men også i udtalt grad stillet hårde krav

til civilbefolkningen. Betingelserne for sovjetstatens overlevelse var under de vanskelige forhold en jernhård disciplin i alle samfundsgrupper. Den nationaliserede industri blev udsat for en hård centralisering, arbejdstiden blev forlænget, og strejkeretten afskaffet. Enhver form for privat handel blev forbudt, og der indførtes strenge rationeringsbestemmelser, der omfattede alle varegrupper. For at sikre fødevarerleverancerne til byerne og til den røde hær blev bønderne pålagt store naturalieskatter, der skulle betales efter en progressiv skala, der tog sit udgangspunkt i bondens jordareal. Disse naturalieskatter blev inddrevet med hård hånd af bevæbnede rekvi-

sitionsafdelinger sammensat af storbyernes sovjetter. Der blev praktiseret hårde straffe — som regel dødsstraf — for forsøg på hamstring, eller anden form for økonomisk spekulation.

Disse strenge forholdsregler kom under borgerkrigen til at gå under betegnelsen »krigskommunisme«. Og trods de store krav der blev stillet, var der dog ikke under krigen udtalt bred modvilje mod denne form; alternativet var reaktionens tilbagevenden, og hvad dertil hørte af hvid terror. Men med de hvide styrkers militære nederlag i løbet af sommeren 1920 begyndte forholdet mellem især bondemasserne og sovjetregeringen at blive anspændt. Bønderne forventede en lettelse af de strenge økonomiske betingelser de skulle producere under i takt med den militære trussels aftagen, men krigskommunismen viste ikke nogen tegn på at være på retur. Befolkningerne i byerne levede på et eksistensminimum, og det var for regeringen tvingende nødvendigt at opretholde fødevarerleverancerne til disse befolkningscentre. I en situation, hvor alle økonomiske og menneskelige ressourcer i Sovjetrusland var udmattet til det yderste, var det afgørende nødvendigt for sovjetregeringen at bevare et fast greb om udviklingen. Det stod klart for alle, at rekviritionerne af bøndernes produkter måtte ophøre, hvis ikke man ville konfronteres med udstrakte bondeoprør. Men det måtte ske på en sådan måde, at bønderne samtidigt motiveredes til at øge deres produktion af hensyn til bybefolkningen, som skulle stå i centrum i den storstilede opgave, det ville være at genopbygge og udbygge en moderne storindustri.

Sovjetrusland måtte opbygge en økonomisk struktur, der ville være i stand til at danne grundlaget for en langsigtet industriel udvikling, der skulle gøre sovjetsamfundet til en moderne industristat. Men samtidigt måtte man omgående være i stand til at producere et stort kvantum industrielle forbrugsvarer, der skulle bruges som betaling til bønderne for disses ydelser af fødevarer til bybefolkningerne, og for leverancerne af bomuld til tekstilindustrien.

Problemerne med at omstille samfundet fra krigsforhold til fred var talrige. Men centralt og umiddelbart stod spørgsmålet, hvad man skulle gøre med den røde hær, som talte ca. 5 mill. politisk velskolede og genemdisciplinerede tropper. Nok skulle den røde hær på ingen måde opløses, dertil var truslen fra omverdenen for indlysende, men en betragtelig del af soldaterne var under de givne forhold ikke længere nødvendige i de væbnede styrker, og kunne hjemsendes. Ud over dette spørgsmål rejste der sig også spørgsmålet om, hvilken rolle fagforeningerne i fremtiden skulle indtage i sovjetsamfundet, nu da den stramme disciplin og centralisering ikke længere syntes nødvendig.

Disse 2 centrale problemer trængte sig på i slutningen af 1920 i takt med, at uviljen mod den fortsatte krigskommunisme voksede i befolkningen, og deres løsning skulle komme til at forårsage bitre opgør inden for SUKP.

Den røde hær efter krigen

Uenighederne i forbindelse med den røde hær drejede sig om, hvor vidt man skulle opløse de dele af styr-

kerne, som det ud fra et militært synspunkt var forsvarligt at undvære, og lade dem indgå individuelt i produktionen rundt omkring i byerne og på landet, eller om man på den anden side skulle beholde disse mennesker indkaldt, og i stedet omdanne dele af hæren til »industrielle hære«, store disciplinerede arbejdsstyrker, der under militær kontrol og disciplin kunne indsættes effektivt i storstilede arbejdsopgaver i forbindelse med socialismens opbygning.

Den første talsmand for fortsat militærtjeneste og dannelsen af militære arbejdsenheder var Leo Trotski, som efter mange års politisk fejde mod bolsjevikkerne i sommeren 1917 var nået til enighed med Lenin, og var blevet optaget i partiet, hvor han lavede lynkariere og efter Lenin var bolsjevikernes mest fremtrædende leder i tiden omkring oktoberrevolutionen og borgerkrigen.

Trotski mente, at det ville vise sig at være nødvendigt for sovjetmagten at kunne råde over store loyale arbejdsstyrker, der kunne sættes ind over alt på alle afgørende punkter i forbindelse med genopbygningen af Sovjetrusland, hvor bogstavelig taget alt var blevet smadret af krigen. Desuden påpegede Trotski, at de eksisterende fagforeninger endnu rummede meget væsentlige elementer af mensjevikiske og socialrevolutionære synspunkter, som var bolsjevikkerne fjendtligt stemt, og at man derfor i en krisesituation ville være mere afhængige af disse modstandere end godt var. Som følge af disse synspunkter ønskede Trotski derfor desuden at »militarisere« fagforeningerne. Det skulle ske ved at indsætte fagforeningernes ledelser hen over hovedet på arbejderne via et

centralt direktiv, og disse plantede ledelser skulle udvælges blandt de mest fremskredne arbejdere i den røde hær. — Hermed mente Trotski, at man ville kunne sikre sovjetregeringen mod et baghold fra fagforeningerne i specielt vanskelige situationer, og man ville være sikret fagforeningernes aktive og positive indsats i den enorme opgave, der lå for døren, en total rekonstruktion af økonomien i Sovjetrusland.

Trotski's synspunkter blev ikke delt af flertallet i SUKP's ledelse. Lenin fremførte som hovedargument mod Trotski's idéer hensynet til de økonomiske og politiske forhold inden for industrisektoren.

Den røde hærs eliteenheder bestod ved krigens slutning af politisk velskolede industriarbejdere. Disse havde været stærkt savnede i produktionen under borgerkrigen, idet der her udvikledes alvorlige problemer i forbindelse med arbejdsdisciplinen, der var stærkt faldende, forårsaget af den store åreladning af politisk bevidste arbejdere til den røde hær. Skulle det politiske niveau højnes blandt arbejderne i industrien måtte man hjemsende så mange politisk bevidste arbejdere fra hæren, som det ud fra et militært synspunkt var forsvarligt af hensyn til sovjetstatens sikkerhed. Lenins synspunkter sejrede i SUKP's centralkomité og tankerne om at »militarisere« fagforeningerne via den røde hær blev forladt.

Fagforeningernes rolle

Med spørgsmålet om den røde hærs rolle i samfundet udvikledes samtidigt diskussionen om hvilken rolle fagforeningerne skulle spille i Sovjet-

rusland.

Borgerkrigens afslutning resulterede i, at der med stigende styrke blev fremsat krav om arbejdernes ret til selv helt og holdent at styre og planlægge den enkelte virksomheds økonomiske udvikling uden indblanding fra nogen overordnet, central ledelse. Med støtte fra små, men aktive, syndikalistiske og anarkistiske grupper voksede i slutningen af 1920 en bred bevægelse frem i arbejderklassen, der krævede en kraftig reduktion af især de intellektuelles indflydelse i det bolsjevikiske parti og i statsforvaltningen — specielt angående industrisektoren. Denne såkaldte arbejderopposition krævede udstrakt frihed for fagbevægelsen til uden indblanding at vælge sin egen ledelse og til selv at fastlægge virksomhedernes økonomiske politik.

Diametralt modsat denne »arbejder«opposition synspunkter stod Trotski, som efter at have måttet opgive »militariseringen« af fagforeningerne nu fremlagde et forslag til en »nationalisering« af fagforeningerne. Princippet var det samme. Staten skulle ved hjælp af administrative indgreb bestemme fagforeningernes ledelses sammensætning og herigennem gøre disse til føjelige, effektive og pålidelige instrumenter i kampen for at få Sovjetrusland genopbygget økonomisk hurtigst muligt.

SUKP's centralkomité viste sig at være uenige i Trotski's synspunkter endnu engang, ligesom den heller ikke ønskede at åbne op for syndikalismens spontanistiske eventyrpolitik, som ville føre til en kapitalistisk genrejsning p.g.a. manglende kontrol af markederne. For at

afklare spørgsmålet nedsattes en komité på 10 medlemmer bestående af alle de mest fremtrædende bolsjevikiske ledere. Trotski selv nægtede dog at indtræde i komitéen, idet han pointerede, at han allerede én gang havde redegjort for sit syn på denne sag.

Samtidigt med at der i SUKP førtes heftige diskussioner om fagforeningernes rolle i samfundet — diskussioner der medførte at der også inden for SUKP dannedes en såkaldt arbejderopposition — bredte der sig en omfattende uro i vinteren 1920/21 blandt arbejderne i de store industricenter, hvorved situationen i byerne nærmede sig situationen på landet, der i forvejen var kritisk. Vinteren var usædvanlig hård og i tilknytning til den allerede eksisterende hungersnød opstod der et akut behov for brændsel, der ikke kunne opfyldes. I hundredtusindvis døde folk af sult eller kulde. Under disse forhold vandt »arbejder«oppositionens synspunkter fremgang hos de sultende og frysende arbejdere, der håbede at større magt til deres fagforeninger ville kunne vende tingenes fortvivlede tilstand. I løbet af vinteren bredte en række såkaldte hungerstrejker sig fra industricenter til industricenter for endelig at kulminere i Petrograd, hvor der i februar 1921 udbrød generalstrejke. Arbejderne krævede brød og brændsel og strejkede under paroler der krævede »industrielt demokrati.«

Generalstrejken i Petrograd var yderst farlig politisk set for bolsjevikkerne, da Petrograd var Sovjetruslands største by og største industricenter. Derfor lykkedes det da også de lokale myndigheder at opnå hjælp fra den centrale regering og

imødekomme nogle af de værste behov.

Kronstadt

Men inden Petrograd atter faldt til ro, havde uroen nået at forplante sig til flådebasen Kronstadt, der lå på en stærkt befæstet ø i indsejlingen til Petrograd.

Kronstadt havde i 1917 været et af bolsjevikernes første og solideste politiske holdepunkter. Ved oktoberrevolutionens gennemførelse havde netop matroserne fra Kronstadt spillet en fremtrædende rolle. Men i 1921 var situationen ændret. Garnisonen havde i 1917 bestået af fortrinssvis velskolede unge industriarbejdere, men i 1921 var der derimod tale om en bemanning, der havde sin baggrund blandt bønderne. Denne forbindelse til den generelle utilfredshed på landet blev af generalstrejken i Petrograd koblet sammen med den voksende uro i byerne, og spontant udbrød der i solidaritet med de strejkende arbejdere i Petrograd mytteri blandt flådebasens tropper. Mytteriet kom fra starten af under ledelse af stærkt anti-bolsjevikiske elementer, der under parolen »Al magt til sovjetterne« førte en uforsonlig kamp mod bolsjevikkerne og i det hele taget partier generelt. Mytteriet på Kronstadt havde kun én chance for at overleve. Nemlig at få oprøret til at brede sig til fastlandet. Gennem flådebasens radiosender sendes en strøm af opfordringer til væbnet oprør mod sovjetregeringen. Og risikoen for, at opfordringerne blev efterfulgt i stor målestok var ikke blot ønsketænkning hos mytteristerne, men en særdeles oplagt mulighed.

Mytteriet var ikke udtryk for

nogen entydig linie i organisationsmæssig sammenhæng, men udtryk for et bredt udsnit af anti-bolsjevikiske kræfter omfattende både anarkister, syndikalister, mensjevikker, socialrevolutionære og gamle zaristiske officerer. Men i den politiske propaganda, der blev udsendt fra basen var den ideologiske linie klar: den lå i klar forlængelse af de meninger, der var blevet fremført af »arbejder«oppositionen, og lagde sig således på et anarko-syndikalistisk grundlag.

Den truende situation nødvendiggjorde omgående handling fra bolsjevikernes side. Mytteristerne fik tilsendt et ultimatum, der krævede omgående overgivelse, og da det blev afslået, indsattes eliteenheder fra den røde hær til at nedkæmpe mytteristerne, hvilket da også skete efter lange og blodige kampe. Samtidigt med de afsluttende kampe om Kronstadt i marts 1921 introduceredes den nye økonomiske linie, der skulle afløse krigskommunismen. Denne »nye økonomiske politik« (N.E.P. — efter de tilsvarende russiske forbogstaver) skulle dæmme op for den økonomiske krise, der var fulgt i hælene på borgerkrigen, og for den omfattende uro i byerne og på landet.

»Arbejder«- oppositionen

Mens Kronstadtaffæren udviklede sig, og mens den nedsatte 10 mands komité arbejdede med spørgsmålet om fagforeningernes rolle, havde der i selve SUKP dannet sig en opposition mod især den linie som Trotski havde anlagt i fagforeningsspørgsmålet. Den nye, »arbejder«opposition, der nu eksisterede inden for SUKP,

sympatiserede på enkelte punkter med dele af de syndikalistiske idéer, og blev anført af den tidligere arbejdskommissær Alexander Shliapnikov og Alexandra Kollontai.

Oppositionen krævede fagforeningernes uafhængighed af såvel parti som af stat. Fuld frihed til valg af egen ledelse og en struktur der tilgodeså udtalt decentralisering. Endelig ønskedes en væsentlig indflydelse tildelt fagforeningerne i spørgsmålet om industriens samlede udvikling og en udstrakt grad af selvstyre og kontrol over den daglige ledelse af den enkelte virksomhed.

»Arbejder«oppositionens synspunkter blev mødt med skarp modstand af såvel Trotski som af Lenin, og i den nedsatte 10 mands komité, der foruden Lenin omfattede bl.a. Stalin, Tomskey, Zinoviev og Kamenev, havde oppositionens synspunkter ingen chance for at vinde genlyd. Konklusionen på 10 mands komitéens arbejde — og partiets fremtidige holdning i spørgsmålet — blev en politik, der nok accepterede fagforeningernes selvstændighed i forholdet til parti og stat og fagforeningernes indiskutable ret til fuljd frihed i forbindelse med valg af egen ledelse; men på den anden side måtte fagforeningerne forpligtige sig til et nært samarbejde med partiet og staten i forbindelse med bekæmpelse af arbejdsslendrian, umådeholdne forsømmelser, og støtte til langsigtede økonomiske projekters gennemførelse, som partiet og staten ønskede gennemført i forbindelse med socialismens opbygning i Sovjet-rusland.

Komitéen modsatte sig bestemt fagforeningernes svinebinding til staten, som Trotski havde foreslået,

og fastslog i stedet, at det var kommunisternes pligt og opgave i stedet at erobre fagforeningerne indefra gennem en aktiv indsats blandt arbejdskammeraterne i det faglige arbejde.

De synspunkter som »arbejder«oppositionen stod som repræsentanter for slog aldrig igennem i SUKP i større omfang. Men ude blandt masserne var der en overgang ganske betragtelig opbakning bag den syndikalistiske tankegang der lå bag, »arbejder«oppositionen. Med indførelsen af NEP og de gradvist forbedrede materielle levevilkår forsvandt imidlertid også her opslutningen bag »arbejder«oppositionens synspunkter.

Beslutningen om at gennemføre afgørende ændringer i den økonomiske politik var blevet fulgt til dørs af Kronstadtmytteriet, og den efterfulgtes i forsommeren 1921 af spredte spontane bondeoprør en lang række forskellige steder i Rusland. Praktiseringen af NEP satte en stopper herfor, men rejste samtidig en række nye problemer.

Principperne bag NEP

Ændringerne i den økonomiske politik mærkedes først og fremmest ved, at de hårdhændede tvangsrekvisitioner ophørte og ved at den naturalieskat, som bønderne var forpligtiget til at betale staten blev nedsat. Skatten på brødkorn blev nedsat med 50 pct., og på kød med ikke mindre end 75 pct. De lavere skatter betød at bønderne fik et langt større overskud, og dette overskud tilhørte ubestridt bonden selv og han kunne gøre med det hvad han ville, hvilket i praksis betød at bonden søgte at

sælge sine produkter på det lokale marked til de priser der generelt var opnåelige for ham. Formålet med denne politik var at stimulere bønderne til en større landbrugsproduktion som kunne komme de betrængte byer til gode og evt. danne grundlag for en vis eksport, der kunne modsvare den desperate mangel på importerede maskiner og andre produktionsapparater.

Bolsjevikkerne var fra starten opmærksomme på de farlige tendenser i retning af en styrkelse af kapitalismen, der lå indbygget i liberaliseringen, men der eksisterede ikke noget alternativ, og man forsøgte i stedet at begrænse de skadelige virkninger så godt man kunne.

NEP's første store problem bestod i en omfattende organisering af vareudveksling mellem land og by. For at undgå fremvæksten af private handelsmænd organiserede man i stor stil handelskooperativer, der med udstrakt statsstøtte skulle varetage handelen mellem land og by, udvekslingen af fødevarer og industrielle forbrugsvarer.

Trods gode resultater kunne de statslige kooperativer ikke overkomme det enorme behov, der eksisterede efter flere års stilstand i den organiserede handel. Og sideløbende med handelskooperativerne opstod der en lang række større og mindre private handelsmænd, der i konkurrence med kooperativerne kastede sig ind i kampen for at skaffe sig en kundekreds. Kooperativerne var i kraft af statsstøtten i stand til at udkonkurrere de private handelsmænd — også kaldet »NEP-mænd« — men kunne som sagt ikke dække det enorme behov. Følgelig koncentrerede handelskooperativerne sig

derfor om den vigtigste sektor, handelen med korn, og formåede i stor udstrækning at kontrollere og dominere denne sektor.

Pengesystemet i Sovjetrusland var allerede under borgerkrigen brudt tolt sammen — og blev ikke for alvor genopbygget før 1924 — hvilket betød at handelen mellem land og by foregik i form af direkte varebytte. Og her opstod der et næsten uovervindeligt problem for sovjetregeringen. Hvis bønderne som håbet skulle stimuleres til øget produktion af fødevarer, så måtte denne produktion nødvendigvis modsvares af en øget produktion af de industrielle forbrugsvarer som bønderne krævede til gengæld. Gennemførelsen af NEP afhang af evnen til at producere det nødvendige kvantum industrielle forbrugsvarer — eller med andre ord, af hvor meget det af borgerkrigen mere eller mindre ødelagte produktionsapparat kunne producere.

Produktionsapparatet efter krigen

Borgerkrigen havde efterladt et forældet produktionsapparat, der i væsentligt omfang var blevet ødelagt af krigen, og som for den resterende dels vedkommende var nedslidt og vanrøgtet p.g.a. mangel på uddannet arbejdskraft, mangel på de rigtige råstoffer, mangel på reservedele og alm. overbelastning.

Det industrielle produktionsapparat manglede i udpræget grad kapital for overhovedet at kunne varetage selv den mest elementære øjeblikkelige samfundsmæssigt nødvendige produktion. Kapital overskud til en blot nødtørftig udbygning af produktionsapparatet forekom en absolut

umulighed. Lenin forsøgte i 1921 at afhjælpe denne truende situation ved at tilbyde vestlige kapitalforetagender at købe koncessioner i Sovjetruslands industri — men af forståelige grunde holdt de vestlige kapitalister næsen for sig selv.

Denne situation medførte at den eneste chance for at overleve bestod i at opprioritere den lette industriproduktion på bekostning af sværindustrien. Den lette industri og den håndværksmæssige produktion krævede forholdsvis små kapitalinvesteringer, der hurtigt tjente sig selv ind igen, i modsætning til de mere langsigtede investeringer i sværindustrien. Situationen krævede et stort udbud af industrielle forbrugsvarer. Uden dette udbud ville bønderne ganske enkelt ikke vise sig på markederne for at få afsat deres produkter og dette ville have katastrofale konsekvenser for bybefolkningerne og dermed for den i forvejen svage industrisektor.

For at klare denne situation måtte sovjetrigeringen derfor også lade principperne for NEP gælde for den industrielle sektor, som i væsentlig udstrækning blev liberaliseret i økonomisk henseende.

Rentabilitetsprincippet

Den skrappe centralisering inden for industrien, som var blevet gennemført under krigskommuniksmen, blev nu slækket i væsentlig grad, men samtidig med, at man gennemførte denne decentralisering ophørte også den udtalte statsfinansiering af den enkelte virksomheds udgifter til lønninger, råstoffer etc. Princippet for virksomhedernes drift skulle for

fremtiden først og fremmest være rentabilitet. Dette bevirkede at forskellige statsdrevne virksomheder nu kunne komme ud for at skulle konkurrere med hinanden i forbindelse med afsætningen af de færdige produkter, og især i forbindelse med indkøb af råstoffer.

I tilslutning til beslutningen om at satse på den lette industri og den håndværksmæssige produktion blev det ved et dekret bekendtgjort, at også privatpersoner for fremtiden havde lov til at starte og drive private former for industriel og håndværksmæssig virksomhed. Betingelserne var, at disse virksomheder ikke oversteg et antal ansatte arbejdere på mellem 10 og 20 — alt efter hvilken branche, der var tale om.

For den nye fremvoksende privatkapitalistiske industri såvel som for den statsdrevne del af industrien var mangelen på likvid kapital udtalt. Det kneb over alt med at skaffe de nødvendige midler til lønninger, den daglige administration o.l. Denne situation medførte et klart behov for rationaliseringer inden for den lette industri, der uden større udgifter kunne forenkles f.eks. administration og indkøb af råstoffer, og både i den statslige og i den private del af industrien gennemførtes en sammenlægningsbølge, som for den privatkapitalistiske dels vedkommende resulterede i, at man hurtigt overskred de vækstgrænser, der af staten var blevet sat for deres virksomhed. Under indtryk af den desperate mangel på industriforarbejdede varer så bolsjevikkerne imidlertid igennem fingrene med dette forhold.

For yderligere at styrke produktionen begyndte sovjetregeringen i

løbet af 1921 at udleje statsejede virksomheder til privatpersoner. Der var tale om en lang række virksomheder, der af rationelle hensyn og under indtryk af manglende råstoffer var blevet lukket under krigskommunismen. Hermed var der reelt tale om at tilbagegive en del af den allerede nationaliserede industri til privatkapitalismen. I 1921 var antallet af statsejede virksomheder, der var udlejet til privatpersoner beskedent, men i tiden frem gennem 1922 og 1923 steg tallet støt og kulminerede i 1923 med ca. 5.700 udlejede statsejede industrivirksomheder, der i gennemsnit beskæftigede 16 arbejdere.

Statskapitalisme under proletariats diktatur

Det samfund som Sovjetrusland bestod af i løbet af 1921, efter gennemførelsen af NEP var præget af en blanding af privat og samfundsmæssig ejendomsret til produktionsmidlerne. Langt den største økonomiske sektor var landbruget, som fortrinsvis bestod af et enormt antal små selvejerbønder, som efter jordfordelingen i vinteren 1917-1918 fremstod som småborgere, og som p.g.a. oktoberrevolutionen havde fået chancen for at træde et trin op af den sociale rangstige fra fattigbønder til mellembønder gennem opdelingen af godsernes jord. Inden for handelssektoren udgjorde den private handel en betragtelig del af forbindelserne mellem by og land, skønt NEP-mændene dog blev holdt stangen inden for den vigtigste varegruppe, kornhandelen, der domineredes af de statslige handelskooperativer. Og inden for industrien, der domineredes

af let industri og håndværk, konkurrerede private og statsdrevne virksomheder på lige fod med hinanden.

Trods de udtalte kapitalistiske elementer i den sovjetiske økonomi var der dog ingen tvivl om, hvor den reelle økonomiske magt i samfundet lå.

Alle afgørende økonomiske områder var under fuld kontrol af staten. Det gjaldt udenrigshandelen, der var statsmonopoliseret. Bankvæsenet, hvor kredit- og lånemulighederne var under stram kontrol og naturligvis statsdrevet. Alle større industrielle virksomheder var statsejede og statsdrevne, ligesom det også var tilfældet med enhver form for udvinding af råstoffer. Endelig besad det bolsjevikiske parti, og dermed proletariatet den politiske magt i samfundet og kontrollerede dettes voldsapparat, politi og militær. Gennem statsmagten havde man således mulighed for til enhver tid at regulere den økonomiske udvikling gennem administrative indgreb.

Sovjetrusland var af omstændighederne blevet tvunget til at foretage dette tilbagetog til statskapitalismen, som det selv karakteriserede samfundet under NEP. Men NEP blev aldrig betragtet som noget mål i sig selv. Det var et nødvendigt midlertidigt onde, som skulle danne baggrunden for det næste store skridt frem mod socialismens opbygning i Rusland. Socialismen måtte nødvendigvis efter bolsjevikernes mening funderes på sværindustrien, og det var NEP's opgave at danne fundamentet under denne sværindustri. NEP skulle via landbrugets produktion muliggøre den nødvendige kapitalakkumulation, som skulle investeres i den kommende svær-

industri.

Som sagt var NEP blandt boljsevikkerne langt fra nogen populær foreteelse, men den blev af alle uden undtagelse accepteret som et nødvendigt onde, et pusterum før næste store skridt frem mod socialismen.

Startvanskeligheder

Landbrugssektoren måtte allerede i NEP's første år igennem en tørkeperiode af katastrofalt omfang, der medførte hungersnød og sultedød for flere millioner russere. Men trods denne naturkatastrofe, der kom til at danne dørtærskel til NEP, udviklede landbruget sig i de følgende år hurtigt, og var allerede i 1923 i stand til uden de helt store problemer at forsyne de store befolkningscentre med fødevarer. I sammenligning med udviklingen i industrisektoren var udviklingen i landbrugssektoren nærmest smertefri, og den ujævne udvikling af de 2 afgørende sektorer, der i sidste instans var afhængige af hinanden, førte frem til en dybtgribende økonomisk krise, som skulle komme til at ryste den unge sovjetstat i 1923.

Det store problem havde fra starten været at få produktionen af industrielle forbrugsvarer til at følge med det store behov, der eksisterede for disse varer, uden hvilke det ikke kunne forventes, at markedet ville blive tilført landbrugsprodukter. Selv om industrien i årene 1921 og 1922 ikke havde formået at dække efterspørgslen i fuld udstrækning var tingene dog alligevel haltet af sted uden at truslen om sammenbrud var blevet akut. Problemet skyldtes i stor udstrækning at priserne på landbrugsvarer i disse udtalte hun-

gerår var særdeles høje, og at bønderne altså for deres varer fik en overordentlig stor fortjeneste — d.v.s. den del af bønderne der ikke var blevet berørt af tørken. Den sovjetiske industri havde i løbet af 1922 gennemgået en større fusionsbølge for bedre at kunne klare de store krav der blev stillet til bl.a. mængden af likvid kapital. Dette viste sig ikke at være tilstrækkeligt. Efterhånden som produktionen begyndte at komme igang for alvor viste det sig, at priserne på de varer der blev fremstillet ikke kunne holdes på det niveau, der hidtil havde været gældende. De industrielle virksomheder, der under NEP skulle drives som rentable foretagener — og altså ikke kunne tåle produktion med underskud — blev tvunget til at sætte deres priser op i forhold til de priser, bønder kunne opnå for deres fødevarer.

»Saksekrisen« 1923

Priserne på industrielle forbrugsvarer steg til svimlende højder. For bønderne var der nu opstået en situation, hvor det for så vidt var af mindre betydning, om der på markederne var varer nok til at tilfredsstille deres efterspørgsel; de havde alligevel ikke råd til at købe dem. Denne situation blev akut i sommeren 1923, da landbruget for alvor var kommet over tørkekrisen, og den økonomiske krise den afstedkom blev betegnet »saksekrisen« da det centrale problem, der forelå, var at tilnærme prisudviklingen inden for de 2 økonomiske sektorer til hinanden, således at den ikke virkede produktionsbegrænsende. Med andre ord, »saksen« skulle lukkes, så de 2 blade kom nærmere til hinanden.

Bønderne reagerede på »saksekrisen« ved i hastigt stigende omfang at tilbageholde deres produktion fra markederne, og konsekvent nægte at aftage industrivarerne til de høje priser. Resultatet mærkedes omgående i industrien, hvor man ikke længere kunne komme af med varerne. Mange virksomheder måtte lukke og antallet af arbejdsløse steg hurtigt. Et regeringsindgreb var tilsyneladende det eneste der kunne redde situationen, og det skulle komme omgående, hvis det ikke skulle være for sent.

Og regeringen greb da også ind. Gennem dybtgående rationalisering inden for den statsejede del af industrien og lån på favorable vilkår nedbragtes de høje produktikonsomkostninger i nogen grad. Desuden benyttede staten sin magt til indgreb i prisdannelserne og fastsatte minimums- og maksimumspriser for de 2 varegrupper. Dette kunne takket være statens dominerende rolle i forbindelse med opkøb af landbrugsvarer fra markederne, kontrollen med kreditvæsenet, og monopolet på udenrigshandelen gennemføres temmelig effektivt.

»Saksekrisen« i 1923 blev overvundet i løbet af nogle hektiske måneder og viste på én gang sovjetregeringens styrke gennem kontrollen af statsapparatet, og de store modsætninger der lå af økonomisk art både imellem de 2 store økonomiske sektorer, landbruget og industrien, og inden for hver af disse gennem eksistensen af samfundseje og privateje til produktionsmidlerne side om side. For yderligere at styrke arbejderklassens politiske magt i forbindelse med den økonomiske udvikling dannedes som følge af

»saksekrisen« et folkekommissariat, der udelukkende skulle have som sin hovedopgave at styrke kontrollen med opkøb af især korn fra bønderne og distributionen af industrivarer til disse. Dette skridt var en stærk støtte til de statsstøttede handelskoope-rativer, der skulle konkurrere med NEP-mændene, og det kom da også til at virke som den første udfordring til den private handel mellem land og by fra bolsjevikkerne. Trods eksistensen af NEP og nødvendigheden af private handelsfolk var der ingen vaklen i forbindelse med, hvad man mente, der skulle ske med disse kapitalistiske elementer i samfundet i det øjeblik de havde udført deres funktion. I løbet af 1923/24 stabiliseredes desuden den russiske valuta og også dette bidrog til at skabe økonomisk ro og sikre en jævn udvikling af økonomien og sikre, at man fastholdt det af regeringen bestemte prisniveau, som først og fremmest skulle sørge for at gøre det tillokkende for bønderne at producere så meget som muligt, således, at sovjetstaten kunne få gang i en eksport, der kunne modsvares af en import af livsnødvendige reservedele til industrien og på længere sigt en udbygning heraf.

NEP og den politiske generallinie i SUKP

Trods enigheden i SUKP om nødvendigheden af en periode med statskapitalisme for at bringe økonomien flot, viste der sig hurtigt afgørende uenigheder i forbindelse med vurderingen af, hvorledes den nye økonomiske politik skulle forvaltes i praksis.

Uenighederne om den politiske

generallinie blev aktuel på et tidspunkt, hvor man i SUKP stod over for et ledeskifte. Det blev i tiden efter Lenins første hjerneblødning i maj 1922 klart, at Lenin sandsynligvis aldrig igen ville kunne vende tilbage til praktisk politik med fuld styrke. Der opstod derfor, og i forbindelse med den overordentlig store autoritet som politisk leder, Lenin havde besiddet, et tomrum i den øverste partiledelse, der skulle udfyldes. SUKP's øverste daglige ledelse, det politiske bureau, bestod ud over Lenin af Trotski, Zinoviev, Stalin, Kamenev, Rykov og Tomski. Der viste sig i denne ledelse i løbet af 1923 en grundlæggende enighed blandt 3 af disse om den politiske linie, der skulle føres. Denne trojka, bestående af Zinoviev, Stalin og Kamenev, fik opbakning bag sin linie af et flertal i både det politiske bureau og i partiets centralkomité. Som den væsentligste erklærede modstander af trojkaens linie fremstod Trotski, som i politibureau og centralkomité var forholdsvis isoleret, men som blandt masserne endnu nød en overvældende respekt og prestige, kun overgået af Lenin, p.g.a. hans store og afgørende indstas i forbindelse med oktoberrevolutionens gennemførelse og hans organisering og ledelse af den røde hær under borgerkrigen.

Overvindelsen af krisen i 1923 havde været trojkaens værk og havde styrket dens position som det bolsjevikkiske partis faktiske ledelse. Den politiske linie, der havde været bragt i anvendelse, var i stor udstrækning baseret på indrømmelser til bønderne, og måtte følgelig p.g.a. den liberale politik, der var kernen i NEP, virke på en sådan måde, at det især var kulakkerne, de større jord-

besiddere, der fik det store udbytte af den eftergivende politik gennem voksende profitter. Indrømmelserne over for bønderne blev vurderet som værende en absolut nødvendighed i en tid frem, hvis man ikke ville risikere et totalt økonomisk sammenbrud. Et sammenbrud, der uvægerligt ville medføre et politisk sammenbrud og borgerskabets generobring af den politiske magt i samfundet. Landbrugets afgørende stilling inden for den sovjetiske økonomi var foranlediget af, at kun fra denne sektor var det muligt at akkumulere den nødvendige kapital, der skulle danne forudsætningen for en udvikling af en sovjetisk sværindustri. Kun med en højt udviklet sværindustri kunne man i forening med en fuldstændig samfundsmæssig overtagelse af produktionsmidlerne på landet såvel som i byerne fuldføre overgangen fra statskapitalismen til socialismen.

I den øjeblikkelige situation ville en antagonisering af forholdet til bønderne i det svage og krisehærgede Sovjetrusland med lethed kunne medføre en økonomisk og politisk bankerot. Foreløbigt måtte man give det privatkapitalistiske landbrug frie tøjler inden for visse rammer. Mens denne politiske linie lå i direkte forlængelse af Lenins erklærede politiske kurs, var den ikke i overensstemmelse med Trotski's opfattelse af, hvad der burde gøres.

Venstreoppositionen og NEP

Trotski samlede partiets skeptikere og modstandere af den førte politik, i hvad der af samtiden blev betegnet 'venstre'oppositionen i SUKP. Mange bolsjevikker var blevet betænke-

lige ved de store indrømmelser til det kapitalistiske landbrug og den hurtige fremvækst af NEP-mænd, og da »saksekrisen« syntes at forstærke disse tendenser blev følgen en polarisering inden for SUKP.

»Venstre«oppositionen gik til åbent angreb på den førte politik, og dermed på partiets ledelse, mens »saksekrisen« kulminerede. Den økonomiske politik der blev ført blev anklaget for at være kulakvenlig og en unødig forhaling af udbygningen af den sovjetiske sværindustri. En politik der ikke stemte overens med, hvad der var det russiske proletariats grundlæggende interesser. Man krævede en langt hårdere kurs iværksat over for bønderne, og delte ikke partiledelsens vurdering af farligheden af at styre bønderne og især kulakkerne mod hårene i den daværende situation.

Ud over et frontalt angreb på den førte økonomiske politik, gik »venstre«oppositionen til angreb på udviklingen inden for SUKP, som blev anklaget for at være præget af en hastigt voksende bureaukratisering, medførende en reel afproletarisering og dermed en stagnation af partiets indre liv. I tilknytning hertil blev det påpeget, at man i de sidste par år i alt for stort et omfang havde svigtet kontrollen med medlemstilgangen til partiet, hvilket havde medført at der nu inden for partiet befandt sig et stort antal opportuniste og lykkejægere, der gennem medlemskab søgte at skaffe sig forbindelser, der kunne medføre kontant udbytte eller privilegier på andre områder. I følge venstreoppositionen befandt demokratiet sig inden for SUKP i den yderste fare for at blive likvideret.

Angrebene blev i første omgang

afvist som ubegrundede af partiets ledelse, men i slutningen af 1923 udtalte både Zinoviev og Stalin sig offentligt for en styrkelse af demokratiet i SUKP. De demokratiske diskussioner skulle styrkes, men under forudsætning af, at der ikke blev givet los for ultrademokratiske tendenser og på betingelse af opretholdelsen af en vis revolutionær disciplin. Disse indrømmelser førte til en foreløbig enighed mellem »venstre«oppositionen og partiledelsen i slutningen af 1923 angående forholdene inden for partiet, udtrykt gennem en enstemmig vedtagelse af en resolution om partiets struktur i centralkomiteén og den centrale kontrolkommissions præsidium den 5. december 1923.

Stridighederne var imidlertid dårligt nok begyndt. Og på det økonomiske område var der ikke tale om nogen form for enighed. Den 13. partikonference skulle afholdes i januar 1924, og som en optakt til de forventede politiske slagsmål på konferencen begyndte Trotski få dage efter vedtagelsen af resolutionen i centralkomiteén en artikelserie i partibladet Pravda, som med udgangspunkt i heftige angreb på den førte økonomiske politik også gentog angrebene på forholdene inden for SUKP. Trotski fremlagde i artiklerne en fortolkning af resolutionen af 5. december 1923, som partiledelsen opfattede som et bevidst bagholdsangreb fra »venstre«oppositionens side.

Trotski's artikler udkom i bogform i de første dage af 1924 under navnet »Ny Kurs« og kom til at stå som »venstre«oppositionens formulerede program op til partikonferencen.

Primitiv socialistisk akkumulation

Ud over Trotski's lille bog udkom der en anden bog, der skulle få stor betydning for udviklingen af den politiske kamp mellem de 2 linier i partiet. Økonomen Preobrazhenski samlede i begyndelsen af 1924 de synspunkter om »primitiv socialistisk akkumulation«, som han i løbet af 1923 havde fremlagt som alternativ til den førte økonomiske politik. Bogen fik titlen »Den nye Økonomi« og kom til at stå som »venstre«oppositionens grundlæggende opfattelse på det økonomiske område.

Preobrazhenskis udgangspunkt var den analyse, som Marx i sin tid havde lavet om primitiv kapitalistisk akkumulation, og som Marx havde belyst med britiske eksempler: kapital akkumuleredes fortrinsvis gennem hårdhændet ekspropriering af bøndernes jord og systematisk udplyndring af kolonierne, de derved opståede kapitalkoncentrationer investeredes i industriel virksomhed. Med nogle afgørende ændringer forsøgte Preobrazhenski at overføre denne teori til sovjetiske forhold. Han påpegede, at der i sagens natur ikke kunne være tale om nogen ekspropriering af bøndernes jord, det ville medføre totalt produktionsstandsning, og kolonier kunne man af gode grunde ikke udplyndre. Men den nødvendige akkumulation måtte dog komme et sted fra. Uden en sådan kunne man ikke finansiere den statsdrevne industris opbygning, og man kunne ikke udvide den offentlige sektor af økonomien på bekostning af den private sektor. Det var i 1923/24 indlysende, at den statslige sektor

ikke kunne bære så enorm en økonomisk byrde alene — og det ville desuden være både forkert og politisk farligt at dynte denne opgave over på den del af arbejderklassen, der arbejdede i nationaliserede og statsdrevne virksomheder. De nødvendige ressourcer måtte komme fra den privatkapitalistiske del af samfundet, og det ville i praksis sige fra det privatejede landbrug, kun denne del af økonomien var overhovedet i stand til at bære denne byrde. Da man ikke kunne forvente frivillige lån til den bolsjevikkiske regering fra hverken kulakkerne eller NEP-mændene, måtte pengene følgelig drives ind gennem en hård beskatning, og desuden — og først og fremmest — gennem regeringens udnyttelse af kontrollen over prisudviklingen. Pri-serne skulle fastsættes på en sådan måde, at bønderne kom til at betale uforholdsmæssigt meget for de nødvendige forbrugsvarer, og den del af gevinsten der i disse tilfælde gik forbi staten og i NEP-mændenes lommer, skulle hentes tilbage derfra igen gennem en brandbeskatning af disse private handelsmænd. Staten skulle udnytte sin position som hovedleverandør af industrielle forbrugsvarer og sit monopol på kreditvæsen og udenrigshandel, og effektivt pumpe kapital fra den kapitalistiske sektor i samfundet og over i den socialistiske, først og fremmest til industrien.

Ud fra »venstre«oppositionens synspunkt lurede den største fare for sovjetstaten ikke fra udstrakte bondeoprør eller forsøg på produktionsstop fra landbruget, men derimod fra den stadigt voksende kapitalistiske sektor i Sovjetrusland, hvis indflydelse voksede støt, og som også langsomt var ved at infiltrere selve

SUKP gennem bureaukrater og lykkejægere, der var sluppet gennem nåleøjet og var blevet optaget i det kommunistiske parti. »Venstre«oppositionen ønskede ikke NEP afskaffet som sådan. Det ville medføre et uoverskueligt kaos. Men den ønskede NEP administreret efter langt strengere retningslinier end flertallet i partiledelsen ønskede det.

Der eksisterede dog i teorien om primitiv socialistisk akkumulation en afgørende modsigelse, som ikke kunne løses inden for sovjetstatens egne rammer alene. »Venstre«oppositionen var således opmærksom på, at det ikke under NEP ville være muligt på den ene side at bekæmpe kulakkerne gennem et for bønderne ufordelagtigt prisniveau, samtidigt med at man på den anden side forøgede landbrugsproduktionen og derigennem kapitalakkumulationen. Stramningen i prisniveauet ville med sikkerhed medføre en formindsket tilførsel til markederne. Hvor stor ville afhænge af den konkrete situation, men sporene fra »saksekrisen« talte deres tydelige sprog. Magtændelse ville ikke kunne anvendes over for det enorme antal bønder, der var tale om, og var derfor ude af billedet. Når man alligevel anbefalede den hårde linie over for bønderne med den dermed følgende sandsynlige produktionsnedgang fra landbrugets side, var det fordi man ikke glemte, at den russiske revolution var en del af det internationale proletariats revolutionære kamp. Verdensrevolutionen ville være den udslagsgivende faktor, også for revolutionens gennemførelse i Sovjetunionen. Med den kommende revolutionære omvæltning i Europa ville man fra de fremskredne industri-

nationer, kunne række Sovjetunionen en tiltrængt håndsækning i forbindelse med finansieringen af den sovjetiske industri. Hovedfaren var den kapitalistiske sektors vækst i Sovjetunionen. Kampen mod denne vækst ville nedsætte effektiviteten af den primitive socialistiske akkumulation, men dette tab ville så blive opvejet gennem hjælp fra andre socialistiske lande i Europa. Fra samme sted ville man desuden kunne påregne hjælp i tilfælde af udstrakte oprør fra bønderne, som trods alt udgjorde en meget betragtelig majoritet i Sovjetrusland. Verdensrevolutionen var således en særdeles afgørende faktor for venstreoppositionen, og det skal da også tilføjes, at verdensrevolutionens gennemførelse af alle uden undtagelse indtil da, var blevet betragtet som en absolut og uomgængelig forudsætning for, at man i Rusland ville kunne gennemføre socialismens opbygning. Først Stalins teori om »socialisme i ét land« skulle i 1924/25 gøre op med denne myte.

Det store flertal i det bolsjeviske parti vurderede den politiske situation med andre øjne end »venstre«oppositionen, specielt hvad angik situationen i Europa. I begyndelsen af 1924 stod det klart for flertallet i partiledelsen, at den revolutionære bølge allerede i nogen tid havde været på retur i Europa. Over alt var reaktionen i fremmarch, og herpå måtte man indrette sin praktiske politik. Dette var allerede kommet til udtryk i Komintern i 1921, hvor man havde lagt roret om, og var slået ind på en mere defensiv linie end den man hidtil havde praktiseret.

13. partikonference januar 1924

»Venstre«oppositionens økonomiske teorier blev mødt med hård kritik fra alle sider i partiet. De økonomiske teorier blev angrebet for at være udtryk for vaklen i troen på socialismens overlegenhed over for kapitalismen og udtryk for manglende tillid til styrken af egne kræfter.

Da den længe ventede 13. partikonference løb af stabelen i slutningen af januar 1924, viste det sig, at »venstre«oppositionens synspunkter langt fra havde slået igennem, trods offentliggørelse i både bogform og gennem artikler i partibladet Pravda. »Venstre«oppositionen var på konferencen totalt isoleret og måtte indkassere et afgørende nederlag i opgøret med partiledelsen. »Venstre«oppositionen blev genstand for heftige anklager for brud på den demokratiske centralisme gennem fraktionsmageri, forstået som forsøg på fordækt organiseret modstand mod partiets demokratisk valgte ledelse. Desuden lød anklagerne på ultrademokratiske tilbøjeligheder og demoralisering af arbejdet for at opbygge socialismen i Sovjetunionen. For Trotski, som leder af »venstre«oppositionen, var nederlaget fuldstændigt, og der skulle komme til at gå næsten et år, før Trotski atter gik til åben modstand mod SUKP's ledelse og den politik den stod for.

Det skarpe opgør med »venstre«oppositionen, betød ikke, at alle de rejste kritikpunkter blev fejlet af bordet. Anklagerne mod de »utålelige« forhold i SUKP p.g.a. bureaukrater og opportunist blev ikke glemt, og Lenins død nogle få dage efter den 13. partikonference blev startsignalet

til en omfattende udrensning i partiet for at føre dette tilbage til en praksis, der var i overensstemmelse med de leninistiske principper. Udrensnin-
gerne blev suppleret med en medlemsoptagelse på ca. 240.000 nye kandidatmedlemmer med en udpræget proletarisk baggrund, for på denne måde at styrke forbindelsen mellem partiet og de arbejdende masser. Udrensningerne fik i meget væsentlig grad gjort op med lykkejægerne inden for partiet, mens det viste sig at være langt vanskeligere at komme det udbredte bureaukрати til livs, da dette i stort omfang havde formået at gøre sig selv uundværligt. Bureaukratiet blev begrænset gennem udrensningerne, men langt fra bekæmpet i den udstrækning det var ønsket.

Udrensningerne havde yderligere medvirket til at få »venstre«oppositionens kritik til at forstumme, men der blev ikke holdt igen fra den anden side i kampen mod »venstre«oppositionen, eller som den fra foråret 1924 blev betegnet: »trotskismen«. Den ideologiske kamp mod de idéer som »venstre«oppositionen stod for blev fortsat med stor intensitet gennem hele 1924.

»Læren fra oktober«

Trotski lod ikke høre fra sig offentligt før i oktober 1924, hvor han i en længere artikel, »Læren fra oktober«, gik til modangreb. Som titlen antydede, tog Trotski ikke udgangspunkt i den aktuelle politiske situation, men benyttede en analyse af en række afgørende historiske begivenheder i forbindelse med oktoberrevolutionens gennemførelse som som indfaldsvinkel til en række hår-

de, personlige angreb på Zinoviev og Kamenev for disse personers lidet glørværdige holdning under oktoberrevolutionen, hvor Zinoviev og Kamenev i sidste øjeblik søgte at forhindre revolutionen, og røbede bolsjevikernes planer for magtovertagelsen til offentligheden.

Ved at koncentrere angrebene mod netop disse 2 medlemmer af trojakaen kom Trotski til, uden at ville det, at styrke Stalins position i den øverste ledelse af SUKP. Svaret på artiklen lod ikke vente på sig. Hele Trotski's egen ikke-bolsjeviki-ske baggrund blev nu kulegravet, og udfaldet af denne kamp blev, at Trotski i januar 1925 omsider blev afsat fra sine væsentligste magtpositioner inden for SUKP af partiets centralkomité. Trotski mistede sine poster som folkekommissær for forsvaret og som formand for det militære revolutionære råd. Efter flere års uforsonlig kamp var Trotski omsider reelt en færdig mand i sovjet-russisk politik på topplan. Han bevarede sin position i partiets øverste ledelse, politbureauet, men var her så isoleret, at hans sæde i dette organ efter januar 1925 reelt var af formel karakter.

Højreoppositionen i SUKP og NEP

Til trods for at »venstre«oppositionens opfattelse af, hvad der var den korrekte politik på det økonomiske område under NEP, ikke havde vundet genklang hos partiets majoritet, men tværtimod var blevet håndfast afvist, eksisterede der ikke hos denne majoritet principiel enighed om, hvad alternativet til venstreoppositionens politik skulle være. Som

modpol til »venstre«oppositionen var der allerede i 1923 begyndt at fremstå endnu en oppositionsgruppe, partiets højrefløj.

Højreoppositionens ledende kraft var den fremtrædende teoretiker Bukharin, der blev støttet af så stærke kræfter som Rykov, formanden for folkekommissærernes råd, og Tolski, fagbevægelsens leder. Også højreoppositionen anså NEP for at være en absolut nødvendighed for Sovjetunionens overlevelse, men den tog sit principielle udgangspunkt i den kendsgerning, at Sovjetunionen først og fremmest var et bondesamfund. Det betød ikke, at man ikke ønskede at udbygge den sovjetiske industri. Også den mente, at vejen til socialismen nødvendigvis måtte gå over udviklingen af en stærk og højt-udviklet industrisektor. De nødvendige midler til denne industrialisering måtte komme fra landbruget. Der var ganske enkelt ikke andre muligheder, når man så bort fra verdensrevolutionens hurtige udbrud og sejr — en mulighed, som højreoppositionen ikke mente det var forsvarligt at satse blindt på i den foreliggende situation, hvor revolutionen i Europa syntes at ligge endda særdeles langt borte.

Det faktum, at Sovjetunionen i ud-talt grad var domineret af landbruget, måtte efter højreoppositionens mening medføre, at NEP ikke kunne overstås på en kortere periode, men tværtimod måtte påregnes at ville være endog meget længe, mindst en generation. Følgelig ville det tage et tilsvarende tidsrum at udvikle den sovjetiske industri. Magtanvendelse og økonomisk pression over for bønderne måtte ikke anvendes, da sådanne skridt til syvende og sidst

kun ville have den funktion at udsætte en industrialisering af Sovjetunionen. Der skulle i stedet føres en økonomisk politik over for bønderne, der kunne anspore disse til at producere mest muligt. Herigennem ville man gennem en øget eksport kunne skaffe det nødvendige økonomiske fundament for industrialiseringen.

Højreoppositionen var opmærksom på, at den bløde og liberale linie den stod for i første række ville virke til gunst for de større jordbesiddere, kulakkerne, og at den også ville virke som en spore på NEP-mændenes bestræbelser for at overtage så stor en del af handelen som muligt. Men selv om man nok ud fra et politisk synspunkt kunne se det ønskværdige i en politik, der satsede på at vinde de mellemstore bønder for socialismen, så var det dog en kendsgerning, at det økonomiske overskud i første række stammede fra de større produktionsenheder i landbruget. Ud fra et økonomisk synspunkt var en antagonisering af forholdet mellem kulakkerne og regeringen derfor en særdeles farlig ting, som for enhver pris måtte undgås, da en sådan antagonisering meget let ville kunne bevirke, at mellembønderne trods alt ville slå sig sammen med kulakkerne i et større bondeoprør, der kunne få katastrofale følger for opretholdelsen af proletarietets diktatur.

Højreoppositionen delte ikke »venstre«-oppositionens vurdering af, at faren for Sovjetunionen i første række kom fra væksten inden for den kapitalistiske sektor i samfundet. Hvis arbejderklassen gennem det bolsjevikiske parti opretholdt sit monopol på bankvæsenet og udenrigshandelen ville denne trussel

være af begrænset farlighed og til enhver tid kunne reguleres.

Udfaldet af opgøret med »venstre«-oppositionen i SUKP bevirkede, at højreoppositionen følte sig styrket. Og der eksisterede da heller ikke i den konkrete praktiske politik i midten af 1920'erne de store uenigheder mellem højreoppositionen i SUKP og partiets ledelse ledet af trojkaen bestående af Zinoviev, Stalin og Kamenev — alliancen mod »venstre«-oppositionen havde været en næsten naturlig ting mellem disse 2 parter. Da Stalin, som fra udgangen af 1924 i stadig større udstrækning markerede sig som partiets mest fremtrædende lederskikkelse, i slutningen af 1924 og gennem 1925 udviklede sin teori om socialismens mulige gennemførelse i ét land, kunne han også i dette spørgsmål hente støtte fra højreoppositionen, mens der i øvrigt i partiet, i begyndelsen rejste sig skarpe protester mod denne teori.

De udtalte enigheder til trods, betød imidlertid ikke, at SUKP's ledelse delte højreoppositionens synspunkter i forbindelse med det langsigtede forløb af udviklingen i Sovjetunionen. Trojkaen var ikke som højreoppositionen til sinds automatisk at favorisere kulakkerne og NEP-mændene økonomisk i en længere årrække.

Uenighederne blev klart trukket op i april 1925, da Bukharin i en skrivelse henvendt til de russiske bønder udstak parolen »Berig jer«. Parolen vakte et voldsomt røre i det bolsjevikiske parti, og på partiets 14. konference i samme måned blev parolen stærkt fordømt. Det blev af Stalin i denne forbindelse slået fast, at kulakvæsenet var et onde, som

man fra partiets side nøje måtte følge, og som man havde pligt til at presse og begrænse, i det omfang det var muligt.

Den 14. partikonference medførte et alvorligt politisk nederlag for højreoppositionen. Der eksisterede fortsat et praktisk samarbejde mellem partiets ledelse og højreopposition, men sidstnævnte havde for en tid fået vingerne stækket.

NEP på højdepunktet

Året 1925 kom på flere områder til at blive et afgørende tidsrum for udviklingen af såvel økonomi som politik i Sovjetunionen. For NEP kom året til både at markere et højdepunkt og en begyndende nedtur.

Højdepunktet fik virkning inden for landbrugssektoren. Allerede i foråret 1925 stod det klart for iagttagere, at høsten ville være i fare p.g.a. dårlige vejrforhold. Sovjetregeringen søgte at imødegå den forventede nedgang i produktionen ved at yde betragtelige skattelettelser til bønderne, og ved at lette de stramme bestemmelser der eksisterede angående grænserne for ansættelse og udnyttelse af lønarbejde på landet. Trojkaen, og med den partiets centralkomités flertal, viste sig imidlertid ikke så imødekommende over for NEP-mændene i samme tidsrum. Mens bønderne i 1925 kørte af sted på toppen af bølgeryggen, var man allerede i fuld gang med at stramme grebet om den privatkapitalistiske handelsvirksomhed. Desuden slog man til mod et udbredt net af ågerkarlevirksomhed, som i kraft af regeringens stramme kreditpolitik havde haft gode betingelser for at profitere.

Bolsjevikkerne udnyttede deres magtpositioner inden for statsapparatet til gennem administrative indgreb at presse NEP-mændene. Skattebyrden blev skruet drastisk i vejret, og frem for alt indførtes enorme forhøjelser på priserne for godstransport med offentlige transportmidler — de eneste der var tilladt — for gods, der ikke tilhørte staten, eller de statsstøttede handelskooperativer. — NEP-mændenes dage var ved at være talte!

»Socialisme i ét land«

Trojkaen havde i forbindelse med indrømmelserne til bønderne og stramningen over for NEP-mændene stået sammen uden de store problemer; og i kampen mod »venstre«-oppositionen havde den ligeledes været som svejset sammen, med Stalin som det tilbageholdende element, da opgøret med Trotski stod på sit højeste og Zinoviev og Kamenef insisterede på Trotskis eksklusion fra SUKP. Alligevel var trojkaens dage talte, og årsagen blev den teori, som Stalin i løbet af 1925 med stadig større styrke fremsatte omhandlende det mulige i at opbygge socialismen i ét land uden at verdensrevolutionen nødvendigvis først behøvede at være gennemført.

For Stalin, som for alle andre, gik vejen til socialismen over udbygningen af den sovjetiske industri. Men i modsætning til de hidtidige idéer der var blevet bragt til torvs, påpegede Stalin, at vejen måtte gå over et samarbejde med de store bondemasser — med befolkningens flertal inddraget i socialismens opbygning, gennem disses frivillige sammenslutning i store produktionsenheder i kol-

lektive landbrugsenheder og kooperativer. Teorien om socialismens opbygning i ét land ved hjælp af egne kræfter byggede altså på muligheden af en tilstrækkelig intern akkumulation, der stammede fra landbruget. Men vel at mærke fra et landbrug med en ganske anderledes struktur end den som landbruget hidtil havde fungeret under.

For Stalins teori var bolsjevikernes forhold til bønderne således af den største vigtighed. En vurdering af situationen i midten af 1920'erne viste, at forholdet til de største af bønderne, kulakkerne, var utvetydigt: Kulakkerne var gennemført utrygge og fjendtligt indstillede over for bolsjevikkerne og socialismen, som på lang sigt kun gemte på deres egen undergang. Lige så afklaret var forholdet til fattigbønderne og de jordløse landarbejdere, idet der traditionelt eksisterede stærke og solidariske bånd mellem disse grupper og byernes proletariat. Byproletariatet var netop blevet skabt gennem en stærk afgang fra landet til byerne omkring tidspunktet for den første industrialiseringsbølge i Rusland omkring 1890'erne, og solidariteten havde bestået sine praktiske prøver først i revolutionen i 1905 og igen i forbindelse med oktoberrevolutionen og borgerkrigen. Tilbage og uafklaret stod imidlertid det store flertal af bønder, som efter den selvbestaltede og planløse jordfordeling i vinteren 1917/18 havde tilkæmpet sig et lille stykke jord, og nu figurerede som mellemstore bønder. De var for små til for alvor at kunne producere noget større overskud, der kunne afsættes på markederne, men lige akkurat store nok til med besvær at kunne forsørge sig selv uden at tage løn-

arbejde hos kulakkerne.

Mellembønderne måtte vindes for socialismen, for kollektivbrug og kooperativer. Gik mellembønderne i alliance med proletariatet, ville man kunne opbygge socialismen i et land ved hjælp af egen indsats.

Stalin opnåede i løbet af 1925 flertal for sine synspunkter i politbureauet og i centralkomiteén. På hans foranledning blev der udsendt strenge direktiver til alle lokale myndigheder i landdistrikterne, om at bønderne skulle behandles med den yderste korrekthed i alle spørgsmål. En klage fra en række landsbyer til sovjetregeringen over valgtryk i forbindelse med valg til de lokale sovjetter blev taget til efterretning, og omvalg blev dekretet — trods skarpe protester fra især Zinoviev.

Stalins teori om socialisme i ét land sprængte i realiteten samarbejdet mellem Zinoviev, Stalin og Kamenev.

Stalin havde foreløbigt ved hjælp af højreoppositionen sikret sig et flertal for sine synspunkter i såvel politbureau som centralkomité. Men partiet nærmede sig afholdelsen af den 14. partikongres i december 1925, og der var her lagt op til en afgørende styrkeprøve mellem de tidligere medlemmer af trojkaen.

SUKP's 14. partikongres, december 1925

Zinoviev og Kamenev, og med dem en betydelig del af den såkaldte »gamle garde« inden for SUKP, frygtede, at teorien om socialisme i ét land ville betyde, at man opgav verdensrevolutionen, og at man tilsidesatte klassekampen på landet til fordel for principløs forsoning med de

småborgerlige masser på landet.

I tiden op til den 14. partikongres blev der fra begge sider arbejdet ihærdigt på forberedelserne til det store slag mellem tilhængere og modstandere af teorien om socialisme i ét land. Sovjetunionen stod over for et afgørende vendepunkt, der skulle vælges mellem 2 uforenelige linier og p.g.a. tidspunktet og den politiske situation, var der ingen der var i tvivl om, at man kun fik lov til at vælge én gang. SUKP's 14. kongres skulle afgøre Sovjetunionens skæbne.

Zinoviev og Kamenev var kommet i opposition og arbejdede hårdt på at formulere et program for oppositionen, som skulle forelægges kongressen som alternativ til Stalins og centralkomiteéns flertals politiske linie.

Oppositionsprogrammet var bygget op omkring 4 punkter:

1. Total forkastelse af teorien om gennemførelsen af socialismens opbygning i ét land ved hjælp af egne kræfter, som værende anti-leninistisk.

2. Anklager mod Stalin for at ville forråde verdensrevolutionen, som af Stalin blev vurderet som liggende et længere stykke tid ude i fremtiden.

3. Ønsket om en hurtig og storstilet udvikling af sværindustrien og en stærk udvidelse af militæret — udgifterne hertil skulle bæres af bøndernes brede masser.

4. Optagelse af et stort antal proletarer i partiet og en gennemført vanskeliggørelse for ikke proletariske elementer i forbindelse med optagelse i partiet. Dette træk skulle sikre og styrke partiets klassekarakter.

De taktiske svagheder ved oppositionens program var udtalte og iøjnefaldende. I indhold lagde pro-

grammet sig på afgørende områder op af den slagne »venstre« oppositions synspunkter. Synspunkter, som Zinoviev og Kamenev frem for nogen havde kæmpet forbitret imod så sent som i januar 1925. Oppositionens program var et angreb på den økonomiske politik som Zinoviev og Kamenev selv havde været med til at udvikle og gennemføre helt frem til midten af 1925.

14. partikongres' afgørende karakter bevirkede, at der de 2 parter imellem iværksattes et voldsomt slagsmål om at få sikret sig flest delegerede til kongressen. I denne kamp viste det sig, at Stalins fløj stod sig bedst, støttet af højreoppositionen, og ikke mindst i kraft af Stalins meget centrale placering som partiets generalsekretær, en stilling der bevirkede, at Stalin havde kontakt til alle partiets fjerneste grene. Stalin-Bukharin linien vandt tilslutning overalt, med undtagelse af det politisk set meget vigtige afsnit af SUKP, der lå i Leningrad. Zinoviev var partiformand for dette lokalafsnit og formåede her, gennem den store prestige han nød i denne partiafdeling, at sikre sig en delegation til kongressen, der enstemmigt gik imod centralkomiteéns linie, og dermed mod teorien om socialisme i ét land.

På den 14. partikongres led oppositionen — der blev kaldt »Leninogradoppositionen« — afgørende nederlag på alle områder, ikke knebne nederlag, men massive nedsternninger. Kongressen vedtog en politisk linie, der var baseret på teorien om socialismens gennemførelse i ét land og den nyvalgte centralkomite kom, som naturligt var, til at afspejle denne beslutning. Men det er be-

mærkelsesværdigt, og symptomatisk for forholdene i det kommunistiske parti, at nederlagets mænd, Zinoviev, Kamenev, og desuden Trotski, alle bevarede deres pladser i SUKP's politbureau og andre poster på højeste niveau inden for SUKP.

Den nye venstre-opposition

Trotski havde ikke på den 14. partikongres officielt været en del af Leningradoppositionen, men da oppositionen på næsten alle afgørende områder stod for en politik, som Trotski selv tidligere havde været talsmand for, var det naturligt, at de tidligere skarpe modstandere dannede en alliance mod partiets ledelse, som nu domineredes af især Stalin, men hvor også Bukharin indtog en fremtrædende plads.

Som det havde været tilfældet med Trotski, blev også leningradoppositionen beskyldt for fraktionsmageri af partiets ledelse. Og givet er det, at man i leningradafdelingen oprettede sit eget oppositionelle blad, vendt mod centralkomitéens flertal. Bladet fik navnet »Bolsjevik« og der ud over en kort levetid, idet det omgående blev forbudt, da dets eksistens naturligvis stred mod den demokratiske centralisme. Da leningradoppositionen og Trotski med resterne af den oprindelige »venstre«opposition i begyndelsen af 1926 gik sammen om oprettelsen af en ny »venstre«opposition, blev denne da også omgående mødt med en lang række anklager for fraktionsvirksomhed. Trotski var »venstre«oppositionens selvskrevne og overlegne lederskikkelse. Efter godt et års tid uden for politisk indflydelse havde han atter chancen for et politisk »come back.«

Angrebene fra den forenede »ven-

stre«opposition satte ind for alvor i slutningen af sommeren 1926. Par-tiledelsen blev angrebet for at styrke kapitalismen i Sovjetunionen, svække arbejdernes og fattigbøndernes positioner, over for en styrkelse af kulakkerne og NEP-mændene og de professionelle bureaukrater, der fjernt fra enhver form for praksis i massearbejde varetog deres egne snævre interesser inden for stats-sektoren, og endelig at svække Sovjetunionens almene position i kampen mod verdensimperialismen gennem en grundlæggende forkert politisk linie i Komintern.

»Venstre«oppositionen valgte at sætte sit hovedangreb ind på det internationale område, hvor Komintern netop i foråret 1926 havde måttet indkassere hele 3 bemærkelsesværdige og vidtrækkende politiske nederlag. Kominterns asienspolitik havde lidt et sviende nederlag, da de borgerligt nationale Kuomintangstyrker, der hidtil var blevet støttet af Komintern i kampen mod imperialismen, pludselig gennemførte et politisk kup, mod de kinesiske kommunister, medførende en alvorlig svækkelse af disses indflydelse i Kina. Udviklingen i Polen havde medført, at magten var kommet i hænderne på den ekstremt nationalistiske, og ekspansionistiske officer Pilsudski, hvilket betød, at Sovjetunionens nærmeste nabo mod vest reelt var i hænderne på en fanatisk anti-kommunist, der var besat af drømme om et Stor-Polen, der omfattede en meget betragtelig del af Sovjetunionen. Endelig var den engelske generalstrejke brudt sammen p.g.a. de engelske reformisters forrædderi, og da generalstrejken faldt, trak den det hidtil gode forhold

mellem Sovjetunionen og Komintern og den engelske fagbevægelse med sig i faldet.

Det første større opgør fandt sted mellem parterne på et centralkomité-møde i juli 1926. På ny led oppositionen nederlag. »Venstre«oppositionen var ikke blot totalt isoleret, men blev også skydeskive for flertallets anklager for fraktionsmageri. Oppositionen havde forsøgt at organisere sig som en organisation i organisationen og havde desuden forsøgt at gøre denne undergravende virksomhed international, idet det blev afsløret, at Zinoviev gennem sin post som formand for Komintern havde knyttet nære forbindelser til »venstre«oppositionerne i hovedsageligt Tyskland og Frankrig. Afsløringerne kom til at foranledige en massiv kampagne mod »venstre«oppositionen, som strakte sig fra sommer til det sene efterår i 1926.

Opgør med venstreoppositionen

Det endelige opgør med »venstre«oppositionen lod ikke vente længe på sig. I oktober blev oppositionen stillet over for et ultimatum af centralkomitéens flertal, som gik ud på, at oppositionen skulle vælge mellem en accept af en række krav, eller forlade partiet. Stillet over for truelsen om eksklusion valgte oppositionen at gøre indrømmelser. Man lovede ubetinget at adlyde partiledelsens afgørelser, aflægge dybtgående politisk selvkritik for den fejlagtige politiske linie de havde stået for, omgående at opløse alle fraktioner, der var dannet inden for partiet, og endelig at afbryde alle forbindelser til andre kommunistiske

partiers oppositioner, der gik uden om de sædvanlige og officielle forbindelseskanaler mellem partierne. Kun hævdede oppositionen sin fortsatte ret til internt at hævde andre synspunkter end dem som partiledelsen stod for. En ret som tilfaldt enhver bolsjevik i enhver situation.

Opgøret blev efterfulgt af en række udskiftelser på høje poster. Trotski og Zinoviev blev fjernet fra politbureauet, og Zinoviev desuden fra sin formandspost for Komintern, hvor han blev efterfulgt af Bukharin, som havde spillet en fremtrædende rolle i opgøret mod »venstre«oppositionen.

Oppositionens fraktioner blev i midlertid ikke opløst, således som det var blevet lovet. Striden brød atter åbent ud i efteråret 1927, da det blev afsløret, og åbent indrømmet af en gruppe ledende oppositionelle, deriblandt den tidligere omtalte økonom Preobrazhenski, der havde udviklet teorien om primitiv socialistisk akkumulatioln, at de havde organiseret et hemmeligt trykkeri, der skulle trykke oppositionens politiske platform og illegalt distribuere denne. Åben offentliggørelse af platformen var nogle måneder i forvejen blevet forbudt af partiets politbureau. Affæren førte for første gang, i de intense kampe inden for SUKP gennem de sidste 5 år, til eksklusioner fra partiet, og kort tid efter blev Trotski og Zinoviev fjernet fra deres pladser i partiets centralkomité.

»Venstre«oppositionen var blevet splittet og slået grundigt — endnu engang! Men den politiske kamp fortsatte. Udviklingen i Kina, hvor Kuomintang i 1927 gennemførte en storstilet massakre på de kinesiske kommunister, og Englands brud med

de diplomatiske forbindelser til Sovjetunionen var alvorlige politiske nederlag, som svækkede partiledelsens autoritet internt. »Venstre«-oppositionen greb atter engang chancen, og besluttede at gå i offensiven. I de tidligere kampe havde oppositionen hver gang forsøgt at vinde partiets medlemmer for sine synspunkter, men var hver gang blevet afvist. Man følte nu, at den eneste måde at vinde gehør for sine synspunkter på, bestod i at gå direkte til de arbejdende masser, uden om partiets sædvanlige kommandokanaler, som de i øvrigt med fuld ret anså for at være lukkede for dem. Og planen gik ud på at rejse arbejderklassen til protest mod partiledelsen i forbindelse med festligholdelsen af det revolutionære jubilæum. Aktionen skulle gennemføres samtidigt i både Leningrad og i Moskva, med henholdsvis Zinoviev og Trotski som ledere. Begge steder faldt demonstrationerne til jorden, standset af politiet, der i Moskva splittede forsamlingen med varselsskud. Trotski og Zinoviev blev som belønning omgående ekskluderet fra SUKP. Den 15. partikongres, der trådte sammen i december 1927, var udtryk for en massiv opbakning bag partiledelsens politik og nærmest pib de resterende fragmenter af »venstre«-oppositionen ud, da denne forsøgte at fremsætte sine synspunkter. Kamennev erklærede på oppositionens vegne alle fraktioner for værende opløste, erkendte, at et massivt flertal i partiet støttede den politiske linie, som han selv var i opposition til, og erklærede sin solidaritet med flertallets ret til at bestemme, hvilken politisk linie partiet skulle føres.

Kongressen fordømte enhver form

for fraktionsmageri, og i tiden efter kongressen blev et stort antal medlemmer af den tidligere »venstre«-opposition ekskluderet fra SUKP, trods Kamennevs kapitulationserklæring på kongressen.

De 2 mest uforsonlige modstandere af partiledelsens politik, Trotski og Zinoviev, var allerede på dette tidspunkt blevet ekskluderet — de havde endnu engang lidt nederlag, og denne gang kom det til at blive for sidste gang. Trotskis og Zinovievs veje skildtes nu atter. Trotski stod fast på sine synspunkter, hvilket kostede ham et år i Sibirien, inden han i januar 1929 blev udvist af Sovjetunionen for ikke siden at vende tilbage. Zinoviev aflagte hurtigt selvkritik og blev atter optaget i partiet, uden dog igen at nå frem til ledende poster inden for SUKP. — »Venstre«-oppositionen var endelig blevet knust!

Med »venstre«-oppositionens endegyldige nederlag var der omsider blevet åbnet op for gennemførelsen af opbygningen af socialismen i ét land. Den lange og bitre strid i SUKP havde strakt sig over 6 år og havde sat sit præg på partiet. Men den hårde kamp havde været nødvendig. Den afspejlede i sidste instans en kamp mellem en utopisk/romantisk linie, og derfor i sin konsekvens en borgerlig linie inden for partiet, og en korrekt politisk linie, der byggede på marxismen-leninismen. Stalin havde ført den socialistiske linie til sejr, i samarbejde med Bukharin, og formulerede og udviklede under kampens forløb et afgørende bidrag til den marxistiske teori: teorien om socialisme i ét land.

Økonomisk stramning fra 1926

Mens kampen mod »venstre«oppositionen blev ført til ende, skete der afgørende ting i den økonomiske udvikling i Sovjetunionen.

Allerede i 1925 var man fra de sovjetiske myndigheders side begyndt at klemme NEP-mændene kraftigt, og i 1926 kom turen til bønderne, først og fremmest kulakkerne. Man prøvede at skelne mellem mellembønder og kulakker, men da der ikke eksisterede nogen fast definition på begrebet kulak, var grænsen ofte svær at trække, og de forholdsregler der benyttedes mod kulakkerne kunne ofte ikke udelukkende begrænses til disse, men kom til at række langt ind i mellembøndernes rækker.

Mens stramningen i forbindelse med skatteforhøjelser kunne begrænses til stort set at ramme kulakkerne, kneb det mere med det andet og afgørende middel, der blev bragt i anvendelse: statens udnyttelse af sin kontrol over prisudviklingen.

Staten var langt den største kornopkøber i samfundet, og kontrollerede desuden produktionen af industrielle forbrugsvarer. I et effektivt forsøg på at neutralisere NEP-mændene og samtidigt øge kapitalakkumulationen, fastsatte staten i 1926 priserne på både landbrugsprodukter og industriprodukter på et meget lavt niveau. Staten købte korn i store mængder til meget billige penge, men dette skulle modsvares af bøndernes muligheder for at købe tilsvarende billige industrivarer. Der var imidlertid blot den hage ved det hele, at staten ikke kunne modsvare hele det store behov der stadig ek-

sisterede for industrielle produkter.

Den praktiske funktion af dette indgreb i prisudviklingen blev derfor, at staten uden tilsvarende modydelser opkøbte store mængder korn, som igen gavnede eksporten, hvilket bevirkede muligheden for import af de hårdt savnede, livsnødvendige reserveredele og maskiner til industrien.

Den ændrede kurs over for den privatkapitalistiske sektor havde flere årsager. Ud over, at sovjetstaten, trods konstante problemer med et overopsvulmet bureaukrati, i 1926 kunne siges at fungere som en i organisatorisk henseende effektiv enhed, og derfor var i stand til at gennemføre disse omfattende indgreb, — ud over dette forhold, gjorde udviklingen i industrien et afgørende udslag i forbindelse med beslutningen om den ændrede holdning over for den privatkapitalistiske sektor i samfundet.

Siden sovjetstatens oprettelse havde landbruget, der i produktionsmæssig henseende domineredes af kulakkerne, trukket det store læs for industrien i forbindelse med at skaffe den nødvendige driftskapital til den. Langsomt var industrien kommet i gang og langsomt var industrien begyndt at udvikle sig. Hele tiden på baggrund af, hvad landbruget kunne kaste af sig i overskud. Efterhånden som industrien voksede sig stærkere øgedes imidlertid industriens behov for kapital til yderligere udvikling. Mens man i 1921 kun havde haft nogle få fabrikker i funktion koncentreret inden for nogle få varegrupper, havde man i 1926 et langt større antal virksomheder i funktion, spredt ud over en lang række varegrupper. I 1926 passerede den sovjetiske indu-

stri for de fleste afdelingers vedkommende det niveau, som industrien havde været på i 1913, det sidste førkrigsår. Industrien stod over for en forstærket ekspansion og behovet for kapital, råstoffer og maskiner af enhver art var større end nogen sinde. Denne kapitalefterspørgsel kunne det sovjetiske landbrug ikke dække! Industrien var nået til det punkt i sin udvikling hvor kapitalakkumuleringen fra den langsomt voksende landbrugsproduktion ikke længere slog til. Den uundgåelige konklusion var, at den fortsatte udvikling af den sovjetiske industri var uforenelig med den eksisterende struktur og produktionsmåde i landbrugssektoren. Rollerne var blevet vendt om, og landbruget stod nu som en hæmsko for industriel udvikling.

Resultatet af denne analyse betød på lidt længere sigt dødsdommen over NEP. Det tog sin tid før alle fik øjnene op for denne kendsgerning; at Stalin havde draget konsekvensen på et meget tidligt tidspunkt fremgår af hans initiativer til igangsættelse af de skærpede forholdsregler over for kulakkerne og iværksættelsen af forberedelserne til udarbejdelsen af den 1. femårsplan, vedtaget på SUKP's 15. partikongference i efteråret 1926. I 1927 gik det konkrete arbejde med udviklingen af verdens første eksempel på økonomisk langtidsplanlægning i gang og resulterede i den 1. femårsplan, der var færdig nogle år senere.

Kornkrisen

Bøndernes reaktioner på de lave kornpriser lod ikke vente på sig, og resulterede i den såkaldte kornkrise i 1926/27. Bønderne reagerede ved at

prøve at tvinge de lave priser i vejret gennem opmagasinering af kornet til bedre tider, og desuden ved i vid udstrækning at lægge produktionen om fra korndyrkning til husdyrbrug, hvor priserne trods alt var højere end på korn.

Trods NEP-mændenes begrænsede adgang til industriprodukterne, steg disses andel i handelen med landbrugsvarer betragteligt, idet knapheden i byerne medførte et udbredt sort marked med høje priser på fødevarer. Kornkrisen forplantede sig hurtigt til industrien, hvor især tekstilindustrien blev hårdt ramt, da tilførslerne af råbomuld ophørte.

Korntilførslerne til markederne faldt brat i 1927 og sovjetregeringen lod ikke vente på sit svar. Svaret blev stadfæstet på bolsjevikernes 15. partikongres i december 1927, og bestod i en direkte udfordring til kulakkerne gennem vedtagelse af en yderligere stramning af skattebyrden. Denne gang ville bolsjevikkerne ikke give efter. Det var i modsætning til situationen i 1921 og 1923 ikke længere nødvendigt at give efter, og kongressen vedtog da også i naturlig forlængelse heraf, at man fremover skulle styrke den hurtige udvikling af den sovjetiske industri, i første række sværindustrien. Politikken over for bønderne skulle lægges an på en frivillig strukturændring i landbruget. Alle kræfter skulle sættes ind på oprettelsen og udbygningen af kooperativer og kollektiver på landet. Det skulle ske gennem venlig overtalelse, og befordres gennem gode eksempler gennem etableringen af en række statsbrug, der skulle anlægges på hidtil uopdyrket jord og gennem en storstilet mekanisering bevise fordelene ved stordrift på

landet. Statsbrugene blev oprettet i løbet af 1928, men blev en fiasko af flere årsager. For det første var industrien ikke i stand til at forsyne statsbrugene med den nødvendige maskinpark, der netop skulle udgøre kernen i statsbrugene, og for det andet havde udviklingen i løbet af vinteren 1927/28 afgjort virket negativt på et stort antal bønders indstilling til bolsjevikkerne og sovjetmagten.

Vinteren 1927/28 medførte truende hungersnød i de sovjetrussiske byer. For at imødegå denne trussel blev det af SUKP's centralkomité besluttet, at man skulle rette et direkte slag mod de bønder, der havde opmagasineret deres korn. Det blev besluttet midlertidigt at genoplive den gamle metode, der havde været i anvendelse under krigskommunismen, gennemførelsen af beslaglæggelser af bøndernes kornlagre. Under ledelse af højtstående bolsjevikker sendtes bevæbnede ekspeditionskorps af sted til de egne, hvor fra kornproduktionen især var blevet tilbageholdt. Ekspeditionerne arbejdede med hårdhændede metoder, — og opnåede enorme resultater.

Med genindførelsen af beslaglæggelserne af bøndernes overskudsproduktion, der blev tilbageholdt fra markederne, stod man ved endnu en korsvej i den politiske udvikling i Sovjetunionen. Bolsjevikkerne havde demonstreret deres vilje til at gøre op med den afhængighed, som den socialistiske sektor gennem en årække var blevet påtvunget af den privatkapitalistiske sektor siden indførelsen af NEP. Bolsjevikkerne havde gjort op med NEP.

Opgør med højreoppositionen

Kulakkerne, og med dem en meget stor del af mellembønderne, var ikke de eneste, der fulgte den seneste udvikling med bange anelser. Højreoppositionen i det bolsjevikiske parti, ledet af Bukharin, Rykov og Tomski var heller ikke tilfredse med udviklingen. Højreoppositionen havde været imod igangsættelsen af beslaglæggelserne af det hengemte korn i vinterens løb, da denne linie var uforenelig med deres tanker om den langsigtede udvikling af den sovjetiske økonomi, der byggede på et godt forhold til bønderne, ikke mindst til de store producenter, kulakkerne. Imidlertid havde oppositionen bøjet sig for flertallet i centralkomitéen og for den truende situation i byerne, der ikke blot kunne overses.

Højreoppositionen forstod, at den førte politik nødvendigvis måtte betyde at en likvidering af NEP var forestående, men så sent som i sommeren 1928 forsikrede Stalin, at der ikke var nogen planer om afviklingen af NEP i en overskuelig fremtid. Disse udtalelser harmonerede dog yderst dårligt med den konkrete politik, der blev gennemført. Og højreoppositionen kom efterhånden til at stå i et stadigt skarpere modsætningsforhold til Stalin og centralkomitéens flertal. Den fortsatte skærpede holdning over for kulakkerne, arbejdet med femårsplanen, og vedtagelserne om en forceret udbygning af sværindustrien betød, at den gamle alliance mellem Stalin og Bukharin måtte sprænges.

Kampen brød ud i lys lue i oktober 1928, da Stalin lancerede en serie

hårde angreb på højreoppositionens synspunkter og på det tilbagestående landbrugs hæmmende funktion over for industriens udvikling. Højreoppositionen svarede igen med en række artikler i partibladet Pravda, der havde Bukharin som chefredaktør.

Stridens vendepunkt kom i 1929, da det blev afsløret, og indrømmet af højreoppositionen, at Bukharin havde optaget kontakt med resterne af den gamle »venstre«-opposition, for om muligt af denne vej at opnå tilstrækkelig styrke til at bremse den politik, som Stalin var talsmand for.

Højreoppositionens 3 mest fremtrædende ledere, Bukharin, Rykov og Tomski blev anklaget for fraktionsmageri, og blev frataget deres poster på højeste plan i partiet af centralkomiteén, som kampen igennem have stået bag Stalin med en massiv ophækning. Bukharin mistede posten som formand for Komintern, den post han havde overtaget efter Zinoviev. Rykov blev afsat som formand for folkekommissærernes råd. Og Tomskis dage som øverste leder for fagbevægelsen var ligeledes talte. De 3 afvæbnede mænd fortsatte med at være medlemmer af partiets politbureau, men for første gang fremtrådte Stalin nu som SUKP's ubestridte lederskikkelse. Højreoppositionen var knækket.

Fraktionsmageri og retten til kritik

Med højreoppositionens nederlag var omkring 7 års bitter kamp afsluttet i SUKP. Der havde været tale om kampe der i deres konsekvens havde helt afgørende betydning for den udvikling, som Sovjetunionen skulle

følge. De 3 hovedgrupperinger havde været enige om deres udgangspunkt, NEP. Men deres uenigheder havde drejet sig om de nærmere retningslinier for, hvorledes NEP skulle styres, og om hvor længe NEP skulle vare. Når Stalin således i 1927/28 tilsyneladende overtog den politik, som venstreoppositionen havde stået for i 1923/24 var der således ikke tale om en kopiering, efter at han havde ryddet sine medbejlere til magten til side, som borgerlige historiske fremstilliger ynder at udtrykke det. Der var i stedet tale om at benytte nogle midler i den økonomiske politik som alle parter erkendte var nødvendige. Det der skildte dem var *hvornår* disse midler skulle anvendes, *hvornår forudsætningerne* for disse midlers anvendelse var til stede, og uenighed om, hvad anvendelsen ville føre med sig af negative virkninger.

Kampene havde været principielle, bitre og uforsonlige. Der var blevet afsløret adskillige tilfælde af fraktionsmageri, som var betegnelsen for fordækt, organiseret virksomhed rettet mod partiets demokratisk valgte ledelse og den politik, som med flertal i centralkomiteén blev fremlagt af ledelsen. Straffen for fraktionering var i værste fald eksklusion fra partiet.

Anklagerne for fraktionering var særdeles hyppige i disse kampår, og til trods for, at der ofte bevisligt var tale om fraktionering, var partiets ledelse ikke tilstrækkeligt opmærksom på den negative funktion, som de utallige anklager for fraktionering fik for partiet som helhed. Det blev i de forbitrede kampår efterhånden yderst vanskeligt at rejse den frie og åbne kritik af partiets ledelse, som er enhver Kommunist ret og pligt.

Mistanken for fraktionering blev etableret omgående og resultatet blev, at SUKP ved kampenes afslutning fremstod som et parti, som led af alvorlige mangler i det indre liv. Først og fremmest manglede den åbne, kritiske debat, som var en nødvendig ting for partiets evne til på korrekt vis at lede arbejderklassens kamp og socialismens opbygning.

SUKP havde kæmpet sig frem til en afklaring om, hvilken linie der skulle føres i kampen for at opbygge socialismen i ét land ved udelukkende at stole på egne kræfter. Partiet havde gennem kampen afklaret sig

og stod ved kampens udgang konsolideret på den eneste linie, der kunne medføre socialismens gennemførelse. Kampens udfald var en sejr for den russiske arbejderklasse og dermed en sejr for den internationale arbejderklasse, men forude stod nu den praktiske gennemførelse af den korrekte politiske linie, man havde konsolideret sig på. Det var en praktisk kamp, der krævede den største disciplin og arbejdsindsats fra såvel parti som fra proletariatet. Kampen for at opbygge socialismen var endnu langt fra vundet, den skulle først til for alvor at starte.

NJ.

Kommentar til litteraturlisten (se næste side).

Den her anførte litteraturliste foregiver ikke at være fuldstændig i forbindelse med, hvad der kan anses for at være dækkende, når man ønsker at gå dybere ned i problemerne, der rejser sig i spørgsmålet om SUKP's og Sovjetunionens udvikling i 1920'erne. Litteraturen indeholder derimod nogle forslag til videre læsning, der på forskellige områder giver muligheder for en dybere forståelse af problemstillingerne. De anførte værker er ikke på nogen måde anbefalelsesværdige i sig selv, som værende fyldestgørende. Der er for de fleste bøgernes vedkommende tale om borgerlige historiefremstillinger, som i tendens ofte er stærkt anti-sov-

jettiske. Ikke desto mindre indeholder de anførte bøger en lang række empiriske oplysninger, der er uundværlige for en reel vurdering af Sovjetunionens og SUKP's udvikling. De rette konklusioner er det op til den enkelte læser selv at uddrage på baggrund af det materiale, som bøgerne indeholder. — Historiske fremstillinger af *dybtgående* karakter, baseret på anvendelsen af den videnskabelige socialisme, eksisterer ganske enkelt ikke endnu i forbindelse med analysen af Sovjetunionens historie i tiden mellem borgerkrigens afslutning og 2. verdenskrig.

Litteratur:

- E. H. Carr:
A History of Sovjet Russia:
The Bolshevik Revolution
1917-1923, bnd. 1-3. London 1966.
The Interregnum 1923-1924.
London 1969.
Socialism in one Country,
1924-1926, bnd. 1-3. London 1970
og 1972.
Foundations of a planned
Economy, 1926-1929. London
1974.
- I. B. Berchin:
Geschichte der USSR, 1917-1970.
DDR. 1971.
- P. Sorlin:
The Soviet People and their
Society. From 1917 to the pre-
sent. London 1969.
SUKP(b)S Historie. Kbh. 1946.
- L. Shapiro:
The Communist Party of the
Soviet Union. New York 1971.
- A. Nove.
An Economic History of the
USSR. London 1972.
- H. Raupach:
Geschichte der Sowjetwirtschaft,
bnd. 1. München 1964.
- E. Varga:
Den ryska vägen til socialismen.
Ett politiskt testamente. Udde-
valla 1973.
- P. Avrich:
Kronstadt 1921. Princeton 1970.
- I. Mett:
Kronstadt 1921. Göteborg 1968.
- N. Brunse og H.J. Nielsen:
Oprøret i Kronstadt 1921.
— Et dokumentarium. Kbh. 1973.
- Müller-Lehning og Maximoff:
Anarchismus und Marxismus in
der russischen Revolution — og —
Revolutionär-syndikalistische
Bewegung in Russland. Berlin.
(Trykkeår ukendt).
- J. Stalin:
Centralkomiténs politiska
verksamhetsberättelse på
SUKP(b)s 14. kongress.
Moskva 1951.
- J. Stalin:
Centralkomiténs politiska
verksamhetsberättelse på
SUKP(b)s 15. kongress.
Moskva 1953.
- J. Stalin:
Centralkomiténs politiska
verksamhetsberättelse på
SUKP(b)s 16. kongress.
Moskva 1954.
- L. Trotsky:
The Challenge of the Left
Opposition. (1923-1925).
New York 1975.
- L. Trotsky:
The third International after
Lenin. New York 1970.

Indholdsfortegnelse for Kommunistisk Tidsskrift nr. 1 - 8

NB! Alle numre af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT kan nu igen fås, der er dog meget få af nummer 2 tilbage.

Kommunistisk Tidsskrift nr. 1/1973

Introduktion til Kommunistisk Tidsskrift.....side 3

Kapitalismens genrejsning i Sovjetunionen. Artiklen forsøger at give nogle hovedtræk af, hvilke faktorer i det sovjetiske samfundsudvikling der skabte forudsætningerne for, at Sovjetunionen efter den proletariske revolutions sejr kunne omdannes fra et socialistisk til et kapitalistisk land..... side 8

Udbytning og klasser. Hovedsigtet med artiklen er at vise, at uden en klar forståelse af udbytningsbegrebet vil det ikke være muligt at lave en korrekt klasseanalyse. Specielt diskuteres den udbredte opfattelse, at merværdien er det væsentligste kriterium for at bedømme, hvilke grupper løn-arbejderklassen består af. Artiklen kan ses som KFML's første skridt i udformningen af en analyse af klasseforholdene i Danmark..... side 25

Om grundlaget for revolutionær politik. Med udgangspunkt i KF's (Kommunistisk Forbund) introduktionspjece: »For en revolutionær socialistisk linie i arbejderklassens kamp« (1973), gennemgås KF's opfattelse af klassekampens udvikling, af baggrunden for de senere års venstreudvikling,

af revisionismen og dens opståen, af forholdet mellem arbejderklassen, den revolutionære organisation og det partiforberejdede arbejde. Artiklen kommer endvidere ind på enkelte sider af klasseanalysen og diskuterer KF's forestillinger om socialismen og vejen til den. I forbindelse med kritikken af KF's synspunkter, der karakteriseres som et sammensurium af forskellige teoretiske og politiske tendenser, gøres rede for KFML's opfattelse af baggrunden for udviklingen af en revolutionær linie i dansk politik... side 37

Kommunistisk Tidsskrift nr. 2/1974

Leder: Reformismens krise og reaktionens offensiv. Resultatet af folketingsvalget den 4. december 1973 var et udtryk for den danske kapitalismes problemer og for de politiske forskydninger, som er resultatet heraf. Disse forskydninger og den klassekampssituation, som de aftegner, vurderes. Den socialdemokratiske reformismes krise, den reaktionære offensiv og revisionismes styrkelse var de væsentligste elementer i den aktuelle danske klassekampssituation. Dette stillede nye krav til KFML.....side 5

Om »fredelig overgang til socialismen«. Spørgsmålet om overgangen til socialismen er et afgørende stridspunkt i modsætningen mellem marxismeleninisme og revisionisme. Kerne i den revisionistiske strategi er netop påstanden om, at en fredelig overgang til socialismen, ikke blot er mulig, men også sandsynlig. Denne påstand har revisionisterne forsøgt at begrunde teoretisk ved at hævde, at både de internationale konjunkturer (især eksistensen af en »socialistisk« lejr) og udviklingen i de kapitalistiske lande er gunstige for en fredelig overgang. Samtidig forsøger de at finde belæg for deres påstande i Lenins skrifter, som de anvender sådan, som de nu bedst passer i deres kram..... side 15

Revolution og Revisionisme. Denne artikel er et supplement til den foregående. Den tager sit udgangspunkt i et bestemt led af den revisionistiske argumentation, idet den påviser, hvordan de revisionistiske teoretikere er nødt til direkte at fordreje, hvad Lenin skrev om den russiske revolution i 1917, for at kunne udnytte Lenin som retfærdiggørelse af deres teser..... side 37

Det nye økonomiske system i Ungarn. Fra og med den 1. januar 1968 trådte et nyt økonomisk system i kraft i Ungarn. I den anledning har det ungarske forlag AKADEMIKI KIADO udgivet to bøger på engelsk, som behandler det nye økonomiske systems indhold og konsekvenser. Bøgerne består af omkring 20 indlæg forfattet af ministre, højere embedsmænd og økonomer i ledende stillinger. Artiklen redegør for, hvad disse talsmænd for det officielle Ungarn har at sige om det nye økonomiske system og derefter diskuteres nogle af systemets mere fremtrædende konsekvenser. Artiklen er taget fra det svenske kommunistparti, SKP's teoretiske tidsskrift MARXISTISK FORUM; nr. 4/1973..... side 50

Det nationale spørgsmål. I debatten omkring Danmarks indlemmelse i EF har dele af den såkaldte venstrefløj fremført, at kampen for national selvbestemmelsesret — dvs. selve den nationale kamp — er en borgerlig kamp, som i følge denne opfattelse skulle åbne op for borgerligt-nationalistiske strømninger og tilsløre klassekampen. Her overfor mener KFML, at den nationale kamp også i dag er en del af klassekampen, og at arbejderklassen også har nationale interesser at forsvare..... side 65

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT 3/1975

Lederen, »Stor uorden under himlen . . .«. I artiklen tages to af den seneste tids vigtigste kampspørgsmål op til behandling: De store sejre for de indokinesiske folk og kampen mod det danske Folketings og Anker Jørgensen-regeringens overgreb på overenskomsterne og nedskæringspolitikken.

Om revolutionær enhedspolitik. I artiklen fremlægges KFMLs enhedspolitik til debat. Artiklen berører kun nogle grundlæggende aspekter ved enhedspolitikken i relation til det partiforberedende arbejde, udviklingen i klassekampen og udviklingen inden for 'venstrefløjen'. Artiklen vil blive fulgt op af indlæg om enhedspolitik på mere konkrete områder.

Monopolernes internationale krise. I artiklen trækkes nogle grundlæggende spørgsmål op som bidrag til en analyse af den nuværende skærpelse af kapitalismens almene krise. Artiklen dokumenterer, at krisen hænger nøje sammen med, at kapitalismen har udviklet sig til sit monopolkapitalistiske stadium. Kun i lyset heraf er det muligt at forstå de nuværende krisetendenser.

DKPs »Kritik af maoismen«. I artiklen afsløres det, at revisionisternes angreb på marxismen-leninismen-mao tsetung-tænkningen i virkeligheden viser, at revisionisterne selv har endegyldigt forladt marxismen-leninismen. Samtidig vises det, med udgangspunkt i en artikel om 'maoismen' i DKPs teoretiske tidsskrift TIDEN, at revisionisterne må anvende citatfusk og forvanskninger for at angribe Mao Tsetung-tænkningen.

En fejlagtig 'Kritik af DKP'. I artiklen tages udgangspunktet i en bog 'Kritik af DKP', udsendt af KOMMUNISTISK FORBUND (de tidligere VS-leninister). Gennem kritikken af bogen påvises det, at »venstre«-opportunisten i KFs udgave har indtaget klare anti-leninistiske standpunkter, og at KFs linie dels er en samling løsrevne og selvmodsigende brokker af 'marxismen' og dels indskrænker sig til at være gold snak om 'arbejdernes selvstændige kamp' uden politisk indhold og perspektiv. Artiklen beskæftiger sig med KFs opportunistiske accept af dele af DKPs kamp, dets opfattelse af DKPs klasse-mæssige rødder, dets statsopfattelse og dets anvendelse af »teorien« om 'de nye mellemlag'.

Særunummer af Kommunistisk Tidsskrift

NORDEN MELLEM SUPERMAGTERNE

I januar 1975 afholde de nordiske marxistisk-leninistiske partier og organisationer deres første fællesmøde.

På mødet vedtoges to udtalelser:

— den ene understreger, at de to imperialistiske supermagter stræber efter verdensherredømmet. Også de nordiske lande er ofre for supermagternes stræben efter overherredømme.

Derfor må de nordiske landes folk mobiliseres til kamp mod USA- og Sovjetimperialismen.

— Den anden understreger nødvendigheden af kampen mod den moderne revisionisme som et uadskilleligt led i kampen for at styrke og udvikle den revolutionære marxistisk-leninistiske linie for arbejderklassens kamp.

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT 4/1975

Lederen: Statsmonopolismen og strejkekampene. I artiklen analyseres statens stadig kraftigere betydning for monopolkapitalen, når krisen skal overvindes. Vi ser på DKPs »anti-monopolistiske demokrati« i den sammenhæng, og den seneste tids strejker sættes i forhold til statsmonopolismen. Vi fremlægger de perspektiver, som kan uddrages af strejkerne.

B&W — kamplinien betød sejr. I artiklen gøres der rede for én af strejkerne, klub 4's strejke på B&W. Selve strejken gennemgås og dens perspektiver trækkes op.

Bokaro: Et eksempel på socialimperialistisk udbytning. I artiklen gennemgås et konkret eksempel på socialimperialismens udsugning af et land i Den tredje Verden — i dette tilfælde Indien..

Nederlag for Caetano-fascismen — men fortsat borgerskabets diktatur. I artiklen analyseres baggrunden for den udvikling, der for tiden finder sted i Portugal. Artiklen kommer ind på den økonomiske struktur, klasseforholdene og de forskellige politiske kræfters sociale baggrund. Artiklen gennemgår udviklingen ind til foråret 1975.

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT 5/1976

Lederen: Derfor stiftes partiet i 1976. I artiklen redegøres der for, på hvilken baggrund KFMLs forbundsledelse har vedtaget, at det partiforberevende arbejde er gået ind i slutfasen. Der redegøres for hvorfor der i 1968 blev stiftet en partiforberevende organisation i stedet for et parti. Og betingelserne for stiftelsen af partiet i dag bliver trukket op.

Hvorfor et kommunistisk parti? I artiklen gives et rids af partiteoriens udvikling fra Marx og Engels til Mao Tsetung.

Supermagterne og den internationale klassekamp. I artiklen fremlægges en analyse af den internationale klassekampssituation. Artiklen kommer ind på udviklen af forholdet mellem supermagterne, mellem supermagterne og de antiimperialistiske kræfter og Danmarks placering i de internationale modsætninger.

Sovjetkapitalismen og varespørgsmålet. I artiklen der er oversat fra det norske MATERIALISTEN, (der udgives af Arbeidernes Kommunistparti m-1's (AKPm-1)s Oslo Universitet), kritiseres den norske nyrevisionist, Hans Ebbing, som har hævdet, at der ikke i sovjetsamfundet findes træk, der kan begrunde, at Sovjetunionen kaldes kapitalistisk. Artiklen tilbageviser Ebbing og gennemgår systematisk, hvorledes vareproduktionen er udviklet, at produktionsmidlerne har varekarakter, og at arbejdskraften ligeledes købes og sælges som en vare. Desuden påvises det, at det sovjetkapitalistiske samfund er et imperialistisk samfund; bl.a. belyses den sovjetiske kapitaleksport.

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT 6/1976

Lederen: Den nye reformisme og partiets dannelse. I artiklen belyses den udviklingen, der finder sted inden for dele af den venstrefløj, som voksede frem fra slutningen af 1960'erne. Lederen vurderer denne udvikling bl.a., ud fra holdningen til juni-valget i Italien og ud fra de »socialistiske« enhedsdemonstrationer 1. maj. Lederen sætter dannelsen af det kommunistiske arbejderparti i forhold til »venstrefløjs«-udviklingen.

Klasseanalysens teoretiske grundlag. I artiklen fremlægges en uddybning af KFMLs klasseanalyse. Artiklen kommer ind på det teoretiske grundlag for klasseanalysen og gør rede for klasseudviklingen under kapitalismen, for afgrænsningen af arbejderklassen, for de uddannelsessøgendes placering og for de klassemæssige særtræk, der gør sig gældende i det højtudviklede monopolkapitalistiske samfund. Artiklen er et led i programdiskussionen op til partiets dannelse og repræsenterer en uddybet videreførelse af forbundets grundlæggende standpunkter.

Danmarks kommunistiske Parti 1930-1938. I artiklen diskuteres nogle centrale problemer i forbindelse med studiet af DKPs historie på baggrund af en kritik af henholdsvis DKPs egen og KFs fremstillinger af DKPs historie i 30'erne. Artiklen tager især sigte på at belyse DKPs »strategi og enhedspolitiske taktik, samtidig med at den diskuterer, hvorledes DKP og KF i dag i deres vurdering af DKP i 30'erne drager hver deres forkerte politiske konklusioner af erfaringerne fra dengang.

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT 7/8 1976:

se bagsiden af dette nummer

KFMLS ADRESSER:

ESBJERG: Postboks 293, 6700 Esbjerg.
HELSINGØR: Postboks 71, 3000 Helsingør.
HERNING: Postboks 142, 7400 Herning.
KOLDING: Postboks 207, 6000 Kolding.
KØBENHAVN: Ravnsborg Tværgade 7 st.tv., 2200 Kbh N.
LOLLAND-FALSTER: Postboks 7, 4930 Maribo.
ODENSE: Postboks 32, 5240 Vollsmose.
SILKEBORG: c/o K.Østergård, Sølystvej 21,
8600 Silkeborg.
ÅLBORG: Postboks 2022, 9100 Ålborg.
ÅRHUS: Oktober Bogbutik, Vestergade 64, 8000 Århus.

KFMLS BOGBUTIKKER:

Bogbutikken 1.MAJ: Rosendborggade 5 kld.,
1130 København K. Tlf. (01) 12 87 97.
Åbningstider: mand.-torsd.: 13-17.30, fred. 13-19.00
lørd. 11-13.00
OKTOBER Bogbutik: Vestergade 64, 8000 Århus C.
Åbningstider: Mand.-fred.: 15-17.30, lørd.: 10-13.00

FORLAGET OKTOBER:

FORLAGET OKTOBER: Ravnsborg Tværgade 7 st.tv.
2200 Kbh. N., Giro 9 21 41 27, Tlf. (01) 35 25 31
Træffes bedst daglig kl. 12-14.

